

UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR ÅRSRAPPORT 2021

UNIVERSITET
OCH HÖGSKOLOR
ÅRSRAPPORT 2021

Universitet och högskolor
Årsrapport 2021

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2021

Rapportnummer: 2021:17

Redaktörer: Tomas Gustavsson, Anna Bengtsson, Johan Gribbe

Trender och tendenser i högskolan: Tomas Gustavsson, Anna Bengtsson, Johan Gribbe

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå: Tomas Gustavsson, Filippa Annersten, Ulrika Boman, Helen Dryler, Julia Elenäs

Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå: Amanda Bjernestedt, Tomas Gustavsson

Utbildning på forskarnivå: Ingrid Petterson, Anna Bengtsson, Helen Dryler

Utbildning och arbetsmarknad: Bahar Faraz, Anna Bengtsson, Anders Viberg

Högskolans personal: Helena Wintgren

Högskolans ekonomi och finansiering: Martin Löwing Jensen, Johan Gribbe

Högskolans forskning: Martin Söderhäll

Faktarutor Internationella jämförelser: Tomas Gustavsson, Marie Kahlroth

Grafisk form: Karl Edqvist

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Förord

Universitetskanslersämbetets årsrapport 2021 ger en överblick över högskolesektorns aktuella läge och långsiktiga utveckling. Rapporten bygger på en stor mängd statistiskt material som löpande samlas in och sammanställs i årsrapporten. Materialet finns också i vår statistikdatabas, i rapporter och analyser som publiceras löpande under året samt på uka.se/arsrapport.

Tillsammans ger materialet möjlighet till många analyser och svarar på många frågor om universitet och högskolor. Årsrapporten är viktig för att uppnå vårt mål om att vara den självklara kunskapskällan om högre utbildning och forskning.

2020 har på många sätt präglats av den pågående pandemin och de stora omställningar som den innebar för universitet och högskolor. Såväl utbildning som forskning har påverkats på många olika sätt och konsekvenserna av detta och av olika insatser från regering och lärosäten kan avläsas i årsrapporten. Det gäller bland annat tillströmningen till högskolan, internationell mobilitet och lärosätenas ekonomi.

Även om pandemin har inneburit en hel del ansträngande förändringar och orsakat både stress och oro bland studenter och personal så har högskolesystemet visat sig vara robust och hållbart. På den övergripande nivå som data redovisas i årsrapporten är det många områden som endast visar mindre förändringar eller som tycks vara opåverkade av pandemin.

Vi har fortsatt arbetet med att omdana årsrapporten till ett mer tillgängligt och digitaliserat format som vi hoppas ska uppskattas av våra läsare.

Jag vill med dessa ord önska er alla en givande läsning!

Anders Söderholm
Generaldirektör
Universitetskanslersämbetet

Faktarutor

Basårutbildningar	24
Riksrevisionens granskning av regeringens satsning på utbildningar inom bristyrken	29
Bedömning av utländska utbildningar	32
Samlad information om lärarutbildning	37
Social snedrekrytering i historiskt perspektiv	40
Särskilt pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder i studiesituationen	42
Inresande och utresande studenter – definitioner	46
Landuppgifter saknas för vissa freemover-studenter	47
Utländska doktorander	58
Doktoranders aktivitet	62
Internationell mobilitet på forskarnivå	63
Vad kostar forskarutbildningen?	69

Prognoser på arbetsmarknadsläget	73
Heltidsekvivalenter är antalet anställda omräknat till heltidsarbetande	82
Fyra av tio rektorer var kvinnor 2021	85
Vanligast att professorer var utomlands i tjänsten 2019	89
Med fokus på personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter	91
En analys av högskolans hyreskontrakt – större yta och högre kostnader	96
Fastprisberäkning	97
Olika typer av intäkter	98
Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå	98
Pandemins effekter på den privata forskningsfinansieringen	105

Faktarutor

Internationell jämförelse

Hög medelålder bland nybörjarna i Sverige jämfört med övriga OECD-länder	27
Befolkningens utbildningsnivå inom OECD stiger	33
Högre andel män bland doktorandnybörjarna	61
Arbetslösheten bland eftergymnasialt utbildade – ett internationellt perspektiv	79

Finansiering av eftergymnasial utbildning	95
Sverige investerar mycket i FoU	110
En stor del av forskningen i Sverige utförs av högskolesektorn	110

Innehåll

Trender och tendenser i högskolan 9

Trender och tendenser.....	10
----------------------------	----

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå15

Sökande och antagna	16
Nyborjare på grundnivå och avancerad nivå.....	19
Totala antalet registrerade studenter	24
Utbildningsvolym mätt i helårsstudenter.....	27
Examinerade.....	29
Utbildningsnivån i befolkningen.....	32
Genomströmning.....	34
Lärarprogrammen	36
Breddad rekrytering.....	39

Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå.....45

Nya inresande studenter	46
Totala antalet inresande studenter	50
Utresande studenter.....	51

Utbildning på forskarnivå.....55

Övergång till forskarutbildning	56
Nyborjare på forskarnivå.....	56
Doktorander	61
Examina på forskarnivå	63
Genomströmning.....	65
Breddad rekrytering.....	67

Utbildning och arbetsmarknad71

Prognoser för behov av högskoleutbildade	72
Etablering efter examen på grundnivå och avancerad nivå.....	74
Etablering efter kompletterande utbildning – personer med utländsk utbildning	75
Hur går det för nyutexaminerade studenter under coronapandemin?	77
Forskarutbildade på arbetsmarknaden.....	78

Högskolans personal.....81

Samtlig personal	82
Den forskande och undervisande personalen	83
Personal med andra än forskande och undervisande uppgifter	90

Högskolans ekonomi och finansiering.....93

Lärosätenas ekonomi.....	94
Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	99
Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå	104

Högskolans forskning..... 109

Forskningsintäkter.....	110
Forskarnas arbetstid	114
Forskningspublikationer.....	114

Lärosäten 2021 119

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

TRENDER OCH TENDENSER I HÖGSKOLAN

Trender och tendenser

År 2020 har varit ett annorlunda år för samhället i stort, inte minst för den svenska högskolan. Coronapandemin har inneburit stora utmaningar för högskolans alla verksamheter och kommer att göra så ett bra tag framöver. Men i en tid av osäkerhet och förändring har högskolesektorn visat prov på stor flexibilitet och anpassningsförmåga. En snabb övergång till digital undervisning följdes av en ökad studenttillströmning och omfattande utbyggnader av högskolan, som inneburit ett stort tryck på högskolans alla verksamheter.

I tider av ekonomisk osäkerhet och ökad arbetslöshet har högskolan historiskt ofta fungerat som en krockkudde. Så även den här gången. En permanent utbyggnad av högskolans utbildning inleddes redan under våren 2020 tillsammans med tillfälliga resurstillskott för sommarkurser och behörighetsgivande utbildningar. Allt för att lärosätena snabbt skulle kunna ta emot unga personer som riskerade att hamna i arbetslöshet och ge personer som blivit permitterade möjlighet att vidareutbilda sig under permitteringstiden.

Det livslånga lärandet har också ytterligare aktualiserats under coronapandemin. Att det finns goda möjligheter att ställa om genom utbildning är viktigt både för individer och samhället. Här spelar universitet och högskolor en central roll. Deras utbildning svarar för viktiga delar i samhällets kompetensförsörjning. Den tillgodoser både arbetsmarknadens behov av kvalificerad arbetskraft inom olika sektorer och individens strävan efter kunskap, bildning och utveckling. I vissa sektorer finns en stor brist på högskoleutbildad personal, och det är en utmaning för lärosätena att lyckas rekrytera studenter till dessa utbildningar.

Internationalisering genomsyrar på många olika sätt högskolans verksamhet. Både i utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå utgör inresande studenter och utländska doktorander en stor andel av nybörjarna. Men under höstterminen 2020 kom långt färre inresande studenter på grundnivå och avancerad nivå till Sverige för att studera. En liknande

effekt syns ännu inte på utbildningen på forskarnivå. Precis som året innan var andelen utländska doktorandnybörjare 40 procent. För helåret 2020 fortsatte dessutom trenden med ökande intäkter från betalande studenter, om än i något långsammare takt, trots coronapandemin. Detta kan tyda på att vi ännu inte fullt ut ser effekterna av pandemin i uppgifterna som presenteras i denna rapport, och att det fortfarande är för tidigt att se de långsiktiga effekterna på högskolans internationalisering.

Rekordstort intresse för högskolestudier

Coronapandemin har inneburit stora konsekvenser för samhällsekonomin, och den del av arbetsmarknaden där unga ofta arbetar har drabbats särskilt hårt. Precis som vid tidigare nedgångar i ekonomin innebar det ett ökat tryck på högskolan. För att möta det förväntade trycket satsade regeringen på omfattande utbyggnader av högskolan. Under höstterminen 2020 var det också betydligt fler personer utan tidigare högskolestudier som sökte till högskolan, särskilt yngre sökande. Bland 19-åringarna ökade antalet sökande med nästan 30 procent jämfört med ett år tidigare. Den rådande situationen i samhället innebar att antalet sökande till utbildningar inom vård- och omsorgsområdet ökade kraftigt.

Det ökade intresset för högskolestudier syns även på det totala antalet studenter. Det blev möjligt för lärosätena att ta emot rekordmånga studenter tack vare de extra medel som tillfördes universitet och högskolor under 2020. Totalt var 384 500 studenter registrerade i den svenska högskolan höstterminen 2020. Det var därmed 19 600 fler än den tidigare högsta noteringen höstterminen 2010. Den osäkra situationen i omvärlden, med bland annat strikta reserestriktioner, har samtidigt gjort det svårt för internationella studenter att resa till Sverige från sina hemländer. Detta medförde att antalet nya inresande studenter minskade kraftigt höstterminen 2020.

Tillskotten av medel till utbildning på grundnivå och avancerad nivå väntas leda till att högskolans kapacitet att ta emot studenter ökar väsentligt de kommande åren. Sammant-

get beräknas högskolans utbildningskapacitet öka med mer än 20 000 helårsstudenter till totalt 326 500 under 2021. Det kan jämföras med utbyggnaderna under finanskrisen som innebar att högskolans utbildningskapacitet ökade till som mest 315 000 helårsstudenter under 2010.

Under flera läsår har distansstudier blivit mer och mer populärt. Om den påtvingade övergången till distansstudier i samband med coronapandemin kommer att påskynda den utvecklingen återstår att se. Men under de senaste tre åren har antalet distansstudenter ökat med 24 000, och var femte student under höstterminen 2020 var registrerad enbart på distanskurser.

Examinerade på grundnivå och avancerad nivå har ofta lätt att få arbete

För studenterna, lärosätena och samhället är det viktigt att studenterna genomför sina påbörjade utbildningar och tar examen. Antalet examinerade studenter på grundnivå och avancerad nivå var läsåret 2019/20 nära 72 000, vilket var en stor ökning jämfört med läsåret innan. Detta förstärker en redan långsiktig trend att fler och fler examineras. För 10–15 år sedan examinerades ungefär 52 000 personer varje år från grundnivå och avancerad nivå.

På flera av de utbildningar där det finns behov av fler utbildade på arbetsmarknaden ökade antalet examina läsåret 2019/20, bland annat sjuksköterskeexamen, förskollärarexamen och grundlärarexamen.

De flesta med en examen från högskolan har lätt att få arbete. Coronapandemin verkar inte ha påverkat den möjligheten. Mer än tre fjärdedelar av de som examinerades våren 2020 hade bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen. Det är liten minskning jämfört med de som examinerades året innan, men vilken examen man avlagt har samtidigt stor betydelse. Exempelvis har de som tagit en civilingenjörsexamen eller en högskoleingenjörsexamen fått det betydligt svårare på arbetsmarknaden, medan arbetsmarknaden tvärtom har förbättrats för de som har en sjuksköterskeexamen. Utbildningar som leder till arbeten

inom offentlig sektor har hittills inte påverkats negativt på samma sätt som de som leder till arbeten i privat sektor.

Stor efterfrågan på högskoleutbildade i framtiden

Även om lärosätena inte på egen hand kan lösa framtidens kompetensbehov inom bristyrken, spelar de en viktig roll. För att tillgodose efterfrågan på arbetskraft i framtiden behöver nybörjarna på vissa utbildningar öka rejält enligt UKÄ:s senaste prognoser, framför allt på lärarutbildningar och utbildningar inom hälso- och sjukvård. Regeringen har återkommande gett universitet och högskolor i uppdrag att bygga ut vissa utpekade utbildningar för att motverka bristen på högskoleutbildad arbetskraft i vissa sektorer. Det har hittills inte resulterat i någon avsevärd ökning av antalet studenter inom dessa utbildningar.

Lärarprogrammen har tillsammans flest nybörjare av alla program. Lsåret 2019/20 påbörjade 13 560 en lärarutbildning, en svag ökning jämfört med läsåret innan. Det är en historiskt hög nivå, men räcker ändå inte för att täcka det förväntade framtida behovet av lärare. För att säkerställa ett balanserat arbetsmarknadsläge 2035 behöver antalet nybörjare på de största lärarutbildningarna öka med mellan 30 och 70 procent jämfört med antalet nybörjare 2019. Samma mönster går att se inom vård- och omsorgsområdet. På kort sikt syns ett ökat intresse bland studenterna för program som leder till en sjuksköterskeexamen och specialistsköterskeexamen, men behovet av högskoleutbildade kommer fortsatt vara stort de närmaste åren. Störst är utmaningen för sjuksköterskor, vilket i sin tur kan komma att förvärra bristen på specialistsjuksköterskor och barnmorskor.

Jämställdheten kan påverkas

I ett inledande skede av coronapandemin har nyutexaminerade män som grupp haft det svårare än nyutexaminerade kvinnor på arbetsmarknaden. En anledning är att arbetsmarknaden i privat sektor har drabbats hårdare än

den i offentlig sektor, och män arbetar i högre utsträckning än kvinnor i privat sektor. Att arbetsmarknaden är könsuppdelad är ett resultat av att kvinnor och män till stor del väljer olika utbildningsvägar i högskolan. På civilingenjörsutbildningar och högskoleingenjörsutbildningar är tre fjärdedelar av nybörjarna män, medan många av lärarutbildningarna samt hälso- och sjukvårdsutbildningarna domineras av kvinnor. I utbildningen på forskarnivå ser vi samma mönster, till exempel var en tredjedel kvinnor och två tredjedelar män av dem som tog en doktorsexamen i teknik.

Samtidigt ökar gapet mellan andelen högutbildade kvinnor och män för varje år. Av dagens 40-åringar är 41 procent av kvinnorna och 23 procent av männen högutbildade, medan det på 1950-talet var 14 procent av både kvinnor och män. Utvecklingen är inte unik för Sverige, utan så här ser det ut i de flesta OECD-länder. Dessutom höjer kvinnorna sin utbildningsnivå snabbare än männen. Mellan 2009 och 2019 ökade andelen eftergymnasialt utbildade kvinnor i den vuxna befolkningen i OECD-länderna från 31 till 41 procent. Motsvarande ökning för männen var 28 till 35 procent.

Den framtida kompetensbristen kan också komma att påverka jämställdheten. Prognoser visar att framtidens behov av högskoleutbildade är stora inom de bristyrken som i dag är kvinnodominerade. Om det leder till att fler män än tidigare söker sig till dessa yrken, kan det få en positiv effekt på jämställdheten på arbetsmarknaden. Men än så länge väljer de sökande fortfarande utbildningar enligt traditionella könsmönster.

Positivt ekonomiskt resultat 2020

Under 2020 gick utbildningen på grundnivå och avancerad nivå för högtryck medan lärosätenas användning av forskningsmedel minskade i spåren av pandemin. Det är något som också återspeglas i lärosätenas ekonomi.

De samlade intäkterna till universitet och högskolor 2020 var 78,5 miljarder kronor. Det är en ökning med 1,2 miljarder kronor i fasta priser jämfört med 2019. Med anledning av coronapandemin och tidigare beslutade

satsningar har staten skjutit till medel för ökad utbildning inom ramen för både tillfälliga och permanenta utbyggnader. Under 2020 höjdes samtidigt anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå, enligt förslagen i den tidigare forskningspolitiska propositionen. I stort sett hela intäktsökningen beror på tillskotten av statliga medel.

Även lärosätenas intäkter från stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte i Sverige ökade under 2020 till drygt 5,5 miljarder kronor. Eftersom många av stiftelserna är beroende av avkastning på börsen, fanns en farhåga om att deras finansiering av universitet och högskolor skulle minska. Men coronapandemin har i de flesta fall inte påverkat stiftelsernas möjligheter att bevilja finansiering till nya projekt. Ingen forskning har heller behövt ställas in till följd av indragen finansiering. Ett viktigt undantag är Wallenbergstiftelserna, som tillfälligt kommer att minska sin finansiering till följd av lägre aktieutdelningar.

De totala kostnaderna för universitet och högskolor 2020 var 78 miljarder kronor. Det betyder att kostnaderna var marginellt högre än året innan, räknade i fasta priser. Som en följd av coronapandemin minskade lärosätenas driftskostnader med 1,6 miljarder kronor under året. Det beror till stor del på minskade kostnader för resor och konferenser. Samtidigt ökade personalkostnaderna med ungefär lika mycket. Det beror dels på att de anställda blivit fler under året, dels på en ökad semesterlöneskuld och avsättningar till de statliga avtalspensionerna.

Sammantaget översteg alltså intäkterna kostnaderna, och tillsammans uppvisade lärosätena ett positivt ekonomiskt resultat under 2020.

Lärosätenas användning av forskningsmedel minskade

Medan utbildningen på grundnivå och avancerad nivå ökade i omfattning minskade lärosätenas användning av forskningsmedel. Det syns bland annat genom att intäkterna av forskningsbidrag minskade under året. Minskningen beror inte på att finansiärerna har dragit ner omfattningen av sitt stöd, utan på att forsk-

ningsbidragen förbrukades i lägre takt under året. Det kan sannolikt till stor del tillskrivas pandemin. Samtidigt ökade de oförbrukade forskningsbidragen, det vill säga de medel som betalats ut till lärosätena, men som ännu inte omsatts i verksamhet. Även myndighetskapi- talet ökade inom forskning och utbildning på forskarnivå.

Ett annat område där vi tror oss se en effekt av coronapandemin på högskolan är i antalet konferenspublikationer. De preliminära siffrorna visar en betydande minskning jämfört med föregående år, men på grund av omfattande efterrapportering av publikationer är det för tidigt att säga med säkerhet att det är fallet. Däremot går det inte att se någon tydlig negativ effekt av pandemin på det totala antalet vetenskapliga publikationer vid universitet och högskolor. En generell och mer långsiktig trend under det senaste decenniet är att en allt större andel av forskningsresultaten kommuniceras genom artiklar i vetenskapliga tidskrifter.

Trots att lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå har ökat under flera år, har inte forskarutbildningen ökat i volym. Kostnaderna för forskarutbildningen har legat på ungefär samma nivå sedan 1999, samtidigt som lärosätenas totala kostnader för forskning har ökat betydligt. En förklaring är att lärosätenas intäkter från externa finansiärer har ökat betydligt mer än de direkta statsan- slagen. Externa medel finansierar lärosätenas forskning i större utsträckning än de finansie- rar forskarutbildning. Totalt sett har antalet doktorander (mätt som helårspersoner) också minskat under tidsperioden.

Kvinnorna är fortfarande under- representerade bland professorerna

De ökade personalkostnaderna är en orsak till att lärosätenas totala kostnader var marginellt högre än året innan. En anledning till detta är att antalet anställda vid lärosätena har ökat under 2020. Totalt sett ökade antalet anställda vid lärosätena till drygt 54 000 heltidsekviva- lenter under året. Under flera år är det framför allt den forskande och undervisande perso- nalen som ökat, i takt med att lärosätena fått

större intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå. Utvecklingen varierar mellan anställningskategorierna, och det har medfört att personalsammansättningen har förändrats. Medan antalet lektorer och meriteringsanställ- ningar har ökat i antal, har antalet adjunkter minskat påtagligt. Till stor del beror ökningen av meriteringsanställningar på att postdokto- rerna blivit fler. Jämfört med 2010 fördubblades antalet postdoktorer, men jämfört med 2019 var ökningen liten.

Under de senaste tio åren har andelen kvinnor ökat inom samtliga anställningskate- gorier, med undantag för meriteringsanställ- ningar på totalnivå där andelen var oförändrad. Kvinnorna är fortfarande underrepresenterade bland professorerna även om det är den anställningskategori där andelen ökat mest under de senaste 10 åren. Men under perioden 2017–2019 minskade andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer, tvärt emot regering- ens rekryteringsmål för professorer.

I lärosätenas ledningsfunktioner är könsfördelningen relativt jämn 2021. Bland rektorer, rektorernas ställföreträdare, vicerek- torer, förvaltningschefer och dekaner eller akademichefer varierade andelen kvinnor mellan 40 och 65 procent. Andelen kvinnor var lägst bland rektorerna, där 40 procent var kvinnor och 60 procent var män.

UKÄ fortsätter att följa upp pandemins konsekvenser

Coronapandemin har präglat universitetens och högskolornas verksamhet det senaste året, men det är fortfarande för tidigt att dra några slutsatser om de långsiktiga konsekvenserna. När detta skrivs i maj 2021 pågår fortfarande pandemin. Den här årsrapporten ger några svar på vilka konsekvenser pandemin har haft för lärosätena så här långt, men att fortsatt följa utvecklingen kommer att vara en viktig del av vårt arbete den närmaste tiden. Det kommer att göras både inom ramen för vår löpande uppföljning och inom ett särskilt regeringsupp- drag om att följa konsekvenserna för högsko- lans verksamhet av beslut och insatser som genomförts med anledning av pandemin.

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Coronapandemin har haft en stor inverkan på utbildningen på grund och avancerad nivå under det senaste året. Intresset för högskolestudier har varit rekordstort och antalet studenter var rekordmånga i den svenska högskolan höstterminen 2020. Detta trots att antalet inresande studenter minskade stort.

Jämfört med föregående läsår ökade även antalet examinerade stort. Den yrkesexamen som utfärdades i störst antal var sjuksköterskeexamen. Kvinnorna är i fortsatt klar majoritet bland de examinerade.

Lärarprogrammen har tillsammans flest antal nybörjare av alla program. Antalet nybörjare har varit högt men relativt oförändrat i många år, trots satsningar på fler utbildningsplatser. Däremot ökar antalet examinerade till det högsta på många läsår.

Trots en viss minskad social snedrekrytering till högskolan under senare år är snedrekryteringen fortsatt kraftig. Studenter med lågutbildade föräldrar var underrepresenterade i högskolan läsåret 2019/20.

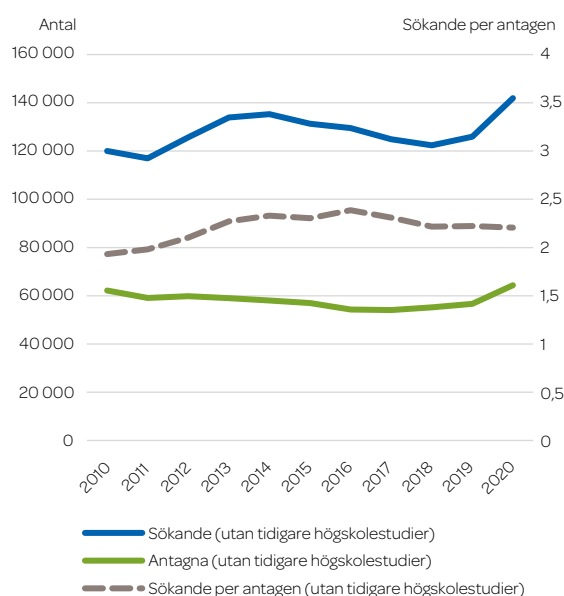
Sökande och antagna

Intresset för att påbörja högskolestudier var rekordhøgt höstterminen 2020. Antalet sökande utan tidigare högskolestudier var 142 000 personer, vilket var den högsta nivån under hela 2000-talet. Ökningen av sökande var särskilt stor bland yngre personer, vilket med stor sannolikhet är en effekt av coronapandemin. Även antalet antagna utan tidigare högskoleerfarenhet ökade i motsvarande grad. Stora ökningar i antalet sökande kunde noteras för bland annat läkarprogrammet och sjuksköterskeprogrammen, vilket även det kan vara en konsekvens av pandemin.

Sökande som inte tidigare studerat i högskolan har ökat kraftigt

Ett mått på intresset för högskolestudier i den svenska befolkningen är antalet sökande som inte tidigare har studerat i högskolan. Totalt sökte knappt 142 000 personer till högskolan höstterminen 2020, vilket var nära 16 000 fler jämfört med föregående hösttermin och det högsta antalet sökande under hela 2000-talet. (se figur 1). Antalet sökande ökade bland både män och kvinnor, med en något större ökning bland kvinnor. Kvinnor var i majoritet bland de sökande utan tidigare högskoleerfarenhet, 60

Figur 1. Antalet sökande och antagna utan tidigare högskolestudier, höstterminerna 2010–2020. Antal sökande per antagen avläses på skalan till höger.

procent jämfört med 40 procent män. Fördelningen mellan könen har varit ganska stabil under de senaste tio åren.

Fler 19-åringar söker till högskolan

Antalet sökande utan tidigare högskoleerfarenhet ökade i samtliga åldersgrupper höstterminen 2020, men framför allt bland de yngre. Bland 19- och 20-åringarna ökade antalet sökande med 28 respektive 18 procent. Den enskilt största åldersgruppen var 19-åringarna, som utgjorde 24 procent av de sökande utan tidigare högskoleerfarenhet höstterminen 2020. Åldersgruppen 20–24-åringar utgjorde 45 procent, medan 31 procent var 25 år eller äldre.

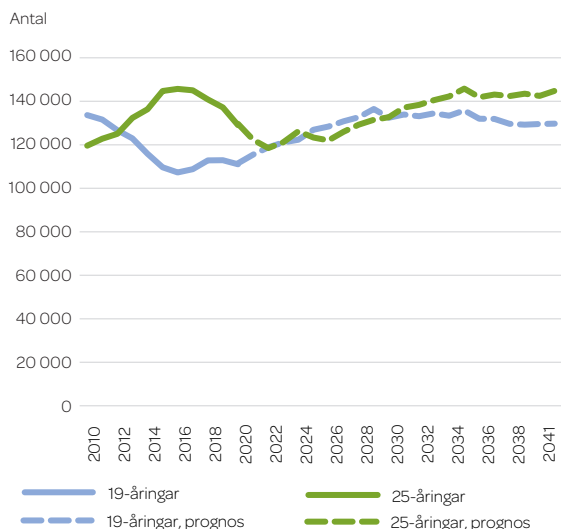
För tio år sedan var de sökande generellt yngre och 19-åringarna utgjorde då 30 procent av de sökande utan tidigare högskoleerfarenhet. Därefter följde flera år då de yngsta åldersgruppernas andel av de sökande minskade, vilket alltså ändrades till höstterminen 2020. Den stora tillströmningen av 19–20-åringar som sökte till högskolan höstterminen 2020 är huvudsakligen en effekt av den ökade arbetslösheten bland unga under våren 2020 på grund av coronapandemin.

Förväntad ökning av 19–25-åringar i befolkningen

Även förändringar i åldersstrukturen i befolkningen spelar roll för antalet sökande till högskolan. Om de åldersgrupper som i stor utsträckning söker till högskolan minskar i antal i befolkningen, sjunker även antalet sökande till högskolan.

Enligt SCB:s befolkningsprognoser väntas antalet 19-åringar öka från cirka 115 000 till 136 000 under 2021–2029, för att därefter minska till en nivå kring 130 000 år 2041. Antalet 25-åringar minskar relativt kraftigt under de närmaste två åren men väntas därefter öka för att år 2041 uppgå till cirka 145 000 personer (se figur 2). Både antalet 19-åringar och antalet 25-åringar förväntas således vara högre sett på 20 års sikt. Eftersom 19-åringarna är den största åldersgruppen som söker till högskolan, kan antalet sökande till högskolan förväntas öka (förutsatt att intresset för högskolestudier är oförändrat).

Figur 2. Antalet 19- och 25-åringar 2010–2020 och prognos över antalet 19- och 25-åringar 2021–2041.

Antagna som inte tidigare studerat i högskolan fortsätter att öka

Till höstterminen 2020 antogs 64 360 personer som inte tidigare har studerat i högskolan (se figur 1). Det var 7 670 fler jämfört med höstterminen 2019 och tredje året i rad som antalet antagna ökade, efter att ha sjunkit några år dessförinnan. Antalet antagna ökade bland både männen och kvinnorna, men mer bland

männen. Sedan 1998 har antalet antagna varit på denna nivå endast vid ett tidigare tillfälle, nämligen 2009.

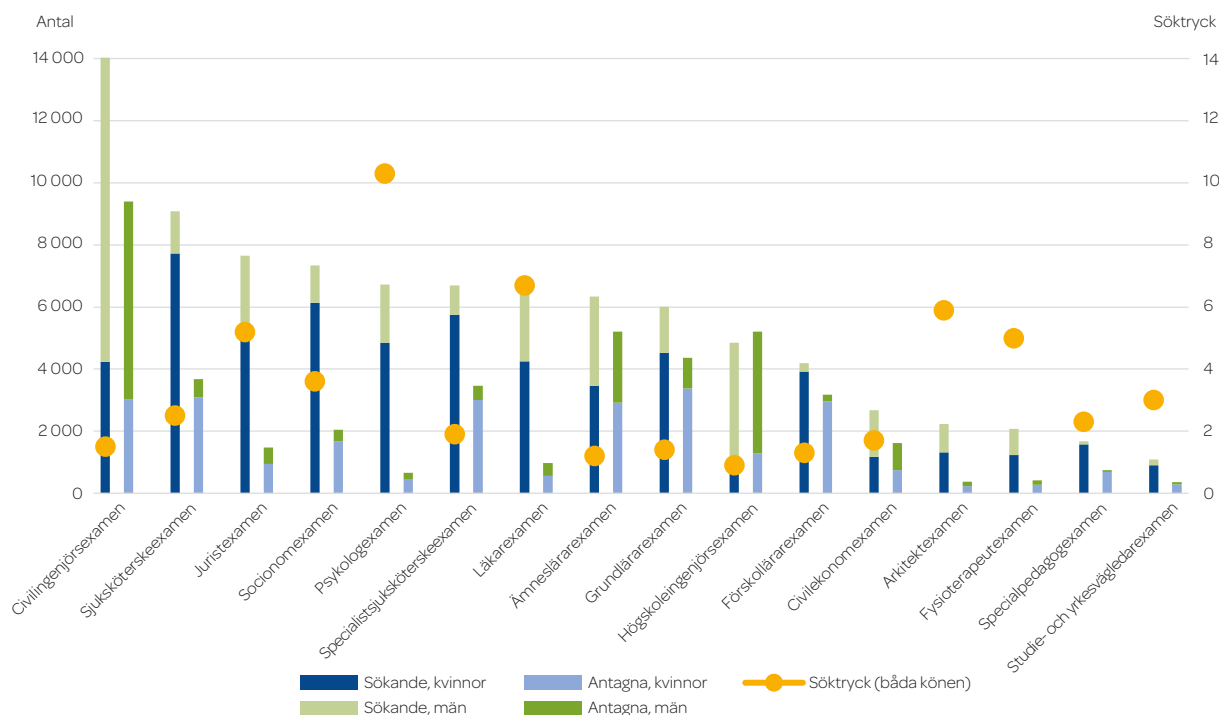
Av de antagna till höstterminen 2020 var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Könsfördelningen har varit densamma de senaste tio åren. Könsfördelningen var därmed något jämnare bland de antagna än bland de sökande.

Ställer man de båda grupperna sökande och antagna i relation till varandra, gick det 2,2 sökande per antagen (kallas för söktrycket) höstterminen 2020 (se figur 1). Det var samma söktryck som höstterminen 2019, men något högre än för tio år sedan.

Antalet behöriga förstahandssökande till olika program ökar igen

Höstterminen 2020 var det totala antalet behöriga förstahandssökande till något program 184 800. Av dem var 62 procent kvinnor och 38 procent var män. Det var 20 630 fler jämfört med höstterminen 2019. Av de behöriga förstahandssökande sökte 53 procent till yrkesexamensprogram, 41 procent till generella program och 2 procent till konstnärliga

Figur 3. Antalet behöriga förstahandssökande och antagna samt söktryck på yrkesexamensprogram med mer än 1 000 behöriga förstahandssökande höstterminen 2020, uppdelat på kvinnor och män.

program. Till samtliga programkategorier ökade antalet sökande jämfört med föregående hösttermin.

Det är även möjligt att söka högskoleutbildningar till vårterminen, även om det är betydligt färre sökande och antagna än på höstterminen. Jämfört med vårterminen 2020 ökade antalet behöriga förstahandssökande med 15 procent vårterminen 2021. Ökningen gäller både yrkesexamensprogram och generella program.

Stor ökning av sökande till program inom vårdområdet

Totalt sökte 99 240 behöriga förstahandssökande till yrkesexamensprogram under höstterminen 2020. Av dem låg civilingenjörsprogrammet i topp med 14 040 sökande (se figur 3). Därefter placerade sig sjuksköterskeprogrammet med 9 080 sökande, följt av juristprogrammet. De fyra olika lärarprogrammen

(förskollärarprogrammet, grundlärarprogrammet, yrkeslärarprogrammet och ämneslärarprogrammet) hade totalt 17 350 sökande, vilket är närmare en femtedel av antalet behöriga första-handssökande till yrkesexamensprogrammen höstterminen 2020. För alla läraryrken utom förskollärarprogrammet ökade antalet sökande jämfört med höstterminen 2019.

Flera yrkesprogram inom vård- och omsorgsområdet ökade kraftigt sitt sökantal inför höstterminen 2020. Exempelvis ökade antalet sökande till program som leder till en sjuksköterskeexamen och specialistsköterskeexamen med 26 respektive 16 procent (se tabell 1). Den här trenden har fortsatt vårterminen 2021.

Intresset för olika yrkesexamensprogram skiljer sig åt bland män och kvinnor. Kvinnor dominerade bland de sökande till många vård- och omsorgsutbildningar, medan män dominerade bland de sökande till olika teknik-

Tabell 1. Behöriga förstahandssökande till de 20 största yrkesexamensprogrammen som gavs både på vår- och höstterminerna samt förändring (procent) jämfört med föregående terminer.

Program	Ht 2019	Ht 2020	Förändring Ht 19–20 (%)	Vt 2020	Vt 2021	Förändring Vt 20–21 (%)
Arbetssterapeutexamen	640	670	5	310	310	0
Barnmorskeexamen	880	920	5	680	870	28
Biomedicinsk analytikerexamen	600	670	12	70	80	14
Civilekonomexamen	2 370	2 680	13	320	400	24
Civilingenjörsexamen	12 390	14 040	13	180	180	0
Fysioterapeutexamen	1 760	2 080	18	1 400	1 560	11
Förskollärexamen	4 230	4 190	-1	2 300	2 250	-2
Grundlärarexamen	5 730	6 010	5	1 590	1 820	14
Högskoleingenjörsexamen	4 620	4 850	5	170	200	18
Juristexamen	6 430	7 650	19	3 460	3 710	7
Läkarexamen	5 180	6 610	28	3 710	3 750	1
Psykologexamen	5 420	6 720	24	3 330	3 810	14
Sjuksköterskeexamen	7 180	9 080	26	6 300	7 810	24
Socionomexamen	6 760	7 340	9	4 820	5 770	20
Specialistsjuksköterskeexamen	5 750	6 700	17	1 880	2 270	21
Specialläraresexamen	940	810	-14	100	60	-40
Specialpedagogexamen	1 720	1 680	-2	230	210	-9
Tandläkarexamen	920	990	8	490	540	10
Yrkeslärarexamen	810	830	2	540	400	-26
Ämneslärarexamen	5 510	6 330	15	1 520	1 760	16
Totalt	87 230	99 240	14	34 400	38 930	13

utbildningar och på utbildningar mot en sjökaptens- och officersexamen. Av de större yrkesexamensprogrammen hade bara ämneslärarprogrammet, civilekonomprogrammet, arkitektprogrammet och fysioterapeutprogrammet en relativt jämn könsfördelning.

Fortsatt högst söktryck till psykologprogrammet

Söktrycket varierade mellan olika utbildningar (se figur 3). Högst söktryck bland de större yrkesexamensprogrammen höstterminen 2020 hade psykologprogrammet med 10,3 behöriga förstahandssökande per antagen. Därefter följde läkarprogrammet med 6,7, veterinärprogrammet med 6,4 och arkitektprogrammet med 5,9 behöriga förstahandssökande per antagen.

Nybörjare på grundnivå och avancerad nivå

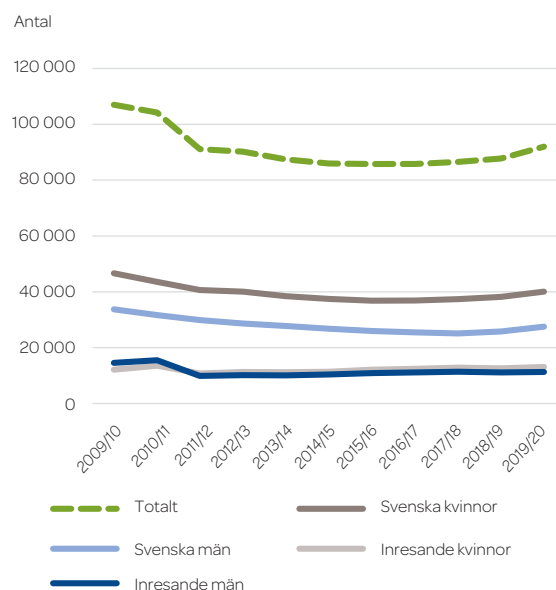
Antalet nybörjare i högskolan ökade kraftigt jämfört med föregående läsår. Framför allt ökade antalet svenska nybörjare. Den stora ökningen av antalet svenska nybörjare var framför allt på fristående kurser. Jämfört med de senaste läsåren var det fler yngre nybörjare i den svenska högskolan.

Kraftig ökning av antalet högskolenybörjare

Läsåret 2019/20 började 92 020 nybörjare på en utbildning på grundnivå eller avancerad nivå (se figur 4). Det var 4 220 fler jämfört med förra läsåret, och fjärde läsåret i rad som antalet gick upp. Framför allt ökade antalet svenska nybörjare. Antalet svenska nybörjare ökade med 3 560 till 67 600, medan de inresande högskolenybörjarna ökade med 660 till 24 420. Coronapandemin är troligtvis den främsta förklaringen till den stora ökningen av antalet svenska nybörjare och framför allt den stora ökningen av antalet studenter på sommarkurser 2020.

Kvinnorna fortsätter att vara i klar majoritet bland högskolenybörjarna. Antalet kvinnor

Figur 4. Antalet högskolenybörjare under läsåren 2009/10–2019/20, totalt samt fördelat på svenska och inresande högskolenybörjare samt på kvinnor och män.

ökade med 2 380 studenter till 53 210, medan antalet män ökade med 1 840 studenter till 38 110. Kvinnorna utgjorde därmed 58 procent av högskolenybörjarna och männen 42 procent.

Under läsåret 2019/20 utgjorde inresande studenter knappt 27 procent av det totala antalet nybörjarstudenter. Detta var en något lägre andel än förra läsåret. Mer information om inresande nybörjare finns i kapitlet *Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå*.

Antalet nybörjare har alltså ökat i antal under de senaste läsåren, men det är fortfarande en bra bit kvar till den högsta noteringen på 107 000 nybörjare läsåret 2009/10. För uppgifter över nybörjare per lärosäte, se uka.se/arsrapport.

De flesta högskolenybörjare har enbart studerat i gymnasieskolan

Av högskolenybörjarna har de flesta avslutat ett program i gymnasieskolan. Av de 67 600 svenska högskolenybörjarna läsåret 2019/20 hade 66 procent enbart studerat i gymnasieskolan, medan 15 procent hade både avslutat en gymnasieutbildning och studier i kommunal vuxenutbildning (komvux). Ytterligare

13 procent hade enbart studerat på komvux. En majoritet av högstskolenybjörjarna läsåret 2019/20, 66 procent, hade läst ett högstskoleförberedande program på gymnasienivå (gymnasieskola eller komvux). Det är en ökning med 15 procentenheter på sex år. Samtidigt minskade andelen högstskolenybjörjare som har läst ett yrkesprogram på gymnasienivå under samma period, från 34 till 16 procent. För mer information om nybjörjarnas utbildningsbakgrund, se *Studenter och examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2019/20*, UF 20 SM 1801, UKÄ och SCB.

Stora skillnader i övergången till högstskolestudier mellan olika gymnasieprogram

Av de 73 970 elever som tog en gymnasieexamen läsåret 2016/17 hade 46 procent påbörjat högstskolestudier inom tre år, det vill säga senast

läsåret 2019/20 (se tabell 2). Det var i nivå med de elever som tog gymnasieexamen ett år tidigare. En examen från ett högstskoleförberedande program ger automatiskt grundläggande behörighet till högstskolan, medan en elev som går ett yrkesprogram kan få grundläggande behörighet till högstskolan genom komplettering. Av alla elever som tog en gymnasieexamen från ett högstskoleförberedande program läsåret 2016/17 hade 64 procent påbörjat högstskolestudier inom tre år, medan endast 10 procent från yrkesprogram hade gjort det.

Av samtliga elever var det en större andel kvinnor än män som tre år efter gymnasieexamen hade påbörjat högstskolestudier, 53 respektive 40 procent. Det var stora skillnader mellan de olika högstskoleförberedande programmen. Störst andel av eleverna som hade påbörjat högstskolestudier var det från naturvetenskapsprogrammet, 85 procent, och lägst andel var det från estetiska programmet, 40 procent.

Tabell 2. Antalet elever som tog gymnasieexamen läsåret 2016/17 och andelen elever som hade påbörjat högstskolestudier senast läsåret 2019/20 av de som tog gymnasieexamen läsåret 2016/17, totalt och för kvinnor och män.

	Fördelning av eleverna som tog gymnasieexamen 2016/17			Andel elever som som påbörjat högstskolestudier senast läsåret 2019/20 (%)		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Samtliga	73 970	37 140	36 830	46	53	40
Högstskoleförberedande program	50 350	27 460	22 890	64	65	62
Ekonomiprogrammet	10 020	5 460	4 570	59	62	56
Estetiska programmet	5 600	3 750	1 840	40	42	35
Humanistiska programmet	610	530	80	70	70	74
International Baccalaureate	910	580	330	54	57	49
Naturvetenskapsprogrammet	11 350	6 060	5 290	85	85	85
Samhällsvetenskapsprogrammet	15 130	9 940	5 190	57	62	47
Teknikprogrammet	6 740	1 150	5 600	69	75	68
Yrkesprogram	23 620	9 675	13 950	10	17	5
Barn och fritid	1 960	1 260	700	21	26	12
Bygg och anläggning	3 150	260	2 890	1	2	1
El och energi	3 620	130	3 490	5	10	5
Fordon och transport	2 560	370	2 200	1	2	1
Handel och administration	1 960	1 160	800	8	10	5
Hantverk	1 620	1 550	70	7	7	6
Hotell och turism	830	690	150	9	9	5
Industri tekniska	1 160	150	1 010	16	26	14
Naturbruk	2 010	1 370	640	17	20	8
Restaurang och livsmedel	1 530	940	590	5	6	2
VVS och fastighet	820	20	800	1	5	1
Vård och omsorg	2 180	1 770	410	33	36	23
Riksrekryterande utbildningar	230	30	210	15	12	16

Övergången till högskolan var högre för kvinnor än män från nästan samtliga program.

Färre 24-åringar börjar i högskolan

Av 19-åringarna som föddes 2000 hade knappt 13 procent påbörjat en högskoleutbildning senast 2019. Andelen var marginellt högre än för de ungdomar som föddes 1999, men är fortfarande på en låg nivå. Bland årskullarna som föddes i början av 1990-talet var det ungefär 15 procent av de som påbörjade högskolestudier senast vid 19 års ålder. Efter 1994 har det däremot varit en nedåtgående trend, som de senaste två åren har planat ut.

Om uppföljningstiden utökas till fem år, det vill säga till det år man fyller 24 år, ökade andelen som påbörjat en högskoleutbildning till 43 procent bland de som föddes 1995. Andelen har pendlat mellan 43 och 45 procent för de som är födda under 1980- och 1990-talen.

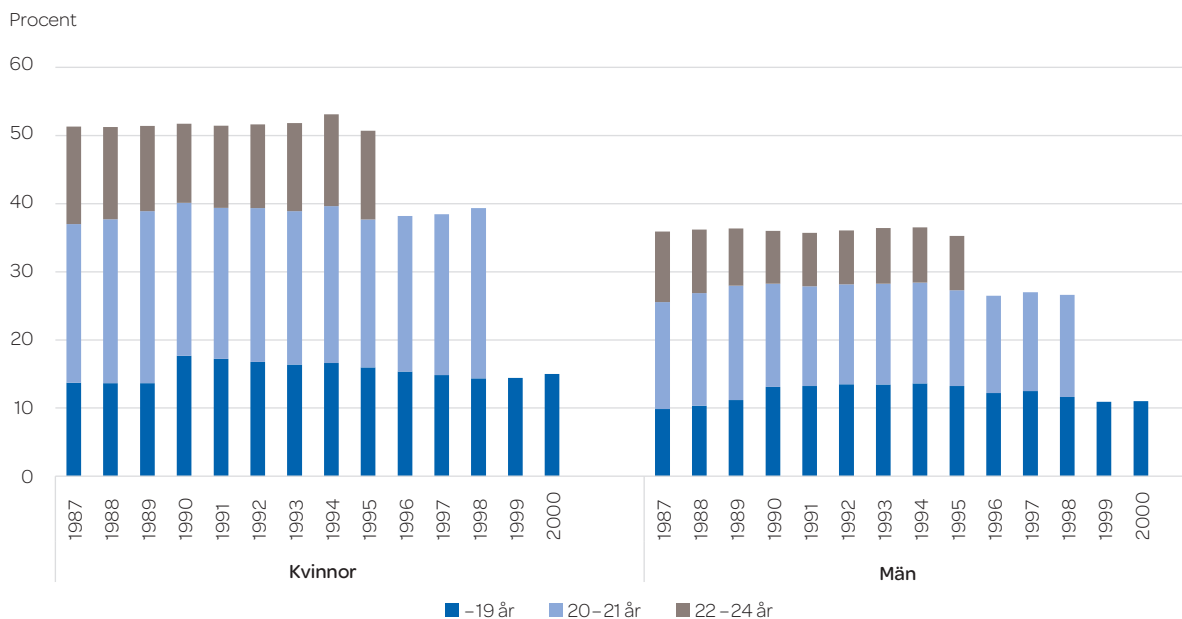
Det är stora skillnader mellan män och kvinnor i hur stor andel som påbörjar högskolestudier (se figur 5). Ju högre upp i åldrarna, desto större blir skillnaden mellan könen. Av dem som föddes 2000 hade år 2019 knappt 15 procent av kvinnorna påbörjat högskolestudier senast vid 19 års ålder, jämfört med knappt 11 procent av männen. Av dem som föddes

1995 var skillnaderna större – 51 procent av kvinnorna hade påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder, jämfört med 35 procent bland männen. Jämfört med den föregående årskullen minskade andelen både för kvinnor och för män.

Stora regionala skillnader i övergången till högskolestudier

Det var stora skillnader i övergången till högskolestudier mellan Sveriges län och kommuner. Personer som var folkbokförda i Stockholms län och Uppsala län påbörjade högskolestudier i högst grad – 50 respektive 47 procent hade påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder 2019. Lägst övergång, 34 procent, hade personer som var folkbokförda i Jämtlands län och Norrbottens län. Det var ännu större skillnader mellan kommunerna. I Danderyds kommun hade 79 procent påbörjat högskolestudier senast vid 24 år, medan i några andra kommuner var andelen mindre än 20 procent. I samtliga län och i den absoluta majoriteten av kommunerna påbörjade kvinnor högskolestudier i högre grad än männen. Läs mer i *Rekryteringen till högskolan – i riket och per län och kommun*, Statistisk analys, 52-170-20, UKÄ.

Figur 5. Andelen av årskullarna födda 1987–2000 som har påbörjat högskolestudier i Sverige eller som har studiemedel från CSN för att studera utomlands senast vid 19, 21 respektive 24 års ålder, uppdelat på kvinnor och män.

Antalet yngre nybörjare ökade kraftigt

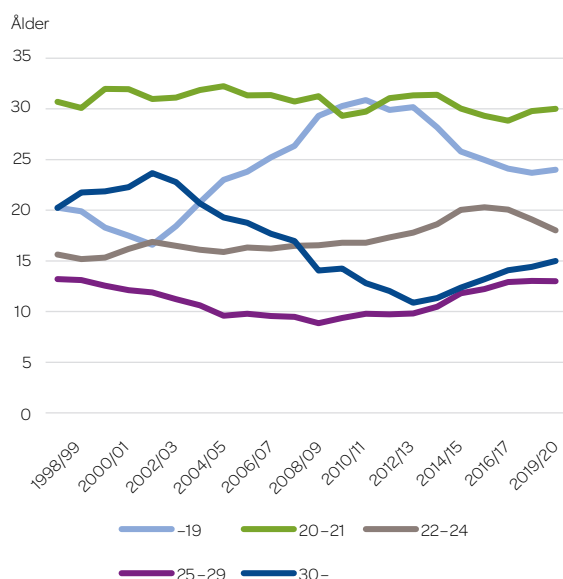
Läsåret 2019/20 sjönk medianåldern för svenska högskolenybörjare marginellt till 21,6 år jämfört med 21,7 år läsåret innan. Det var en konsekvens av att antalet studenter som var 21 år eller yngre ökade kraftigt. Antalet svenska nybörjare som var 21 år eller yngre ökade med 2 500 till totalt 36 770 (se figur 6). Totalt var 54 procent av högskolenybörjarna 21 år eller yngre. Figur 6 visar att antalet högskolenybörjare i denna åldersgrupp har ökat de senaste två läsåren med 14 procent efter en betydande nedgång under flera läsår. Den ökade arbetslösheten under våren bland unga på grund av coronapandemin är en trolig förklaring till att antalet yngre nybörjare ökade så mycket jämfört med förra läsåret.

Även antalet nybörjare som var 25 år eller äldre ökade. Jämfört med förra läsåret ökade antalet nybörjare i denna åldersgrupp med 1 240 studenter till totalt 18 820. För mer information, se *Nybörjare i högskolan 2019/20: Stor ökning av antalet nybörjare på fristående kurser*, Statistisk analys, 52-521-20, UKÄ.

Stor ökning av antalet svenska nybörjare på fristående kurser

Läsåret 2019/20 ökade antalet svenska nybörjare på fristående kurser stort. Av de totalt 67 600 svenska högskolenybörjarna läste 19 970

Figur 6. Andelen svenska högskolenybörjare i olika åldrar under läsåren 1998/99–2019/20

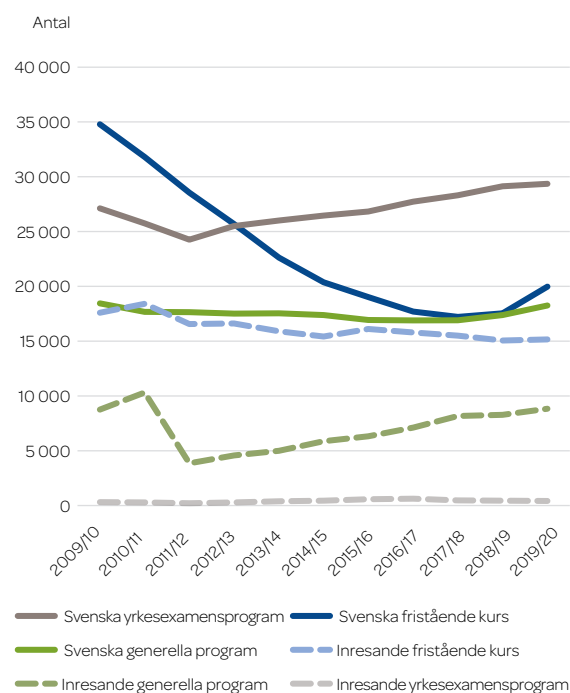

(30 procent) fristående kurser, en ökning med 2 430 studenter jämfört med läsåret innan (se figur 7). Framför allt kan ökningen av antalet svenska nybörjare på fristående kurser förklaras av den stora ökningen av antalet studenter på sommaren. På program som ger en generell examen ökade antalet svenska nybörjare med 900 studenter till 18 270. Det är dock fortfarande vanligast bland de svenska nybörjarna att inleda sina studier på ett yrkesexamensprogram. Antalet svenska nybörjare på yrkesexamensprogram ökade med 230 nybörjare till 29 360. För inresande studenter såg mönstret annorlunda ut. Av de 24 420 inresande högskolenybörjarna läste endast 2 procent på ett yrkesexamensprogram, medan 62 procent läste fristående kurser och 36 procent på ett generellt program.

Fler programnybörjare på generella program

Vi övergår nu till att beskriva utvecklingen av antalet nybörjare på program, så kallade programnybörjare. Det är studenter som för första gången är registrerade på ett visst yrkesexamensprogram eller på ett generellt program.

Figur 7. Högskolenybörjare fördelade efter studieform läsåren 2009/10–2019/20, uppdelat på svenska och inresande studenter.

Detta inkluderar både högskolenyborjare och de som har studerat tidigare i svensk högskola.

Läsåret 2019/20 var antalet programnyborjare på generella program 47 910, vilket var en ökning med 2 670 studenter jämfört med förra läsåret (se tabell 3). På grundnivå ökade antalet nyborjare på det tvååriga programmet mot högskoleexamen med 120 studenter till 1 700. På program mot kandidatexamen ökade antalet nyborjare med 1 120 studenter till 25 590. På program mot högskoleexamen var majoriteten av nyborjarna män, medan det omvända gällde på program mot kandidatexamen. Endast 4 procent av studenterna på generella program på grundnivå var inresande studenter.

På avancerad nivå ökade antalet nyborjare på program mot masterexamen med 370 studenter till 4 080 nyborjare jämfört med förra läsåret. Majoriteten av nyborjarna var kvinnor. Program mot masterexamen är det generella program som har vuxit mest de senaste läsåren mätt i antal nyborjare. Jämfört med förra läsåret ökade antalet nyborjare på program mot masterexamen med 1 070 studenter till

16 540. Könsfördelningen på masterprogram var läsåret 2019/20 helt jämn.

Eftersom merparten av de inresande studenterna som inte var utbytesstudenter läste program på avancerad nivå, var andelen inresande studenter stor på avancerad nivå. Av de 4 080 nyborjarna på magisterprogram var 40 procent inresande studenter, och av de 16 540 nyborjarna på masterprogram var 44 procent inresande. Läs mer om inresande studenter i kapitlet *Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå*.

Antalet nyborjare på yrkesexamensprogram ökade

Antalet nyborjare på program som leder till en yrkesexamen uppgick under läsåret till 49 720 studenter (se tabell 3). Jämfört med förra läsåret var detta en ökning med 480 nyborjare. Kvinnorna var i klar majoritet och 63 procent av nyborjarna var kvinnor.

Tabell 3 visar de yrkesexamensprogram med flest antal nyborjare. Tillsammans var det 39 550 nyborjare på de programmen, som

Tabell 3. Nyborjare på generella program och de största yrkesexamensprogrammen läsåret 2019/20, förändring jämfört med 2018/19, könsfördelning samt andelen inresande studenter.

Program mot	Antal nyborjare		Förändring (%)	Kvinnor	Könsfördelning (%)		Andel inresande (%)
	2018/19	2019/20				Män	
Högskoleexamen	1 580	1 700	8	41		59	1
Kandidatexamen	24 470	25 590	5	56		44	4
Magisterexamen	3 710	4 080	10	60		40	40
Masterexamen	15 470	16 540	7	50		50	44
Yrkesexamen	49 240	49 720	1	63		37	1
varav							
Civilekonomexamen	1 470	1 630	11	46		54	1
Civilingenjörsexamen	7 300	7 380	1	31		69	3
Förskollärarexamen	3 780	3 490	-8	93		7	0
Grundlärarexamen	3 940	4 050	3	75		25	1
Högskoleingenjörsexamen	4 200	3 950	-6	25		75	1
Juristexamen	1 830	1 940	6	63		37	1
Läkarexamen	1 800	1 800	0	58		42	3
Sjuksköterskeexamen	5 850	5 600	-4	85		15	1
Socionomexamen	3 020	2 920	-3	81		19	1
Specialistsjuksköterskeexamen	2 190	2 250	3	87		13	1
Ämneslärarexamen	4 420	4 540	3	55		45	2

BASÅRSUTBILDNINGAR

Läsåret 2019/20 var 4 100 personer registrerade på en basårsutbildning, vilket var 230 fler än läsåret innan (se tabell 4). Antalet ökade bland både män och kvinnor jämfört med läsåret innan. Men det var fler män än kvinnor som studerade på en basårsutbildning läsåret 2019/20 – 62 procent män och 38 procent kvinnor. Denna fördelning har inte ändrats nämnvärt under de senaste fem åren. Majoriteten av basårsstuderande, 79 procent, var yngre än 26 år.

Av de som började på en basårsutbildning läsåret 2018/19 hade 70 procent påbörjat en högskoleutbildning till och med läsåret 2019/20. Kvinnor fortsatte i något högre utsträckning.

För mer uppgifter om registrerade på basårsutbildningar, se UKÄ:s statistikdatabas.

Tabell 4. Registrerade på basårsutbildningar de fem senaste läsåren, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Totalt antal studenter	3 960	4 070	4 070	3 870	4 100
varav					
antal kvinnor	1 550	1 580	1 460	1 470	1 563
antal män	2 410	2 490	2 620	2 410	2 537
Andel kvinnor/män (%)	39/61	39/61	36/64	38/62	38/62

därmed utgjorde 80 procent av det totala antalet programnybörjare på yrkesexamensprogram. Det enskilt största yrkesexamensprogrammet är det som leder till en civilingenjörs-examen. Läsåret 2019/20 var antalet nybörjare 7 380, vilket var 80 fler nybörjare jämfört med läsåret innan. Slår man ihop de olika lärarprogrammen (förskollärarprogrammet, grundlärarprogrammet, gamla lärarprogrammet, yrkeslärarprogrammet och ämneslärarprogrammet) var de tillsammans störst med 14 120 nybörjare (läs mer i avsnittet *Lärarprogrammen*).

På den stora majoriteten av yrkesexamensprogrammen var kvinnorna fler än männen, med undantag för program inom teknikområdet där männen dominerade. På många av programmen var könsskillnaderna mellan män och kvinnor stora och endast på 4 av 50 yrkesexamensprogram var könsfördelningen jämn, det vill säga i intervallet 40–60 procent män och kvinnor. Inresande nybörjare utgjorde endast 1 procent av det totala antalet nybörjare på yrkesexamensprogrammen. Läs mer om nybörjare på program i *Nybörjare i högskolan 2019/20: Stor ökning av antalet nybörjare på fristående kurser*, Statistisk analys, 52-521-20 UKÄ.

Totala antalet registrerade studenter

Totalt var det 384 500 studenter registrerade i den svenska högskolan höstterminen 2020. Antalet studenter var därmed rekordmånga: 19 600 fler än den tidigare högsta noteringen höstterminen 2010. Jämfört med förra året ökade antalet svenska studenter kraftigt, medan antalet inresande studenter minskade. Allt fler studenter väljer att studera på distans – mer än var femte student läser enbart kurser på distans.

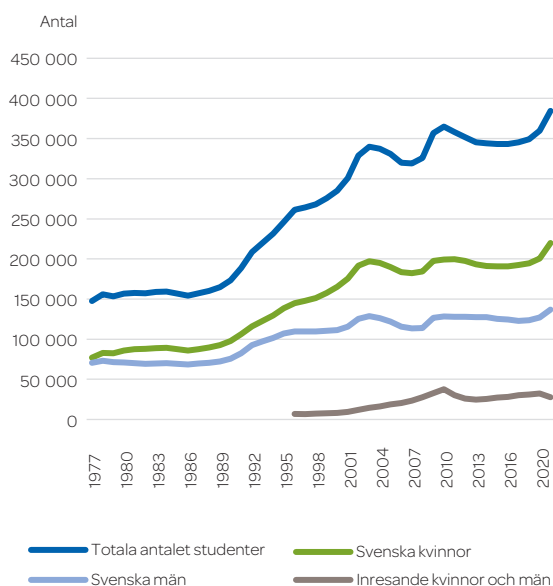
Rekordmånga registrerade studenter

Totalt var 384 500 studenter registrerade på någon utbildning på grundnivå eller avancerad nivå under höstterminen 2020 (se figur 8). Antalet studenter i den svenska högskolan var därmed rekordmånga, 19 600 fler än den tidigare högsta noteringen höstterminen 2010. Jämfört med höstterminen 2019 är det en ökning med 24 880. Det är fjärde höstterminen i rad som antalet registrerade studenter ökar. Men utvecklingen från förra året skiljer sig väldigt mycket mellan svenska och inresande studenter. Antalet svenska kvinnor ökade med

19 470 till 219 890, och antalet män ökade med 9 830 till 136 890. Antalet inresande studenter minskade däremot med 4 480 studenter till 27 720. Inresande studenter andel av det totala antalet studenter var 7 procent. Andelen kvinnor var 61 procent och andelen män 39 procent bland registrerade studenter höstterminen 2020. För uppgifter om registrerade studenter per lärosäte, se uka.se/arsrapport.

Under 2020 tillförde regeringen extra medel till universitet och högskolor i syfte att utöka antalet studieplatser, vilket gjorde det möjligt för lärosätena att ta emot rekordmånga studenter höstterminen 2020. Minskningen av antalet inresande studenter beror troligtvis på strikta reserestriktioner som funnits sedan våren 2020 runt om i världen, vilket gjort det svårt för studenter att resa till Sverige från sina hemländer.

Figur 8. Registrerade studenter i utbildning på grundnivå och avancerad nivå för höstterminerna 1977–2020, uppdelat på kvinnor och män samt svenska och inresande studenter

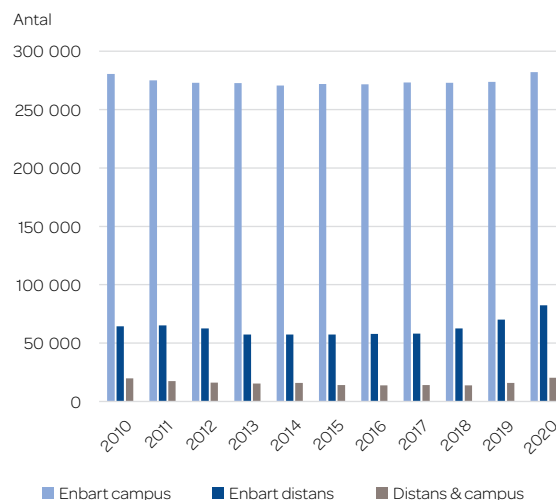
Antalet distansstudenter fortsätter öka

Under höstterminen 2020 bedrevs stora delar av utbildningen i högskolan på distans på grund av coronapandemin. Detta avspeglas dock inte i statistiken. Här redovisas antalet studenter på campus respektive distanskurser utifrån hur tanken var att utbildningen skulle bedrivas.

Det vanligaste sättet att bedriva studier på i högskolan är i utbildning som bedrivs på campus. Höstterminen 2020 studerade 282 000 studenter av de totalt 384 500 studenterna enbart på campus (73 procent), vilket var en minskning med 3 procentenheter jämfört med året innan (se figur 9). Under de senaste åren har antalet distansstudenter ökat stort och trenden höll i sig även under höstterminen 2020, när 82 250 studenter läste enbart på distans. Detta motsvarar 21 procent av samtliga studenter. Antalet ökade med drygt 12 020 studenter sedan föregående år, och på tre år har antalet ökat med 24 000 studenter. Även antalet studenter som var registrerade på både distansutbildningar och campusutbildningar ökade.

Jämfört med höstterminen innan ökade antalet kvinnor som läste på distans med 8 120 studenter till 56 800 och antalet män med 3 900 studenter till 25 450. Endast 31 procent av studenterna som läste enbart på distans var alltså män. Bland de studenter som enbart läste på distans var utbildning inom juridik och samhällsvetenskap vanligast för både män och kvinnor, följt av humaniora och teologi. Minst antal distansstudenter fanns det inom det konstnärliga området. Den stora majoriteten av studenterna som enbart läste på distans läste fristående kurser. Läs mer om distansstudenter i *Studenter och examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2019/20, UF 20 SM 1801, UKÄ och SCB*.

Figur 9. Antalet studenter som enbart var registrerade på campusutbildningar, enbart på distansutbildningar samt på både campus- och distansutbildningar höstterminerna 2010–2020.

Fler studenter inom alla ämnesområden

Det enskilt största ämnesområdet läsåret 2019/20 var, liksom de senaste läsåren, juridik och samhällsvetenskap med 218 500 studenter, vilket var en tydlig ökning jämfört med läsåret innan (se tabell 5). Det konstnärliga området hade minst antal studenter. Fördelningen av antalet studenter mellan ämnen har varit liknande under de senaste läsåren. Inom de flesta områden var andelen kvinnor större än andelen män. Endast inom områdena teknik och naturvetenskap var andelen män större.

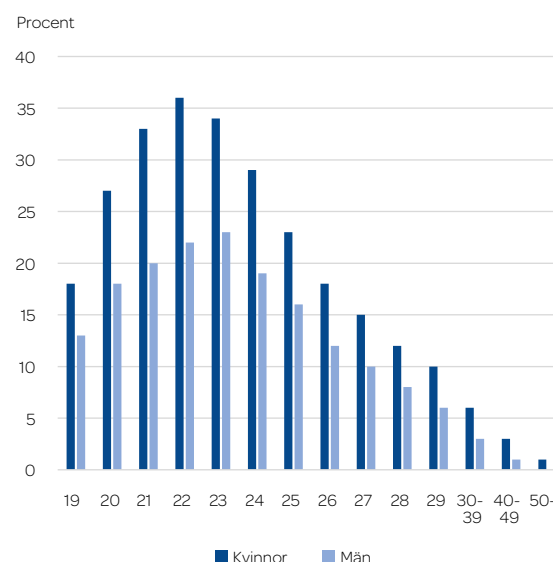
Teknik var det mest mansdominerade ämnesområdet med 65 procent män, medan vård och omsorg var det mest kvinnodominerade området med 84 procent kvinnor. Den långsiktiga trenden är att andelen som läser på avancerad nivå ökar. Läsåret 2019/20 var andelen 27 procent, vilket var i nivå med läsåret innan (se tabell 5). Störst andel studenter på avancerad nivå var det inom ämnesområdet medicin och odontologi med 33 procent, och lägst andel var det inom humaniora och teologi. Läs mer om vilka ämnen studenterna läser i *Studenter och examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2019/20*, UF 20 SM 1801, UKÄ och SCB.

Deltagandet i högskoleutbildning högst vid 22 års ålder

Andelen av befolkningen som studerar i högskolan varierar mellan olika åldersgrupper

(se figur 10). Liksom tidigare år var studiedeltagandet högst bland 22-åringarna – 29 procent av 22-åringarna i befolkningen studerade på antingen grundnivå eller avancerad nivå höstterminen 2020. Jämfört med höstterminen 2019 ökade andelen framför allt bland de yngre i befolkningen. Bland 20-åringarna var 22 procent registrerade i högskolan höstterminen 2020. Det kan jämföras med 20 procent höstterminen innan. I samtliga åldrar eller åldersgrupper var deltagandet större bland kvinnor än män. Vid 19 års ålder var skillnaden mellan kvinnor och män 5 procentenheter, men vid 21 års ålder hade skillnaden vuxit till 14 procentenheter.

Figur 10: Andelen av befolkningen i olika åldrar som var registrerade i utbildning på grundnivå eller avancerad nivå höstterminen 2020

Tabell 5. Antalet registrerade studenter per ämnesområde läsåret 2019/20, förändring jämfört med 2018/19, andelen kvinnor och män samt andel registrerade på avancerad nivå.

	Antal studenter		Förändring (%)	Könsfördelning (%)				Andel på avancerad nivå (%)		
	2018/19	2019/20		Kvinnor		Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Totalt	410 230	428 770	5	61	<div><div></div></div>	39	27	26	28	
Juridik och samhälls- vetenskap	210 570	218 530	4	64	<div><div></div></div>	36	23	23	22	
Humaniora och teologi	95 700	103 640	8	63	<div><div></div></div>	37	10	10	10	
Teknik	83 510	90 510	8	37	<div><div></div></div>	65	31	28	33	
Naturvetenskap	74 020	82 060	11	46	<div><div></div></div>	54	20	21	19	
Vård och omsorg	39 760	40 270	1	84	<div><div></div></div>	16	28	29	25	
Medicin och odontologi	34 850	34 940	0	73	<div><div></div></div>	27	33	31	39	
Övrigt område	22 740	24 770	9	60	<div><div></div></div>	40	21	21	21	
Konstnärligt område	12 440	14 080	13	63	<div><div></div></div>	39	16	16	15	
Okänt	7 920	7 190	-9	60	<div><div></div></div>	41				

HÖG MEDELÅLDER BLAND NYBÖRJARNA I SVERIGE JÄMFÖRT MED ÖVRIGA OECD-LÄNDER

Det generella mönstret i OECD-länderna är att fler kvinnor än män börjar en eftergymnasial utbildning. År 2018 var andelen kvinnor bland nybörjarna i eftergymnasial utbildning i genomsnitt 54 procent och andelen män 46 procent (se tabell 6). Kvinnorna var i majoritet bland nybörjarna i alla de OECD-länder som det fanns uppgifter om utom Schweiz. Sverige var ett av de länder med högst andel kvinnor bland nybörjarna i eftergymnasial utbildning, 58 procent av nybörjarna var kvinnor. Högst andel kvinnor hade Island med 60 procent och lägst hade Schweiz med knappt 50 procent kvinnor.

Medelåldern för nybörjarna i OECD-länderna var 22 år. I Sverige var medelåldern betydligt högre, 24,5 år. Endast Schweiz och Danmark hade en högre medelålder

bland nybörjarna. Även i de övriga nordiska länderna var medelåldern högre än OECD-genomsnittet, och varierade mellan 22,1 år i Norge till 24,8 år i Danmark. Lägst medelålder bland alla OECD-länder hade Japan med 18 år. Andelen inresande studenter bland nybörjarna i eftergymnasial utbildning varierar stort mellan länderna, från knappt 1 procent i Colombia och Mexiko till 31 procent i Nya Zeeland. Genomsnittet för OECD-länderna var 10 procent 2018. I Sverige var andelen 14 procent, vilket var en högre andel än övriga nordiska länder. Notera att i den internationella statistiken inkluderas inte utbytesstudenter bland inresande studenter, utan bara så kallade freemover-studenter.

Tabell 6. Könsfördelning, ålder och andelen internationella studenter bland nybörjarna i eftergymnasial utbildning för ett antal utvalda länder och OECD år 2018. Källa: OECD

	Könsfördelning (%)		Total	Medelålder		Total	Andel internationella nybörjare (%)	
	Kvinnor	Män		Kvinnor	Män		Kvinnor	Män
OECD-genomsnitt	54	46	22,0	*	*	10	*	*
Sverige	58	42	24,6	24,9	24,2	14	12	16
Danmark	58	42	24,8	24,9	24,8	8	8	9
Finland	53	47	23,1	23,3	22,9	10	9	11
Norge	54	46	22,1	21,7	22,5	2	2	2
Tyskland	52	48	21,7	21,6	21,9	13	13	13
Storbritannien	56	44	22,1	22,6	21,5	11	11	12
Nederländerna	52	48	19,9	19,9	19,8	15	16	14

*Uppgiften finns inte fördelat per kvinnor och män

Utbildningsvolym mätt i helårsstudenter

Antalet helårsstudenter i den svenska högskolan har ökat de tre senaste åren och uppgick läsåret 2019/20 till 311 800. Den största volymen fortsätter att finnas på programmen, även om volymen har ökat på både program och fristående kurser. Juridik och samhällsvetenskap var det klart största ämnesområdet. Fördelningen mellan de olika ämnesområdena har varit ungefär densamma de fem senaste läsåren.

Antalet helårsstudenter fortsätter att öka

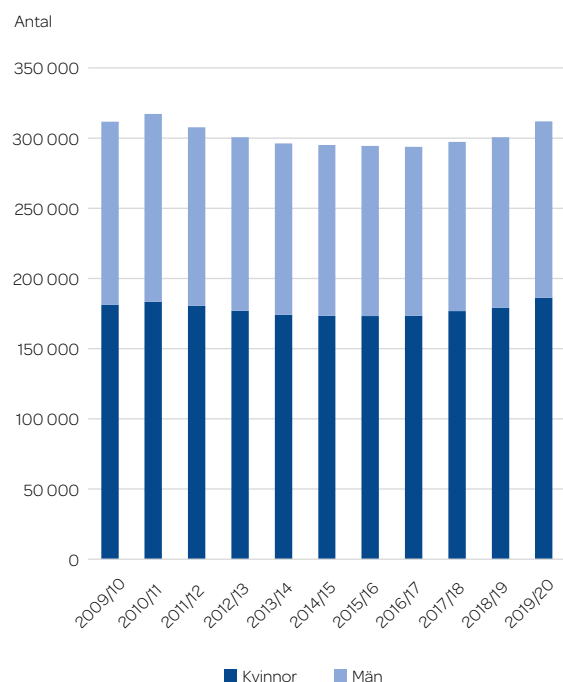
Helårsstudenter är registrerade studenter som

har räknats om till helårsekvivalenter genom att summan av studenternas kursregistreringar divideras med 60 högskolepoäng. Läsåret 2019/20 var antalet helårsstudenter 311 800, och av dem var 60 procent kvinnor och 40 procent män (se figur 11). Sedan föregående läsår ökade antalet helårsstudenter med 11 250. Antalet har nu ökat tre år i rad och antalet börjar nu närma sig toppnoteringen läsåret 2010/11. För uppgifter över antalet helårsstudenter per lärosäte, se uka.se/arsrapport.

Samtliga studieformer ökade i volym

Programmen fortsätter att dominera utbildningsvolymen. Yrkesexamensprogram och generella program utgjorde tillsammans 75

Figur 11. Antalet helårsstudenter läsåren 2009/10–2019/20 uppdelat på kvinnor och män

procent av den totala volymen läsåret 2019/20. Det var 140 500 helårsstudenter på yrkesexamensprogram och 93 030 på generella program (se figur 12). Jämfört med läsåret 2018/19 ökade yrkesexamensprogram och generella program med 1 340 respektive 3 150 helårsstudenter. Den minsta studieformen var de konstnärliga programmen med 3 110 helårsstudenter.

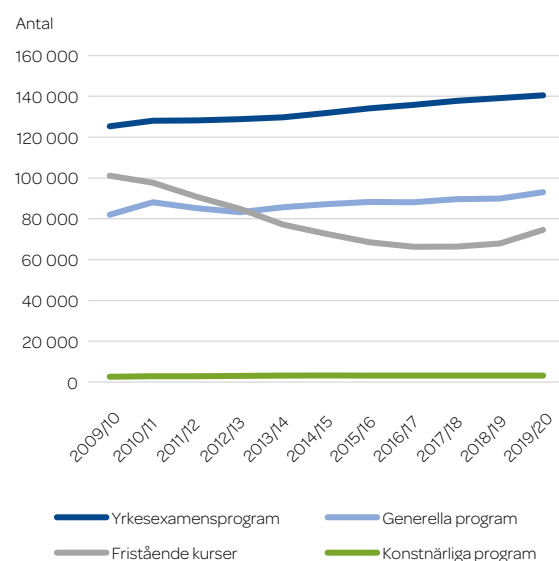
Fristående kurser hade 74 640 helårsstudenter, vilket motsvarar 24 procent av den totala utbildningsvolymen. Det var en ökning med 6 710 helårsstudenter från föregående läsår och den största ökningen av de olika studieformerna. Mellan läsåren 2009/10 och 2016/17 minskade utbildningsvolymen på fristående kurser, men den har därefter ökat. En förklaring till att volymen på fristående kurser har minskat över tid är att många fristående kurser införlivats i generella program och nu i högre utsträckning läses som en del av ett program och inte som fristående kurser.

Flest helårsstudenter finns inom juridik och samhällsvetenskap

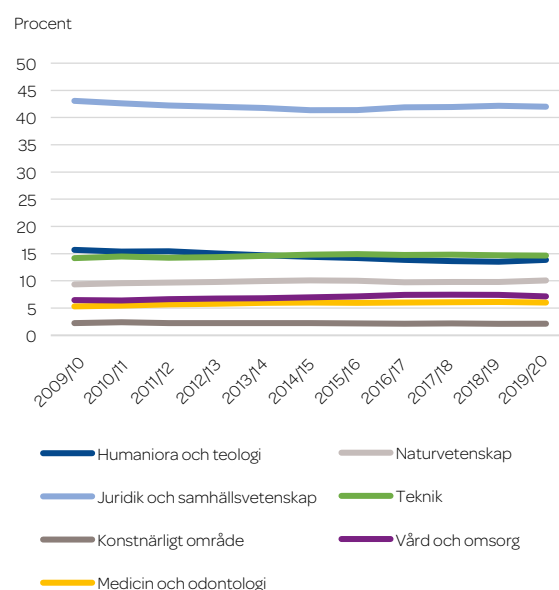
Juridik och samhällsvetenskap var det klart största ämnesområdet läsåret 2019/20 och

utgjorde 42 procent av den totala utbildningsvolymen (se figur 13). Teknik var näst störst, 15 procent, följt av humaniora och teologi, 14 procent. Minst volym fanns inom det konstnärliga området. Alla ämnesområden ökade något i volym sedan föregående läsår. Fördelningen mellan de olika ämnesområdena har varit ungefär densamma sedan 2014/15 när teknik blev större än humaniora och teologi.

Figur 12. Antalet helårsstudenter per studieform läsåren 2009/10–2019/20

Figur 13. Andelen helårsstudenter (procent) inom de sju största ämnesområdena 2009/10–2019/20.

RIKSREVISIONENS GRANSKNING AV REGERINGENS SATSNING PÅ UTBILDNINGAR INOM BRISTYRKEN

Det råder i dag stor brist på flera samhällsviktiga yrkesgrupper. Regeringen har därför återkommande gett universitet och högskolor i uppdrag att bygga ut vissa utpekade utbildningar för att motverka denna brist på högskoleutbildad arbetskraft, framför allt vårdutbildningar, lärar- och förskolläraryrkesutbildningar samt ingenjörsutbildningar.

Under 2021 publicerade Riksrevisionen en granskning av regeringens satsningar på att bygga ut dessa bristyrkesutbildningar. Granskningen visar att satsningen inte har bidragit till någon avsevärd ökning av högskoleutbildade personer inom dessa yrken utan snarare tvärtom. Enligt Riksrevisionen är inte bristen på utbildningsplatser problemet utan för få sökande, ett begränsat utbud av platser för verksamhetsförlagd utbildning eller brist på disputerade lärare.

Att göra riktade satsningar på utbildningar kan vara effektivt i de fall när det finns många behöriga sökande samtidigt som lärosätena har en kapacitet att bygga ut, men när söktrycket är lågt bör regeringen överväga andra insatser. Riksrevisionen rekommenderar i stället att lärosätena ges större frihet att själva välja vilka bristyrkesutbildningar som ska byggas ut, samtidigt som de får mer tid till planering och genomförande. I stället för att satsa på fler utbildningsplatser borde fokus vara på att redan antagna studenter fullföljer utbildningen i högre utsträckning.

Läs mer om Riksrevisionens granskning i *Riktade utbyggnadsuppdrag till universitet och högskolor – regeringens styrning genom utformning och uppföljning*, RiR 2021:1.

Examinerade

Antalet studenter som tog en examen på grundnivå eller avancerad nivå ökade under läsåret 2019/20. Både antalet studenter som tog ut en generell examen och en yrkesexamen ökade med 9 procent. Av alla yrkesexamina var det flest studenter som tog antingen en civilingenjörsexamen eller en sjuksköterskeexamen.

Stor ökning av antalet examinerade

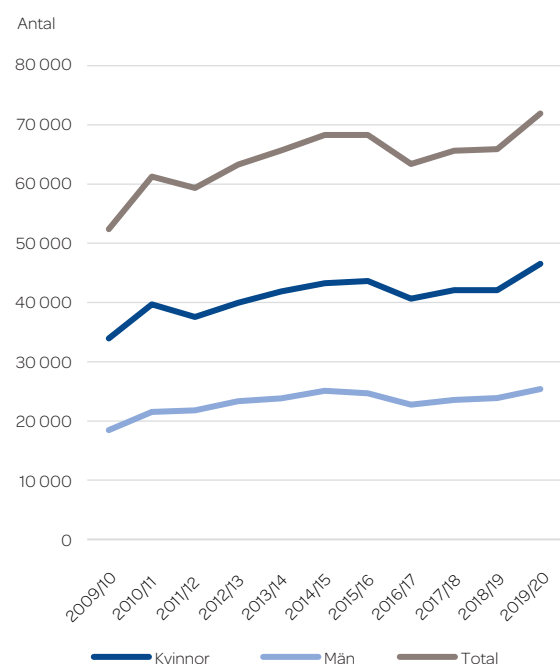
Antalet examinerade studenter på grundnivå och avancerad nivå uppgick till 71 930 personer läsåret 2019/20 (figur 14). Jämfört med föregående läsår ökade antalet examinerade med 6 000 studenter, vilket motsvarar en ökning med 9 procent. Kvinnorna var i majoritet, 65 procent var kvinnor och 35 var procent män. Antalet examinerade kvinnor ökade med 11 procent jämfört med läsåret 2018/19 – motsvarande ökning av antalet män var 6 procent.

Den stora ökningen av antalet examinerade verkar ha flera olika förklaringar. Coronapandemin och det förändrade arbetsmarknadsläget tycks ha ökat benägenheten att ta ut en examen. Flera representanter från lärosätena uppger också att det skett en effektivisering av handläggningen i och med införandet av ett nytt studiedokumentationssystem, vilket påver-

kar statistiken. UKÄ avser att följa upp förklaringar till ökningen närmare framöver.

Antalet inresande studenter bland de examinerade ökade jämfört med föregående läsår. Läsåret 2019/20 var 7 870 av de 71 930 examinerade inresande studenter, vilket är en ökning med 9 procent jämfört med 2018/19. Könsfördelningen var jämnare jämfört med

Figur 14. Antalet examinerade studenter läsåren 2009/10–2019/20, uppdelat på kvinnor och män.

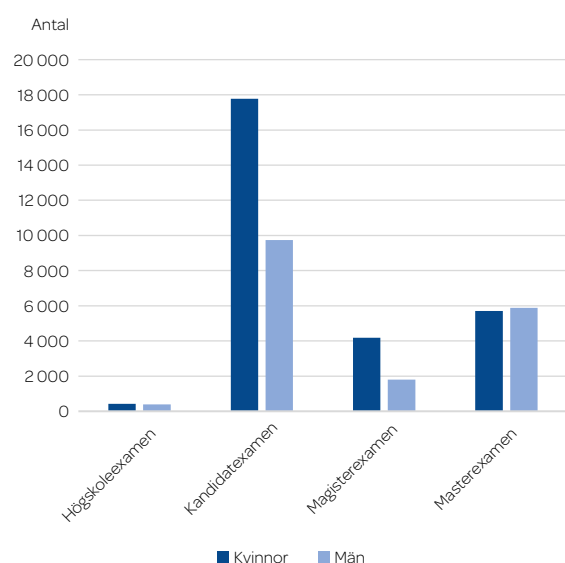

övriga examinerade, 52 procent kvinnor och 48 procent män. Läs mer om de inresande studenterna i kapitlet *Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå*.

Antalet examinerade studenter, det vill säga de studenter som har avlagt examen under ett läsår, är inte detsamma som antalet utfärdade examina under läsåret. Det beror på att många examinerade avlägger mer än en examen under samma läsår.

Läsåret 2019/20 utfärdades 84 140 examina – 54 430 till kvinnor och 29 720 till män. Antalet examina var alltså betydligt högre än antalet examinerade samma läsår som var 71 930 personer. Det finns främst två förklaringar till detta. Dels kan en student begära dubbla examensbevis, vanligtvis en yrkesexamen och en generell examen – på samma meriter. Det är vanligt förekommande inom vårdutbildningar och teknikutbildningar. Till exempel tog 61 procent av de som tog en sjuksköterskeexamen också ut en generell examen under läsåret 2019/20. Dels kan en student avlägga två olika examina samma läsår, till exempel en kandidatexamen i början av året och en magisterexamen i slutet av året. För uppgifter över antalet examinerade per lärosäte, se uka.se/arsrapport.

Figur 15. Antal examinerade studenter med generell examen läsåret 2019/20, uppdelat på kvinnor och män.

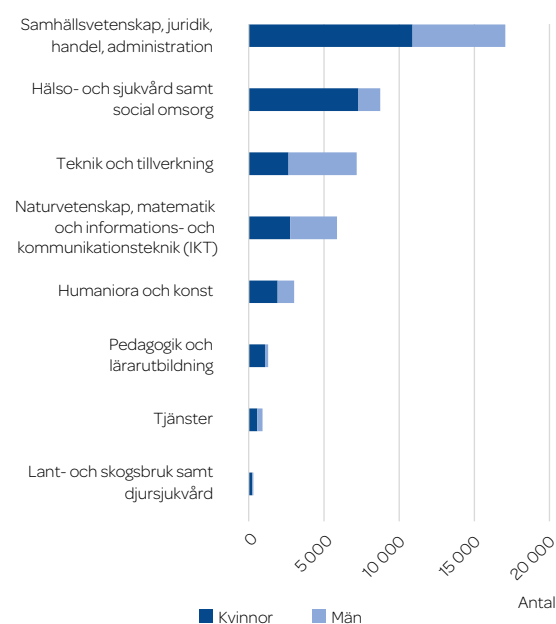
Fler tog en generell examen

Det var vanligast att ta en generell examen – 43 950 studenter (62 procent kvinnor och 38 procent män) tog antingen en högskoleexamen, kandidatexamen, magisterexamen eller en masterexamen läsåret 2019/20 (se figur 15). Skillnaden mellan kvinnor och män var större på grundnivå än på avancerad nivå. På grundnivå var 64 procent av de examinerade kvinnor och 36 procent män, medan motsvarande för avancerad nivå var 56 procent kvinnor och 44 procent män.

I jämförelse med 2018/19 ökade antalet examinerade som tog en generell examen med 3 470 studenter. Framför allt ökade antalet examinerade som tog en kandidatexamen, men även magisterexamen och masterexamen ökade. Högskoleexamen minskade däremot något.

Av de olika utbildningsinriktningarna för generella examina var samhällsvetenskap, juridik, handel och administration störst, med totalt 17 070 examinerade läsåret 2019/20 (se figur 16). Inriktningen hälso- och sjukvård samt social omsorg var näst störst, med totalt 8 740 examinerade. Minst antal examinerade var det

Figur 16. Antal examinerade studenter med en generell examen efter SUN-inriktning, läsåret 2019/20, uppdelat på kvinnor och män. SUN står för Svensk utbildningsnomenklatur.

inom lant- och skogsbruk samt djursjukvård med 300 examinerade.

I jämförelse med läsåret 2018/19 ökade samtliga inriktningar. Den största ökningen var inom samhällsvetenskap, juridik, handel och administration med 1 210 fler examinerade.

Den senaste tioårsperioden har antalet examinerade ökat inom alla inriktningar, med undantag för inriktningen pedagogik och lärarutbildning, där antalet examinerade minskade med en femtedel i jämförelse med läsåret 2010/11. Bland övriga inriktningar har antalet examinerade ökat mest inom inriktningarna samhällsvetenskap, juridik, handel och administration samt teknik och tillverkning.

Sjuksköterskeexamen störst bland yrkesexamina

Under läsåret 2019/20 var det 36 240 personer som avlade en yrkesexamen, en ökning med 9 procent sedan föregående läsår. Av de examinerade var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Dessa utfärdades inom ett 60-tal olika yrkesexamensprogram – men 12 program stod för drygt 80 procent av samtliga yrkesexamina eftersom de allra flesta program är så pass små.

De yrkesexamina som utfärdades i störst antal var sjuksköterskeexamen följt av civil-

ingenjörsexamen, förskollärarexamen och grundlärarexamen (se tabell 7). Den vanligaste yrkesexamen bland män var civilingenjörsexamen, medan det för kvinnor var sjuksköterskeexamen.

Könsfördelningen var jämn (andelen kvinnor respektive män är inom intervallet 40 till 60 procent) bland personer som tog ut en examen vid tre av de tolv vanligaste yrkesexamina: ämneslärarexamen, läkarexamen och civilekonomexamen. Störst skillnad mellan kvinnor och män var det bland personer med en förskollärarexamen där 96 procent var kvinnor och 4 procent var män.

Konstnärliga examina ökade

Konstnärliga examina infördes som en egen examenskategori 2007. Sedan dess har antalet examinerade ökat till 1 110 läsåret 2019/20. Jämfört med föregående läsår var det ökning med 190 examinerade. Det var de konstnärliga kandidatexamina som stod för huvuddelen av ökningen. Könsfördelningen bland dem som tog en konstnärlig examen var 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Tabell 7. De tolv yrkesexamina med flest antal examinerade läsåret 2019/20, könsfördelning och förändring i jämförelse med 2018/19.

	Antal examinerade 2018/19	Antal examinerade 2019/20	Förändring (%)	Kvinnor	Könsfördelning (%)	Män
Sjuksköterskeexamen	4 430	4 540	2	87		13
Civilingenjörsexamen	4 480	4 370	-3	35		65
Förskollärarexamen	2 700	2 990	11	96		4
Grundlärarexamen	2 320	2 780	20	80		20
Ämneslärarexamen	2 230	2 670	20	57		43
Specialistsjuksköterskeexamen	2 250	2 630	17	87		13
Högskoleingenjörsexamen	2 150	2 460	14	29		71
Socionomexamen	2 090	2 170	4	83		17
Juristexamen	1 380	1 520	10	61		39
Läkarexamen	1 340	1 460	9	56		44
Civilekonomexamen	720	900	24	58		42
Speciallärarexamen	610	870	44	93		7

BEDÖMNING AV UTLÄNDSKA UTBILDNINGAR

Utöver dem som avlägger examen vid svenska universitet och högskolor tillförs den svenska arbetsmarknaden också de högskoleutbildade som har invandrat till Sverige eller av någon annan anledning har studerat i ett annat land.

En person som har avslutat en utbildning i ett annat land än Sverige kan ansöka om en bedömning av sin utbildning. Det innebär att Universitets- och högskolerådet (UHR) skriver ett utlåtande som visar vad utbildningen motsvarar i det svenska utbildningssystemet. Under 2020 utfärdade UHR 6 980 utlåtanden. Den vanligaste bedömningsjämförelsen var kandidatexamen, där 4 370 utbildningar ansågs motsvara en svensk kandidatexamen. Därefter kom 1 060 masterexamen, 1 050 masterexamen, 330 högskoleexamen, och 170 doktorsexamen. Bland yrkesexamina gällde de flesta utlåtandena ingenjörsutbildningar – 780 bedömdes motsvara högskoleingenjörsexamen och 260 civilingenjörsexamen. De inkomna ansökningarna för bedömning under 2019 omfattade ett antal utbildningsländer. Flest ansökningar

avsåg Indien och därefter följde Iran, Syrien, Turkiet och Storbritannien.

Vissa yrken kräver legitimation

Om en utländsk utbildning gäller arbete inom hälso- och sjukvården, där legitimation krävs, så är det Socialstyrelsen som gör bedömningen och utfärdar legitimationen. De senaste uppgifterna som finns tillgängliga är från 2019. Då utfärdade Socialstyrelsen cirka 2 230 legitimationer för personer med utländsk utbildning, varav cirka 1 120 var läkarlegitimationer och 430 sjuksköterskelegitimationer. Antalet kan jämföras med att Socialstyrelsen samma år utfärdade ungefär 10 800 legitimationer till personer med svensk utbildning.

På motsvarande sätt gör Skolverket prövningar för lärarlegitimation. Under 2019 utfärdade Skolverket legitimationer till 692 personer med utländsk lärar- och förskollärarutbildning.

Källa: UHR, Socialstyrelsen och Skolverket.

Utbildningsnivån i befolkningen

Utbildningsnivån i befolkningen fortsätter att öka. Andelen kvinnor som är högutbildade har länge varit högre än andelen högutbildade män och skillnaden mellan könen ökar för varje år. För de som fyllde 40 år 2019 var skillnaden mellan kvinnor och män 18 procentenheter. Samma mönster kan ses i de övriga nordiska länderna och också i många andra OECD-länder.

Utbildningsnivån fortsätter att öka

Utbildningsnivån i befolkningen har ökat stadigt sedan 1950-talet. Allt fler har en examen efter minst tre års högskoleutbildning, vilket här räknas som högutbildad. Årskullarna födda mellan 1950 och 1995 har följts upp vid olika åldrar: vid 25, 30, 35 och 40 års ålder samt efter 40 års ålder (se figur 17). Den yngsta årskullen som har gått att följa upp är den som är född 1995, och den följs upp vid 25 års ålder. Inresande studenter ingår inte i dessa uppgifter.

Av årskullarna födda i början av 1950-talet var cirka 14 procent högutbildade enligt denna definition. Från och med dem som föddes i mitten av 1960-talet ökade sedan andelen högutbildade för varje årskull, och i den senaste

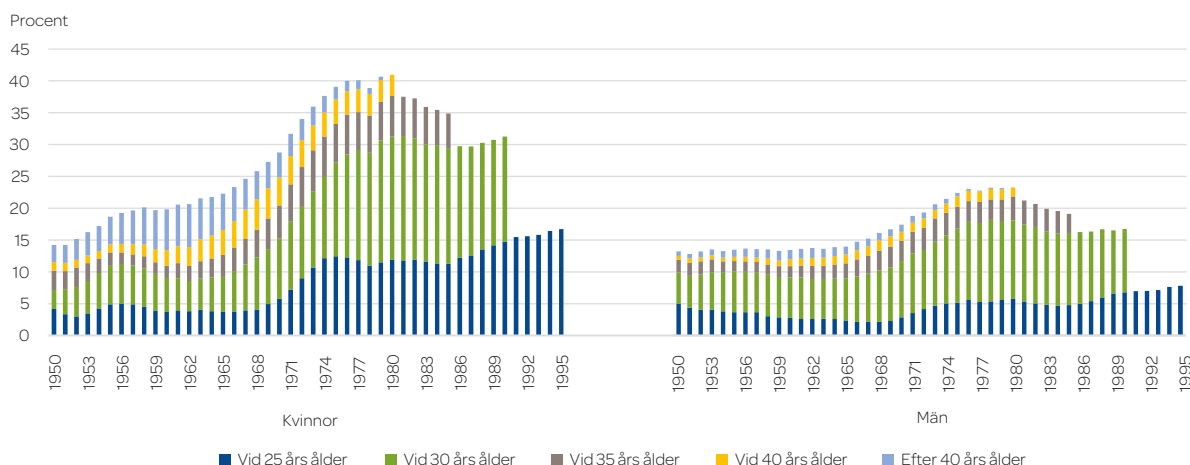
årskull som har kunnat följas till 40 års ålder (årskullen född 1979) hade 32 procent minst en treårig högskoleexamen uppföljningsåret 2019/20.

Kvinnor är mer högutbildade än män

Kvinnor har ökat sin utbildningsnivå i avsevärt högre utsträckning än män. I början av 1950-talet var ungefär lika många kvinnor som män högutbildade i befolkningen, men därefter har andelen högutbildade kvinnor ökat betydligt mer än andelen högutbildade män. För de som var födda 1960 var skillnaden mellan kvinnor och män 6 procentenheter och för de som föddes 1970 hade den ökat till 11 procentenheter. För den senaste årskull som har kunnat följas till 40 års ålder (årskullen född 1979) var 41 procent av kvinnorna högutbildade, medan det bland män födda samma år var 23 procent som var högutbildade. Det är en skillnad på 18 procentenheter.

Sannolikt beror den ökade könsskillnaden åtminstone delvis på att utbildningstiden har förlängts för några utbildningar och gått från kortare än 3 år till att motsvara 3 år eller längre. Dessa förändringar har i stor utsträckning rört utbildningar där andelen kvinnor ofta varit högre än män, som till exempel sjuksköterskeutbildningen.

Figur 17. Andelen i befolkningen födda mellan 1950 och 1995 som vid 25, 30, 35 och 40 års ålder eller senare har avlagt en examen efter minst tre års högre utbildning vid uppföljningen 2020, uppdelat på kvinnor och män.

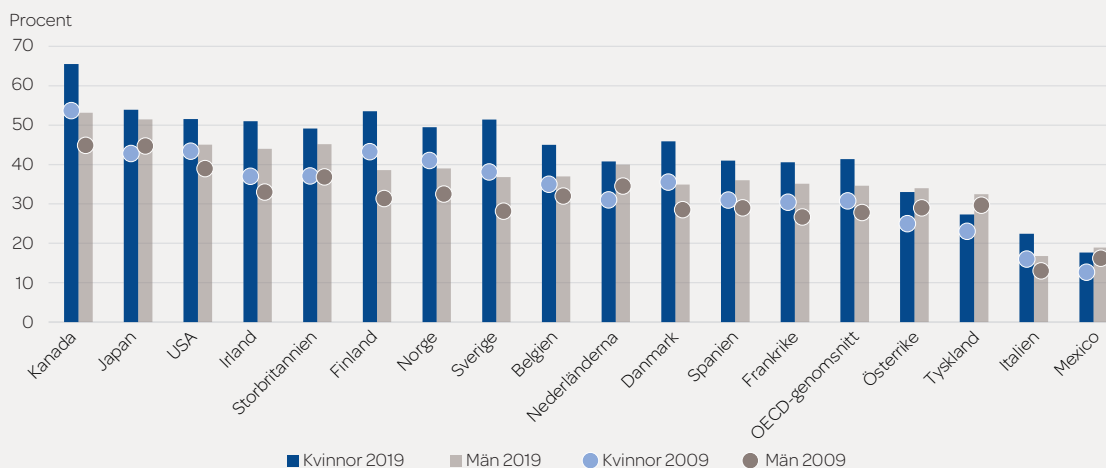
Internationell jämförelse

BEFOLKNINGENS UTBILDNINGSNIVÅ INOM OECD STIGER

Inom OECD har utbildningsnivån stigit påtagligt under de senaste decennierna. Det är ett resultat av att många länder, liksom Sverige, har byggt ut den eftergymnasiala utbildningen. Sett till genomsnittet för OECD hade 29 procent av den vuxna befolkningen (25–64 år) år 2009 minst två års eftergymnasial utbildning och 2019 hade andelen ökat med 9 procentenheter, till 38 procent. I Sverige, liksom övriga nordiska länder, är utbildningsnivån högre än genomsnittet för OECD-länderna och här ökade andelen eftergymnasialt utbildade under samma period från 33 till 44 procent. Detta var en av de högsta ökningarna bland alla OECD-länder. Högst utbildningsnivå hade Kanada och lägst Mexiko.

I nästan alla länder har kvinnor högre utbildningsnivå än män. År 2019 var kvinnorna mer välutbildade än män i 30 av 35 länder som det finns uppgifter om. Dessutom höjer kvinnorna sin utbildningsnivå snabbare än männen – även i de länder där männen är mer välutbildade än kvinnorna. Mellan 2009 och 2019 ökade andelen eftergymnasialt utbildade kvinnor i den vuxna befolkningen i OECD-länderna från 31 till 41 procent. Motsvarande ökning för männen var 28 till 35 procent. I Sverige var ökningstakten 13 procentenheter för kvinnor och 9 procentenheter för män.

Figur 18. Andelen kvinnor respektive män i den vuxna befolkningen (25–64 år) med minst två års eftergymnasial utbildning 2009 respektive 2019 i ett antal utvalda OECD-länder. Länderna har sorterats efter högst utbildningsnivå totalt (både kvinnor och män) 2019. Källa OECD.

Genomströmning

Studenternas genomsnittliga prestationsgrad på totalnivå var 83 procent läsåret 2017/18. Den har legat oförändrad de fyra senaste åren. Studenter på program uppvisar överlag högre prestationsgrader än studenter som läser på fristående kurser. Examensfrekvenserna var högst på barnmorskeprogrammet och läkarprogrammet. Kvinnor har precis som tidigare år högre genomströmning än män, både mätt i prestationsgrad och examensfrekvens.

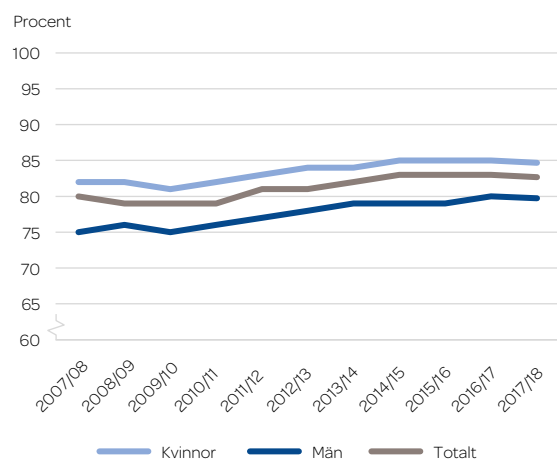
Kvinnor fortsätter att ha högre prestationsgrader än män

Prestationsgraden är ett mått på genomströmning och visar hur många högskolepoäng som studenterna tagit av det antal poäng som de var registrerade för. Uppföljningstiden är fyra terminer, vilket innebär att avklarade poäng följts upp under registreringsperioden och de tre efterföljande terminerna.

På totalnivå var studenternas genomsnittliga prestationsgrad 83 procent läsåret 2017/18 (det senaste läsåret som följts upp här) (se figur 19). Det är samma som de tre föregående läsåren, men en ökning med 4 procentenheter sedan 2010/11.

Kvinnor har under alla undersökta läsår uppvisat en högre prestationsgrad än männen. Läsåret 2017/18 var skillnaden mellan könen 5 procentenheter.

Figur 19. Studenternas genomsnittliga prestationsgrad (procent) för registreringar 2007/08-2017/18, totalt och uppdelat på kvinnor och män. Notera bruten y-axel.

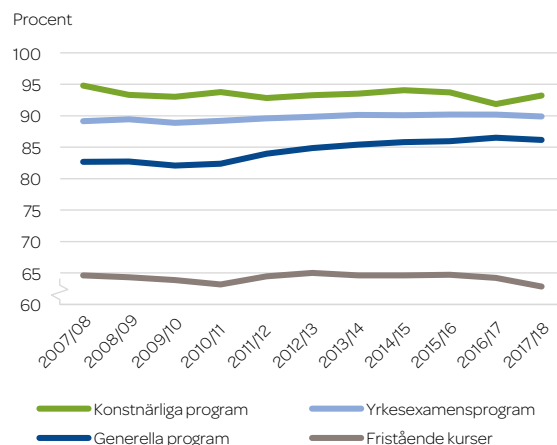
Studenter på program har högst prestationsgrader

Studenter som läser på yrkesexamensprogram och generella program uppvisar högre prestationsgrader än studenter som läser fristående kurser (se figur 20). Läsåret 2017/18 var studenternas genomsnittliga prestationsgrad 90 procent på yrkesexamensprogram, 86 procent på generella program, 93 procent på konstnärliga program och 63 procent på fristående kurser. Över tid har läget varit mer eller mindre oförändrat för samtliga studieformer. Kvinnor hade högre genomsnittliga prestationsgrader än män oavsett studieform.

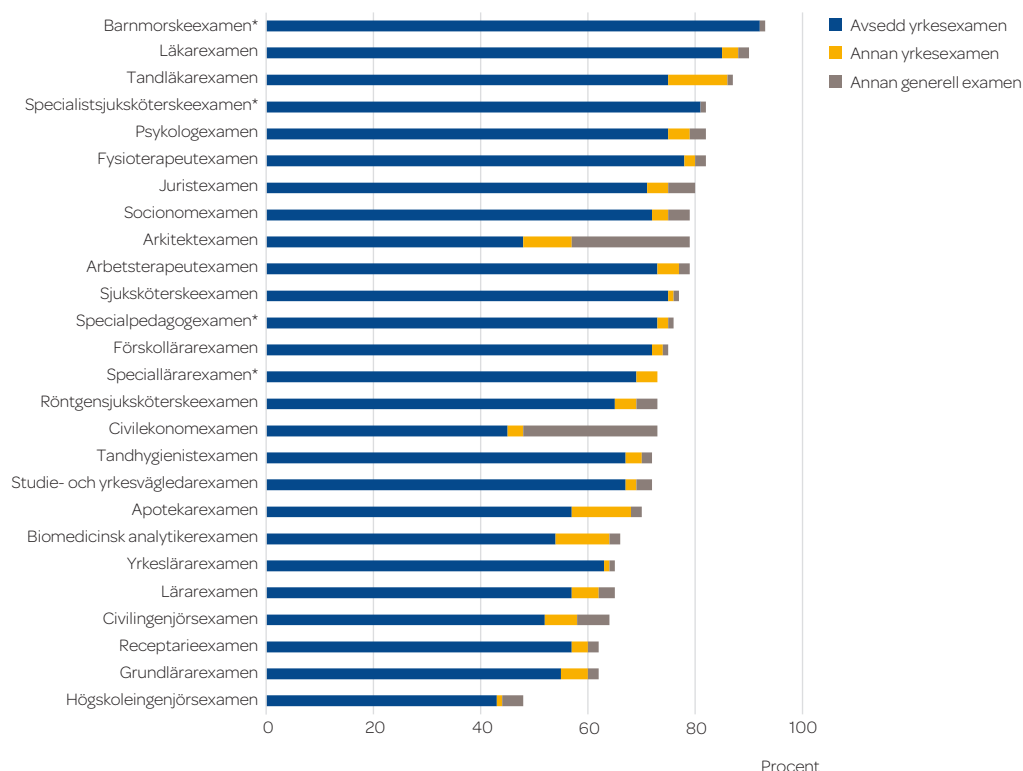
Studenter på barnmorskeprogrammet hade högst examensfrekvens

Ett annat sätt att mäta genomströmning på är examensfrekvensen. Måttet visar andelen av nybörjarna ett visst läsår som tagit ut en examen efter programmets nominella studietid (det vill säga inom programmets normala längd) plus tre år. Examensfrekvensen har här undersökts bland nybörjare på yrkesexamensprogram läsåren 2011/12-2013/14 och som följts upp till och med läsåret 2018/19. Allra högst examensfrekvens hade studenter på barnmorskeprogrammet och läkarprogrammet, där 92 procent respektive 85 procent av nybörjarna hade tagit ut den avsedda examen (se figur 21). Lägst examensfrekvens hade studenter på högskoleingenjörsprogrammet där 43 procent av nybörjarna tog ut avsedd examen. Likaså

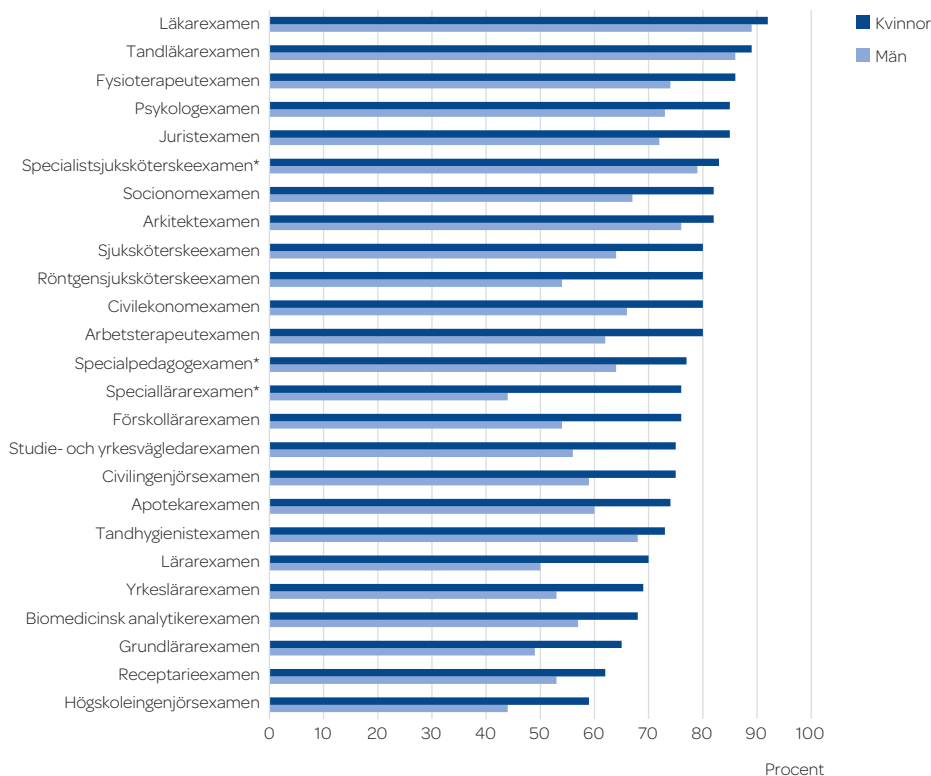
Figur 20. Studenternas genomsnittliga prestationsgrader (procent) uppdelat på studieform för registreringar läsåren 2007/08-2017/18. Notera bruten y-axel.

Figur 21. Examensfrekvensen (procent) inom nominell studietid plus tre år efter avsedd yrkesexamen och annan yrkesexamen respektive annan generell examen. Nybörjare på yrkesexamensprogram uppföljda till och med läsåret 2018/19. Endast program med minst 200 nybörjare. * indikerar påbyggnadsutbildning.

Figur 22. Examensfrekvensen (procent) inom nominell studietid plus tre år efter avsedd yrkesexamen uppdelat på kvinnor och män. Nybörjare på yrkesexamensprogram uppföljda till och med läsåret 2018/19. Endast program med minst 200 nybörjare och med minst 30 kvinnor respektive män bland nybörjarna ingår. * indikerar påbyggnadsutbildning.

hade studenter på civilekonomprogrammet och arkitektprogrammet låg examensfrekvens, 45 respektive 48 procent. Många studenter på dessa två program tog dock ut en annan examen än den yrkesexamen som programmen leder till.

På samtliga yrkesexamensprogram hade männen lägre examensfrekvens än kvinnorna (se figur 22). Störst var skillnaderna mellan könen på speciallärar- och röntgensjuksköterskeprogrammen, 32 respektive 26 procentenheter. Minst skillnad, 3 procentenheter, var det på läkar- och tandläkarprogrammet.

För mer uppgifter om genomströmning, se *Genomströmning på grundnivå och avancerad nivå till och med 2017/18*, UF 20 SM 1903, UKÄ och SCB.

Läraryrkesprogrammen

Läsåret 2019/20 var det totalt 13 560 nybörjare på läraryrkesprogrammen. Det var en svag ökning jämfört med läsåret innan. Läraryrkesprogrammen fortsätter att vara störst av yrkesexamensprogrammen om man utgår ifrån det totala antalet nybörjare. Samma läsår tog 9 760 en lärarexamen av något slag – det högsta antalet examine-
rade på flera år.

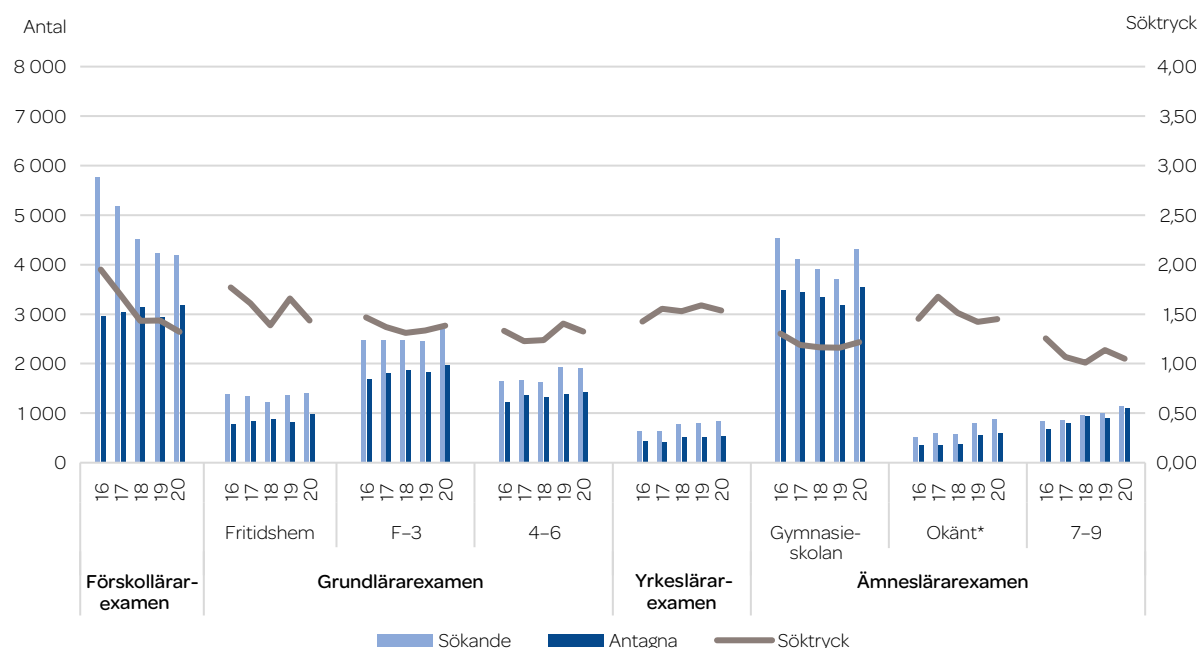
Ökat antal sökande och antagna höstterminen 2020

Höstterminen 2020 var det totalt 17 350 behöriga förstahandssökande till läraryrkesprogrammen. Det var det högsta antalet sökande sedan höstterminen 2016. Av dessa var 12 410 kvinnor och 4 940 män. Totalt antogs 13 280 till något läraryrkesprogram höstterminen 2020, varav 9 570 var kvinnor och 3 710 var män. Som vi såg tidigare i avsnittet Sökande och antagna, så ökade såväl antalet sökande som antalet antagna till höstterminen 2020. Detsamma gällde de flesta av läraryrkesprogrammen och inriktningarna hösten 2020. Flest både sökte och antogs till ämnesläraryrkesprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan (se figur 23).

Även om såväl antalet sökande som antalet antagna ökade till höstterminen 2020 så sjönk söktrycket, det vill säga antalet behöriga förstahandssökande per antagen. Höstterminen 2020 var det 1,31 för de fyra programmen sammanslagna. Höstterminen 2019 var söktrycket 1,36. Det sjunkande söktrycket beror på att den procentuella ökningen var större för antalet antagna, än antalet sökande.

Söktrycket sjönk till de flesta program och inriktningar (figur 23). Lägst var det på program

Figur 23. Antalet behöriga förstahandssökande och antagna till läraryrkesprogrammen höstterminerna 2016–2020 samt söktryck (avläses på höger axel) under samma period.

* I inriktningen Okänt ingår de utbildningar där inriktningen inte är definierad vid ansökan, till exempel vissa kompletterande pedagogiska utbildningar (KPU).

mot ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 7–9 (1,05) och högst var det på program mot yrkeslärarexamen (1,54).

Fortsatt höga nybörjarnivåer på lärarprogrammen

De senast tillgängliga uppgifterna över nybörjare på lärarprogrammen avser höstterminen 2020. Då påbörjade 11 320 studenter ett lärarprogram av något slag (se tabell 8), vilket var en ökning med 11 procent jämfört med höstterminen 2019.

Många påbörjar också lärarprogrammen under vårterminen. Därför kommer vi fortsättningsvis att fokusera på läsårsuppgifter i det här avsnittet. Läsåret 2019/20 var det 13 560 som påbörjade ett program mot en lärarexamen av något slag (se tabell 8). Av dessa var 71 procent kvinnor och 29 procent män. Det är en ojämn könsfördelning som har hållit i sig under

många år. På programnivå var det bara ämneslärarexamen som hade en jämn könsfördelning. Där var det 55 procent kvinnor och 45 procent män bland de 3 290 som påbörjade studier inom den reguljära utbildningen. Könsfördelningen var även jämn, 53 procent kvinnor och 47 procent män, bland nybörjarna som påbör-

SAMLAD INFORMATION OM LÄRARUTBILDNING

Sedan hösten 2020 har UKÄ en samlad sida på webben med information om lärarutbildning och olika uppföljningar som har gjorts av UKÄ, men även av andra myndigheter och organisationer. Uppgifterna är sorterade under olika teman, till exempel *Kvaliteten i utbildningarna*, *Vägar till att bli lärare* och *När studierna är klara*. Sidan uppdateras kontinuerligt och du som vill läsa mer om olika frågor som rör lärarutbildning når den genom att följa länken www.uka.se/fakta-om-hogskolan/om-lararutbildning.html.

Tabell 8. Antalet nybörjare på olika lärarprogram 2019/20 och höstterminen 2020, totalt och uppdelat på kvinnor och män. Redovisas per examen och inriktning.

	2019/20			Ht 2020		
	Total	Kvinnor (%)	Män (%)	Total	Kvinnor (%)	Män (%)
Förskollärarexamen	3 290	94	6	2 520	94	6
Grundlärarexamen	3 800	76	24	3 470	78	22
Fritidshem	850	57	43	750	59	41
F-3	1 720	90	10	1 560	92	8
4-6	1 240	68	32	1 160	72	28
Yrkeslärarexamen	680	65	35	440	61	39
Ämneslärarexamen	4 440	54	46	4 190	55	45
KPU						
Total	1 150	53	47	810	55	45
Gymnasieskolan	370	51	49	280	54	46
Okänt*	500	49	51	430	51	49
7-9	280	62	38	100	75	25
Reguljär						
Total	3 290	55	45	3 380	55	45
Gymnasieskolan	2 560	54	46	2 530	53	47
Okänt*	80	67	33	120	60	40
7-9	640	57	43	730	63	37
Lärarexamen**	1 350	65	35	700	64	36
Total	13 560	71	29	11 320	72	28

* Okänd inriktning uppstår när information om inriktning inte kan hämtas från de studieadministrativa systemen.

** I kategorin Lärarexamen ingår personer som läser kompletterande utbildning för personer med utländsk lärarexamen (ULV) eller vidareutbildning för obehöriga lärare (VAL). Dock finns en undertäckning i rapporteringen, och det verkliga antalet studenter inom ULV och VAL är därmed troligtvis högre än de 1 350 som ingår i tabellen.

jade studier mot ämneslärarexamen genom kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). För antalet nybörjare på de olika lärarprogrammen per lärosäte, se www.uka.se/arsrapport.

Antalet nybörjare på lärarprogrammen har de senaste sex läsåren legat på mellan 13 000 och 14 000. Dessförinnan låg antalet under flera läsår på mellan 10 000 och 12 000 (se figur 24). Antalet nybörjare har alltså de senaste åren varit förhållandevis stabilt och högt sett ur ett längre tidsperspektiv. Med detta i åtanke bör det nämnas att staten sedan 2015 har tillfört lärosätena extra medel för att årligen bygga ut vissa lärarutbildningar. Förutom till läsåret 2015/16 har alltså antalet nybörjare trots detta varit oförändrat eller minskat för flera av programmen de senaste läsåren. Läs mer om utbyggnaderna i kapitlet *Högskolans ekonomi och finansiering*.

Högsta antalet examinerade sedan lärarlegitimationens införande

Läsåret 2019/20 var det 9 760 som tog en lärarexamen av något slag (se tabell 9). Det är en ökning med 1 190 examinerade jämfört med

läsåret innan. Det är också det högsta antalet examinerade sedan läsåret 2010/11, när antalet examinerade var högt i samband med att lärarlegitimationen infördes. Förmodligen ökade antalet examinerade lärare till följd av att antalet nybörjare ökade kraftigt mellan 2011/12 och 2015/16 (se figur 24)

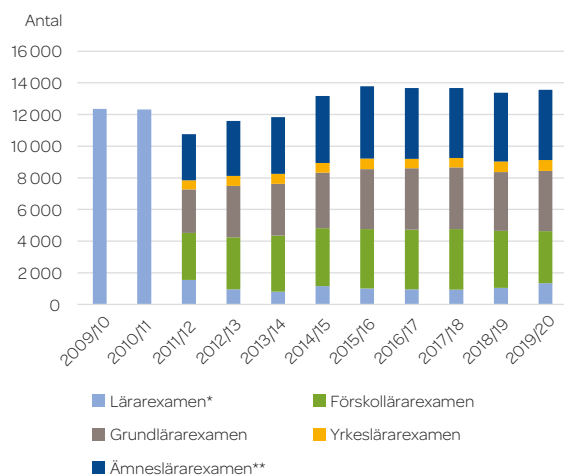
Av de examinerade 2019/20 var 77 procent kvinnor och 23 procent män (tabell 9). Det var vanligast att ta en förskollärarexamen, följt av ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan. Liksom tidigare läsår var könsfördelningen ojämn för flera av programmen och inriktningarna. Endast ämneslärarexamen mot gymnasieskolan hade en jämn könsfördelning med 54 procent kvinnor och 46 procent män.

Fler uppgifter om studenter och examinerade på lärarutbildningen, till exempel uppgifter om tidiga avhopp, finns i den statistiska analysen *Nybörjare och examinerade på lärarutbildningarna: stabila nybörjarnivåer och fler examinerade 2019/20*, Statistisk analys, 51-00182-21, UKÄ.

Tabell 9. Antalet examinerade på lärarprogrammen läsåren 2015/16–2019/20, totalt och uppdelat på kvinnor och män. Uppgifterna är nettoräknade.

	2015/16			2016/17			2017/18			2018/19			2019/20		
	Total	Kvinnor (%)	Män (%)	Total	Kvinnor (%)	Män (%)	Total	Kvinnor (%)	Män (%)	Total	Kvinnor (%)	Män (%)	Total	Kvinnor (%)	Män (%)
Förskollärarexamen	2 350	96	4	2 380	95	5	2 660	94	6	2 700	95	5	2 990	96	4
Grundlärarexamen	1 390	86	14	1 750	82	18	2 030	80	20	2 320	82	18	2 780	80	20
Fritidshem	360	70	30	440	65	35	550	65	35	520	64	36	690	63	37
F-3	660	97	3	800	94	6	910	95	5	1 130	94	6	1 300	94	6
4-6	370	82	18	510	77	23	570	72	28	670	77	23	790	72	28
Lärarexamen	2 850	69	31	1 530	71	29	1 060	72	28	840	70	30	840	75	25
Yrkeslärarexamen	470	58	42	440	63	37	550	59	41	490	61	39	480	64	36
Ämneslärarexamen	920	59	41	1 590	56	44	2 070	58	42	2 230	58	42	2 670	57	43
Gymnasieskolan	540	56	44	1 130	53	47	1 430	56	44	1 540	55	45	1 810	54	46
7-9	390	64	36	470	63	37	660	61	39	690	64	36	860	64	36
Totalsumma	7 980	78	22	7 690	77	23	8 360	77	23	8 570	78	22	9 760	77	23

Figur 24. Antalet nybörjare på de olika lärarprogrammen läsåren 2009/10–2019/20.

* Till och med läsåret 2010/11 ingår alla de som påbörjade program mot just lärarexamen i kategorin Lärarexamen. Därefter registreras framför allt de som läser kompletterande utbildning för personer med utländsk lärarexamen (ULV) eller vidareutbildning för obehöriga lärare (VAL) i denna kategori. Dock finns en undertäckning i rapporteringen, och det verkliga antalet studenter inom ULV och VAL är därför troligtvis högre än de 1350 som ingår i figuren.

** Här ingår även studerande på kompletterande pedagogisk utbildning (KPU).

Breddad rekrytering

Trots en viss minskad social snedrekrytering till högskolan under senare år, är snedrekryteringen fortsatt kraftig och studenter med lågutbildade föräldrar var underrepresenterade i högskolan läsåret 2019/20. Personer med svensk och utländsk bakgrund påbörjar högskolestudier i ungefär samma utsträckning, med undantag för dem som invandrat vid 7–18 års ålder, vilka halkar efter.

Viss minskad social snedrekrytering – men den är fortsatt stark

Som mått på social bakgrund används här för varje person den högst utbildade förälderns utbildningsnivå. Av alla personer (med uppgifter om föräldrarnas utbildningsnivå) födda 1995 hade 45 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder (år 2020). Men föräldrarnas utbildningsnivå spelar stor roll för benägenheten att påbörja högskolestudier. Högst övergång till högskolestudier hade unga

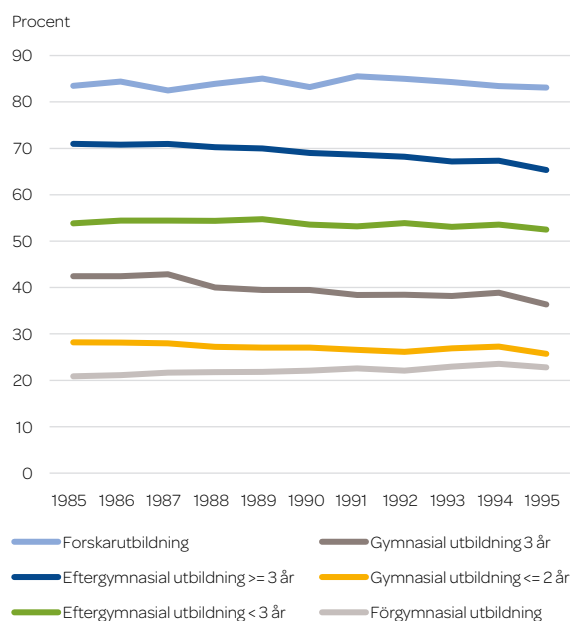
med minst en forskarutbildad förälder, 83 procent, och lägst övergång hade de vars föräldrar hade en förgymnasial utbildning, 23 procent (se figur 25). Däremellan placerade sig de övriga grupperna.

Den sociala snedrekryteringen uppvisar samma mönster i samtliga födelsekullar födda 1985–1995: Ju högre utbildning föräldrarna hade, desto vanligare var det att börja studera i högskolan. Barn till forskarutbildade föräldrar hade samma stora övergång till högskolan i samtliga födelsekullar, medan övergången har sjunkit något i gruppen vars föräldrar hade den näst högsta utbildningen (eftergymnasial utbildning minst tre år, utan forskarutbildning) – från 71 till 65 procent.

Samtidigt har det i någon mån blivit vanligare bland unga med förgymnasialt utbildade föräldrar att börja i högskolan, även om övergångsandelen sjönk något mellan dem som är födda 1994 och 1995. Det betyder att snedrekryteringen i viss utsträckning har minskat mellan dessa två grupper.

Utjämnningen förändrar dock inte det grundläggande mönstret, där skillnaden i

Figur 25. Andelen (procent) av födda 1985–1995 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder, uppdelat efter föräldrarnas utbildningsnivå. Personer folkbokförda i Sverige vid både 12 och 25 års ålder ingår.

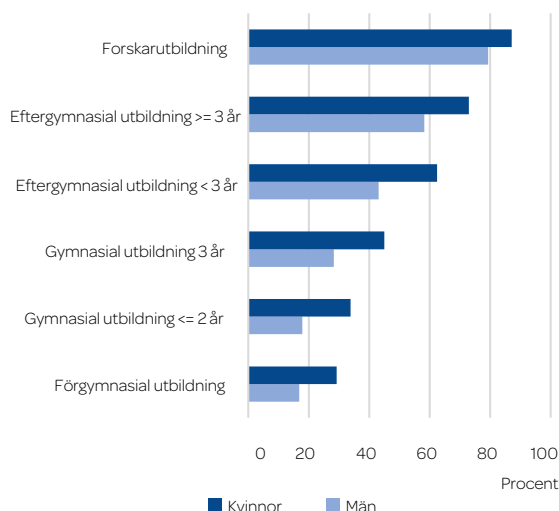
övergång till högskolan varierar stort beroende på vilken utbildning föräldrarna har. Dessutom hänger den avtagande övergången till högskolan i gruppen med högutbildade föräldrar (utan forskarutbildning) till viss del ihop med förändringar över tid av hur föräldrar med eftergymnasiala utbildningar klassificeras.

Övergången till högskolan var högre för kvinnor än för män i alla sociala grupper, men mönstret var detsamma för båda könen. Det vill säga, ju högre utbildade föräldrarna var, desto vanligare var det att börja studera i högskolan (se figur 26).

Endast var femte nybörjare hade lågutbildade föräldrar

Den sociala sammansättningen bland nybörjarna i högskolan beror dels på befolkningens sociala sammansättning i motsvarande ålder som nybörjarna, dels på i vilken utsträckning personer med olika sociala bakgrunder börjar studera i högskolan. Analyserna för läsåret 2019/20 är baserade på 61 310 högskolenybörjare (inresande studenter och studenter som saknar uppgifter om föräldrarnas utbildningsnivå ingår inte). Bland dem hade 42 procent högutbildade föräldrar (minst en treårig eftergymnasial utbildning), 37 procent hade

Figur 26. Andelen (procent) av kvinnor och män födda 1995 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder, uppdelat efter föräldrarnas utbildningsnivå. Personer folkbokförda i Sverige vid både 12 och 25 års ålder ingår.

föräldrar med en medelhög utbildning (treårig gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning kortare än tre år) och andelen som hade lågutbildade föräldrar (högst tvåårig gymnasieutbildning) var 21 procent.

I befolkningen i motsvarande ålder ser den sociala sammansättningen annorlunda ut. År 2019 hade till exempel 28 procent högutbildade

SOCIAL SNEDREKRYTERING I HISTORISKT PERSPEKTIV

I syfte att få bättre kunskap om hur den sociala snedrekryteringen till högskolan har utvecklats under en längre tidsperiod har UKÄ följt upp övergången till högskolan i sin helhet (alla högskoleutbildningar) och till långa yrkesexamensprogram för personer födda 1960–1993 med olika sociala ursprung (mätt med föräldrarnas utbildningsnivå). Också snedrekryteringen till läkarutbildningen (examen) har följts upp, men då för födelsekullarna 1956–1988. Ett grundläggande mönster kvarstod över tid i de olika födelsekullarna: Ju högre utbildning föräldrarna hade, desto mer sannolikt var det att barnet började i högskolan över huvudet, började på ett långt yrkesexamensprogram eller tog en läkarexamen. Sambanden gällde för både kvinnor och män.

Det stabila mönstret till trots har det skett vissa förändringar över tid, och det finns exempel både på ökad och minskad snedrekrytering. Men bland 70-talisterna minskade inte snedrekryteringen, fast de började i högskolan i betydligt större utsträckning än vad 60-talisterna gjorde. I stället minskade den sociala snedrekryteringen i viss mån bland dem som är födda under 1980- och 1990-talet.

I en kompletterande statistisk analys av födelsekullarna 1960–1988 framkom att den sociala snedrekryteringen till högskolan ibland var annorlunda vid 30 än vid 25 års ålder. Bland män födda under 1980-talet gjorde uppföljningsåldern dock ingen skillnad, medan den sociala snedrekryteringen för kvinnornas del var något starkare vid 30 än vid 25 års ålder till högskolan som helhet (alla utbildningar).

Men även om den sociala snedrekryteringen till högskolan till stora delar består, så har föräldrarna blivit mer välutbildade över tid. Det har medfört att allt färre barn har förgymnasialt utbildade föräldrar och därmed tillhör den grupp som i liten utsträckning studerar i högskolan.

För mer information, se *Social snedrekrytering till högskolan i historiskt perspektiv – statistisk uppföljning av medborgare som föddes 1956–1993*, Rapport 2020:18, UKÄ och *Social snedrekrytering till högskolan – vad betyder uppföljningsålder och klassificering av föräldrarnas utbildningsnivå?*, Statistisk analys reg. nr 52-154-21, UKÄ.

föräldrar, medan 33 procent hade lågutbildade. Skillnaden i social sammansättning mellan befolkningen och högskolenybjörjarna beror i huvudsak på den sociala snedrekryteringen till högskolan. Skillnaden var också större bland män än bland kvinnor – bland nybjörjarna i högskolan hade 46 procent av männen och 38 procent av kvinnorna högutbildade föräldrar (i båda grupperna var det 28 procent som hade högutbildade föräldrar i befolkningen). Det beror åtminstone delvis på att män och kvinnor i viss utsträckning studerar på olika typer av utbildningar – det är till exempel vanligare bland män än bland kvinnor att studera till civilingenjör där överrepresentationen av dem med högutbildade föräldrar är större än på många andra utbildningar.

På civilingenjörsprogrammet hade 63 procent av nybjörjarna högutbildade föräldrar läsåret 2019/20, medan 42 procent hade högutbildade föräldrar bland nybjörjarna till samtliga utbildningar i högskolan. Allra störst andel med högutbildade föräldrar bland yrkesexamensprogrammen (med minst 100 nybjörjare) hade läkar- och veterinärprogrammen, cirka 69 procent i båda fallen. Lägst andelar fanns på yrkesläraresprogrammet (18 procent) och förskolläraresprogrammet (19 procent) – där gruppen med högutbildade föräldrar således var underrepresenterad. Bland nybjörjarna på generella och konstnärliga program var det utbildningarna som leder fram till masterexamen som hade störst andel med högutbildade föräldrar – 52 respektive 62 procent.

För mer uppgifter om den sociala snedrekryteringen till högskolan, se *Högskolenybjörjare 2019/20 och doktorandnybjörjare 2018/19 efter föräldrars utbildningsnivå*, UF 20 SM 2002, UKÄ och SCB.

Utrikes födda som invandrat efter skolstart halkar efter

Det kan också förekomma snedrekrytering till högskolan utifrån personers nationella bakgrund (svensk eller utländsk). Med svensk bakgrund avses personer födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Med utländsk bakgrund avses personer som är

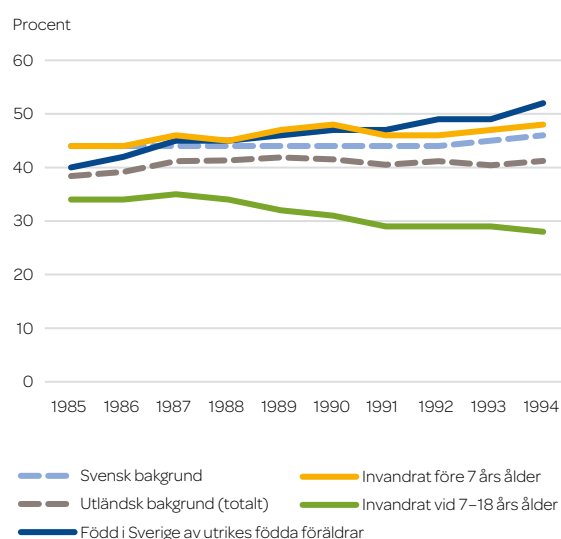
- födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar
- utrikes födda som invandrat före 7 års ålder
- utrikes födda som invandrat vid 7–18 års ålder.

Av alla personer födda 1994 som var folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder hade 45 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder. Men personers nationella bakgrund påverkade benägenheten att påbörja högskolestudier, vilket framgår av figur 27.

Övergången till högskolestudier bland personer med utländsk bakgrund (totalt för de tre grupperna) var 41 procent, att jämföra med 46 procent bland dem med svensk bakgrund. För personer som var födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar var övergången 52 procent, och för de utrikes födda som invandrat före 7 års ålder var motsvarande andel 48 procent.

Övergången för utrikes födda som invandrat efter skolstart vid 7–18 års ålder var betydligt lägre, 28 procent. Det är också den lägsta övergångsandelen för den gruppen under den senaste tioårsperioden, eftersom trenden har gått mot att allt färre studerar vidare. Någon motsvarande negativ utveckling finns inte i någon av de övriga grupperna. I gruppen med

Figur 27. Andelen (procent) av födda 1985–1994 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder uppdelat efter svensk och utländsk bakgrund (med tre undergrupper). Personer folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder ingår.

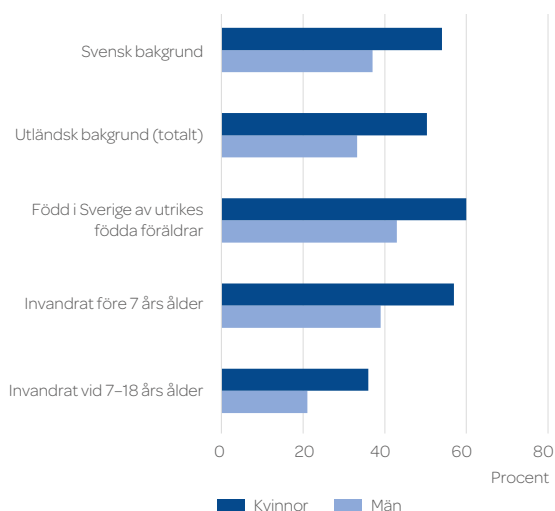
utländsk bakgrund som är född i Sverige med två utrikes födda föräldrar har till exempel en allt större andel fortsatt till högskolan – en ökning från 40 till 52 procent för födelsekullarna 1985 till och med 1994.

Övergången till högskolan var högre för kvinnor än för män i samtliga grupper (se figur 28). Snedrekryteringen utifrån nationell bakgrund liknar dock varandra: Både bland kvinnor och män var till exempel övergångsandelens klart minst i gruppen som invandrat i skolåldern 7–18 år.

Personer med utländsk bakgrund ökar både i högskolan och i befolkningen

Sammanställningen bland högskolenybjörjarna utifrån nationell bakgrund är ett resultat både av befolkningens sammansättning i motsvarande ålder som nybjörjarna och i vilken utsträckning personer med svensk eller utländsk bakgrund börjar studera i högskolan. I den här analysen ingår 67 530 högskolenybjörjare (under 65 år och exklusive inresande studenter) för läsåret 2019/20. Av dem hade 72 procent svensk bakgrund och 28 procent utländsk bakgrund. Skillnaden mellan könen var närmast obefintlig – också bland kvinnorna hade 28 procent utländsk bakgrund medan det

Figur 28. Andelen (procent) av kvinnor och män födda 1994 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder uppdelat efter svensk och utländsk bakgrund (med tre undergrupper). Personer folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder ingår.

gällde för drygt 27 procent av männen. Som jämförelse hade 29 procent utländsk bakgrund i befolkningen 2019 i åldrarna 19–64 år. Personer med utländsk bakgrund var således väl representerade bland nybjörjarna i högskolan.

Över tid har det blivit vanligare att nybjörjarna har utländsk bakgrund. Under det förra läsåret 2018/19 utgjorde andelen nybjörjare med utländsk bakgrund 26 procent, och för tio år sedan läsåret 2010/11 var andelen 18 procent. Ökningen beror till stor del på att andelen med utländsk bakgrund också har ökat i befolkningen. I befolkningen var andelen

SÄRSKILT PEDAGOGISKT STÖD TILL STUDENTER MED FUNKTIONSHINDER I STUDIESITUATIONEN

Lärosäten kan ansöka om bidrag för särskilt pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder i studiesituationen. Totalt fick 22 910 studenter (33 var doktorander) stöd under 2020 – varav 67 procent var kvinnor och 33 procent var män. Det fanns åtta olika funktionsvariationsområden, där det största var dyslexi/specifika läs- och skrivsvårigheter. Knappt hälften (10 680 studenter) av dem som fick stöd var studenter med denna variation. Jämfört med året innan har antalet studenter med stöd ökat med 2 760 personer, och jämfört med år 2010 har antalet ökat med hela 15 710 personer. I högskolan totalt sett var antalet studenter ungefär detsamma läsåren 2009/10 och 2019/20.

Figur 29. Antalet studenter med funktionshinder i studiesituationen som fått särskilt pedagogiskt stöd 2010–2020. Totalt och för kvinnor och män.

Källa: Stockholms universitets årsredovisningar, där uppgifter från samtliga lärosäten ingår och redovisas på nationell nivå.

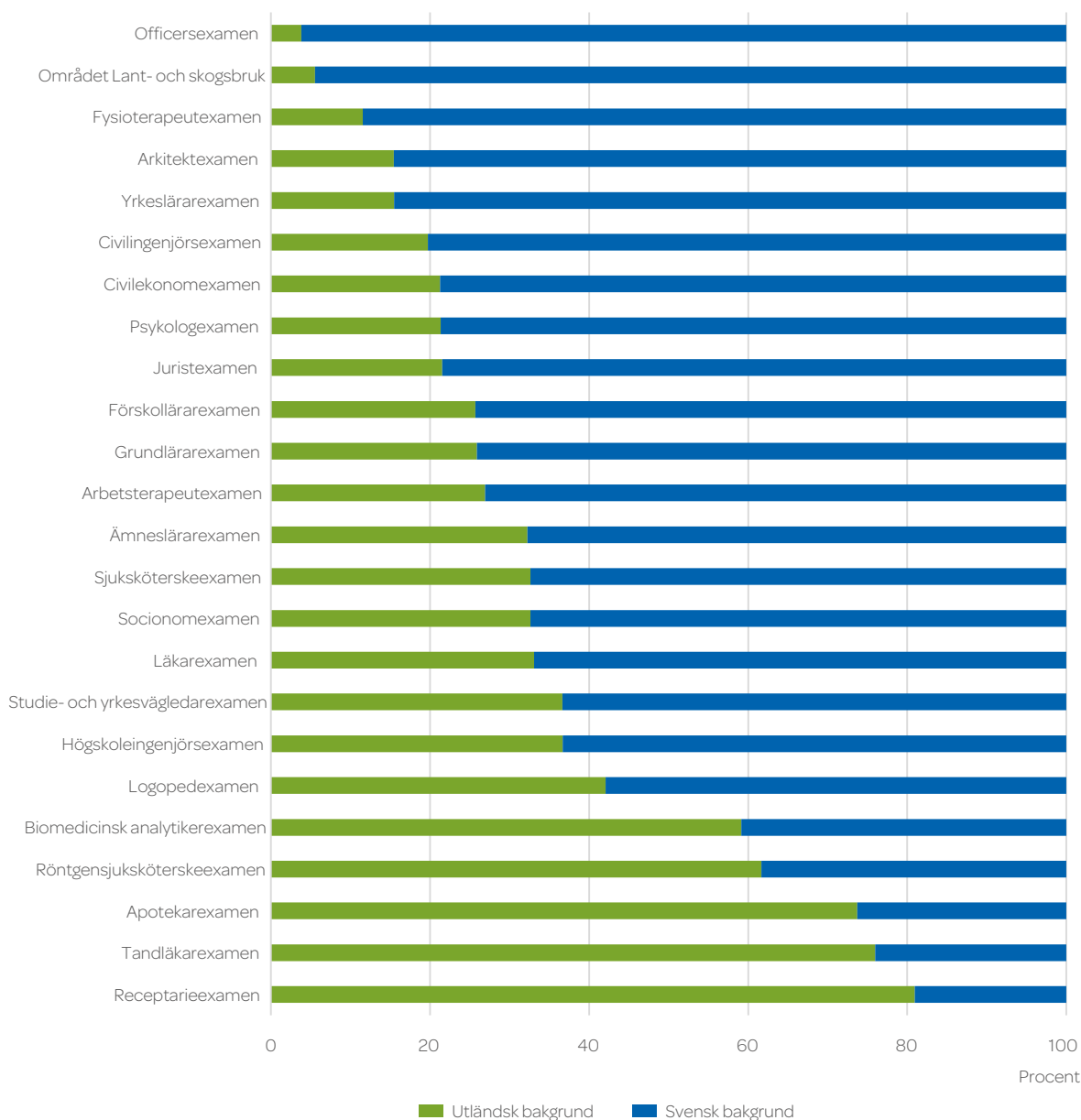
med utländsk bakgrund (i åldrarna 19–64 år) 21 procent för tio år sedan (år 2010).

Av nybörjarna läsåret 2019/20 hade alltså 28 procent utländsk bakgrund, men variationen var stor mellan enskilda program. Bland yrkesexamensprogrammen med minst 100 nybörjare fanns flera program där andelen med utländsk bakgrund var större, och allra störst var andelen med utländsk bakgrund på receptarieprogrammet, 81 procent (se figur 30). På officersprogrammet fanns i stället en stor andel

nybörjare med svensk bakgrund, och andelen med utländsk bakgrund uppgick endast till 4 procent. Andelen med utländsk bakgrund var också mycket liten på programmen inom lant- och skogsbruk: 6 procent.

För mer information om svensk och utländsk bakgrund bland studenter i högskolan, se *Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2018/19*, UF 19 SM 2001, UKÄ och SCB.

Figur 30. Andelen (procent) högskolenybörjare (under 65 år) med svensk och utländsk bakgrund på yrkesexamensprogrammen med minst 100 nybörjare läsåret 2019/20.

* I området lant- och skogsbruk ingår flera program, eftersom nybörjarna är färre än 100 på varje enskilt program.

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

INTERNATIONELL STUDENTMOBILITET PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Höstterminen 2020 minskade antalet nya inresande studenter som kom till Sverige kraftigt jämfört med höstterminen innan, troligen som en effekt av coronapandemin. Det kom färre studenter från samtliga geografiska områden. Men under läsåret 2019/20 ökade antalet inresande studenter jämfört med läsåret innan. Fler av dem betalade avgifter för sina studier i Sverige, och majoriteten av de betalande studenterna var män. Även antalet inresande studenter som tog examen ökade.

Allt färre svenska studenter väljer att studera utomlands. Det senaste läsåret minskade både antalet som anordnade sina utlandsstudier själva liksom antalet som deltog i ett utbytesprogram. De största mottagarländerna var USA och Storbritannien, men antalet utresande studenter minskade till båda länderna.

INRESANDE OCH UTRESANDE STUDENTER – DEFINITIONER

Inresande studenter

Totala antalet inresande studenter är samtliga inresande studenter som studerar i Sverige, oavsett om de har gjort det i en termin eller flera år.

Nya inresande studenter är inresande studenter som för första gången studerar i den svenska högskolan. Nya inresande studenter är alltså en delmängd av det totala antalet inresande studenter.

Utbytesstudenter är studenter som deltar i ett utbytesprogram vid svenska universitet och högskolor.

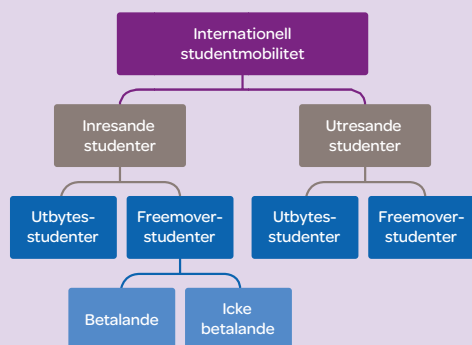
Freemover-studenter anordnar sina studier i Sverige på egen hand. Det är personer som har beviljats uppehållstillstånd för studier, utrikes födda som invandrade mindre än sex månader före studiestarten och övriga personer som inte har svenskt personnummer i högskolornas studieadministrativa system. Inresande freemover-studenter som kommer från länder utanför EU/EES och Schweiz betalar anmälnings- och studieavgifter för sina studier i Sverige. Därför kan freemover-studenter delas in i *betalande* och *icke-betalande studenter*.

Utresande studenter

Utbytesstudenter deltar i ett utbytesprogram som anordnas av svenska och utländska universitet och högskolor.

Freemover-studenter har studiemedel från Centrala studiestödsnämnden (CSN) för studier utomlands och har anordnat sina studier själva.

Figur 31. Olika grupper av internationellt mobila studenter sett ur ett svenskt perspektiv.

Nya inresande studenter

Betydligt färre nya inresande studenter kom till Sverige höstterminen 2020 jämfört med höstterminen innan, med största sannolikhet till följd av coronapandemin. Däremot ökade antalet nya inresande studenter läsåret 2019/20 jämfört med läsåret innan. Det senaste läsåret var männen i majoritet bland de nya betalande studenterna och bland de freemover-studenter som påbörjade ett masterprogram.

Färre nya utbytesstudenter till Sverige

Den senaste tillgängliga statistiken om nya inresande studenter avser höstterminen 2020. Då var antalet nya inresande studenter 13 130, vilket var en stor minskning med 5 570 studenter jämfört med höstterminen 2019 (se tabell 10). Den stora nedgången i antalet nya inresande studenter är med största sannolikhet en effekt av coronapandemin.

Det var främst antalet nya inresande utbytesstudenter som blev färre (för definitioner av studentgrupperna, se faktarutan *Inresande och utresande studenter – definitioner*).

Tabell 10. Antalet nya inresande studenter fördelat på geografiskt område och studentkategori, höstterminen 2020, totalt och uppdelat på kvinnor och män, samt förändringen i antal mellan höstterminen 2019 och höstterminen 2020. *För vissa freemover-studenter saknas uppgift om land.

Ursprungs- område	Student- kategori	Ht 2020		Föränd- ring i antal mellan ht-19 och ht-20
		Antal	Andel kvinnor/ män (%)	
Samtliga	Freemover	9 910	50/50	-390
	Utbyte	3 220	50/50	-5 180
	Totalt	13 130	50/50	-5 570
EU/EES och Schweiz	Freemover	1 970	59/41	-210
	Utbyte	2 760	50/50	-2 660
	Totalt	4 730	54/46	-2 880
Ej EU/EES och Schweiz	Freemover	4 010	41/59	-1 060
	Varav betalande	3 450	40/60	-870
	Utbyte	460	48/52	-2 520
	Totalt	4 460	42/58	-3 570
Okänt land*	Freemover	3 930	54/46	880
	Varav betalande	640	48/52	280

tioner). Höstterminen 2020 var antalet 3 220, vilket var en minskning med hela 5 180 studenter jämfört med höstterminen innan. Antalet nya freemover-studenter var 9 910, vilket var en mindre minskning med 390 studenter. Även antalet nya freemover-studenter som betalade studieavgifter minskade jämfört med höstterminen 2019, till 4 090 studenter höstterminen 2020. Det var en minskning med 590 personer.

Könsfördelningen bland de nya inresande studenterna var helt jämn, både bland utbytesstudenterna och bland freemover-studenterna (se tabell 10). Både antalet kvinnor och män minskade på totalnivån jämfört med föregående hösttermin, men i olika omfattning: antalet kvinnor minskade med 33 procent, medan antalet män minskade med 26 procent.

Antalet nya inresande minskade från samtliga geografiska områden. Från länder inom EU/EES och Schweiz minskade antalet nya inresande med 2 880 studenter till totalt 4 730. Nya inresande studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz minskade med 44 procent jämfört med höstterminen 2019 – från 8 030 studenter till 4 460.

Antalet nya inresande från Storbritannien och Nordirland (i fortsättningen Storbritannien) mer än halverades, vilket delvis kan bero på att landet lämnade EU 2020 (se faktarutan *Studentmobilitet från Storbritannien efter Brexit*). Det var bara ett fåtal länder varifrån antalet nya inresande studenter till Sverige ökade jämfört med höstterminen innan, bland

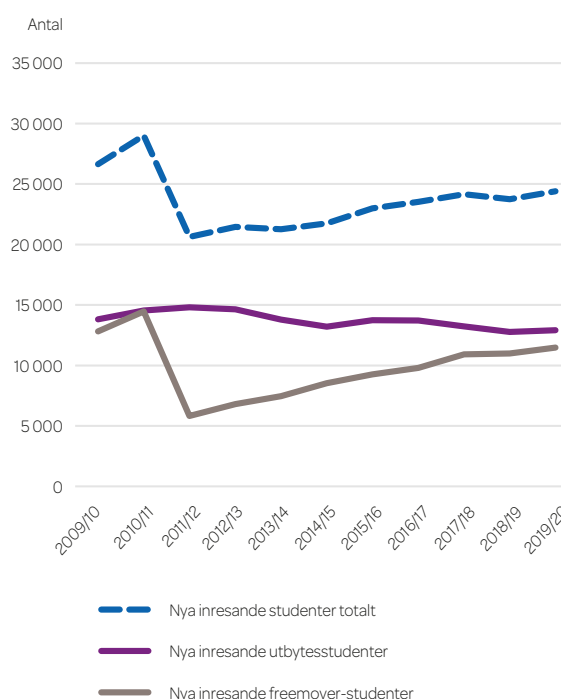
annat Nigeria och Portugal. För fler uppgifter om nya inresande studenter höstterminen 2020 per land, se tabell på uka.se/arsrapport.

För vissa freemover-studenter saknas uppgift om land (se faktarutan *Landuppgifter saknas för vissa freemover-studenter*). Antalet nya inresande studenter som saknade uppgift om land ökade jämfört med höstterminen innan, och utgjorde 40 procent av alla nya inresande freemover-studenter höstterminen 2020. Det går i nuläget inte med säkerhet bestämma varför det var så. Exempelvis behöver inte freemover-studenter som enbart studerar på distans uppge land, och det är möjligt att dessa studenter har blivit fler under pandemin.

Fler nya inresande studenter på läsårsnivå

Nu övergår vi till att beskriva utvecklingen av nya inresande studenter det senaste läsåret. Vi ser inte några tydliga effekter av coronapandemin på läsårsuppgifterna. Lsåret 2019/20 var antalet nya inresande studenter 24 410, vilket var en ökning med 660 personer jämfört med läsåret innan (se figur 32). Av studenterna var 54 procent kvinnor och 46 procent var män –

Figur 32. Antalet nya inresande studenter läsåren 2009/10–2019/20, totalt samt uppdelat på utbytesstudenter och freemover-studenter.

LANDUPPGIFTER SAKNAS FÖR VISSA FREEMOVER-STUDENTER

Det saknas landuppgifter för en andel av gruppen inresande freemover-studenter. Studenter från övriga Norden behöver inte uppehållstillstånd för att bosätta sig i Sverige och det är troligt att många studenter från EU/EES och Schweiz inte heller ansöker om uppehållstillstånd, eftersom de inte behöver tillståndet för kortare vistelse i landet. Det innebär att antalet freemover-studenter från EU/EES och Schweiz antagligen är underskattat, eftersom det troliga är att en stor andel av studenterna från dessa länder redovisas med okänt ursprungsland. Dessutom behöver inte freemover-studenter som enbart studerar på distans uppge land.

ungefär samma fördelning som läsåret innan. Av samtliga nybörjare i högskolan läsåret 2019/20 var 27 procent inresande studenter, vilket var samma andel som läsåret innan.

Av de nya inresande studenterna var 12 920 utbytesstudenter. Antalet nya utbytesstudenter ökade med 150 personer jämfört med läsåret innan, vilket bröt en minskande trend som pågått tre läsår i rad innan dess. Kvinnorna var i majoritet bland de nya utbytesstudenterna med 57 procent, och 43 procent var män.

Övriga 11 480 nya inresande studenter var freemover-studenter. Bland dem var könsfördelningen helt jämn med 50 procent kvinnor respektive män. Nya inresande freemover-studenter har ökat för varje läsår sedan 2012/13 (se figur 32), och det senaste läsåret var ökningen 500 personer. Läsåret 2019/20 betalade 5 210 nya freemover-studenter studieavgifter, och av dem var 41 procent kvinnor och 59 procent män. De var 510 personer fler än läsåret innan.

Sedan läsåret 2009/10 har antalet nya inresande utbytesstudenter alltid varit större än antalet nya freemover-studenter, förutom läsåret 2010/11 när grupperna var ungefär lika

stora (se figur 32). Läsåret därpå minskade antalet nya freemover-studenter kraftigt efter att studieavgifter hade införts, men från och med läsåret 2012/13 har skillnaderna mellan de två grupperna minskat.

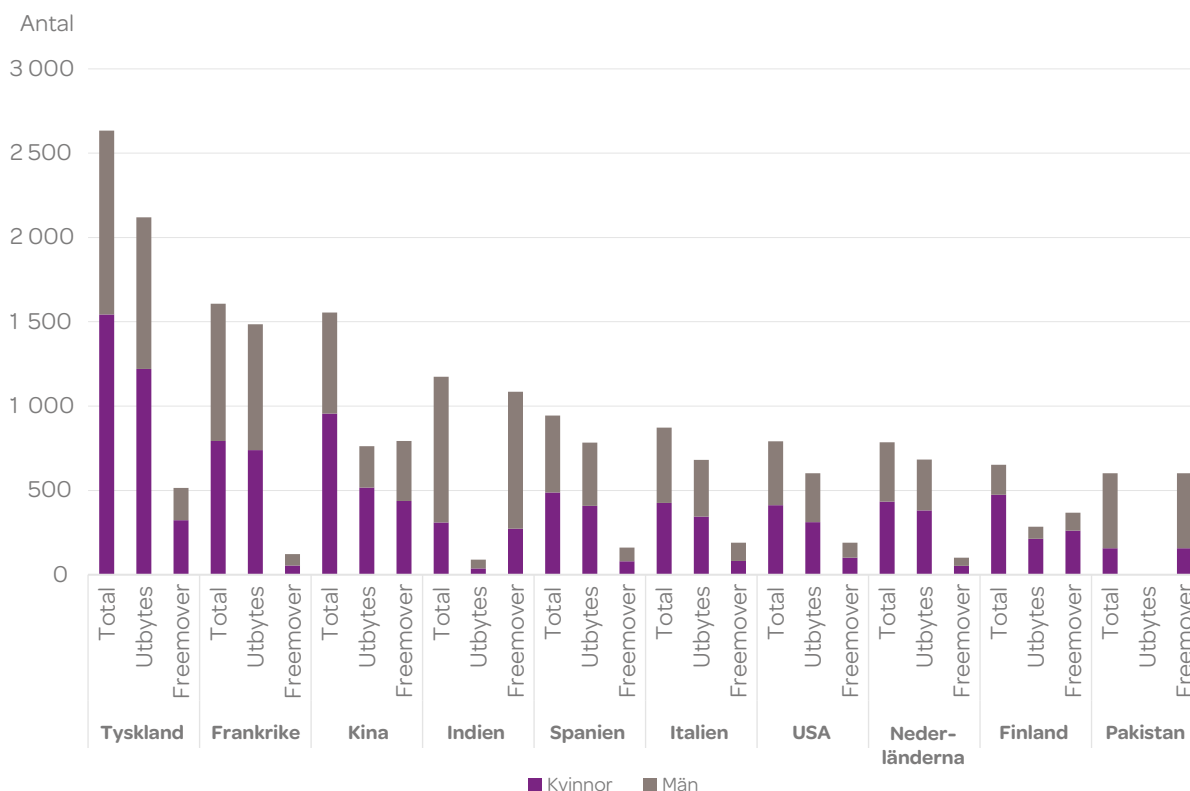
För uppgifter om vilka lärosäten de nya inresande studenterna studerade vid, se tabell med lärosätesspecifika uppgifter på www.uka.se/arsrapport.

Minskat antal studenter från USA

Lsåret 2019/20 kom 10 980 nya inresande studenter från länder inom EU/EES och Schweiz, vilket var en ökning med 30 studenter jämfört med läsåret innan. Från länder utanför EU/EES och Schweiz kom 9 610 studenter, vilket var en ökning med 340 studenter. Antalet nya inresande freemover-studenter som saknade landuppgifter var 3 820 läsåret 2019/20, vilket är en ökning med 290 jämfört med läsåret innan.

De länder som flest nya inresande kom ifrån läsåret 2019/20 var Tyskland, Frankrike och Kina (se figur 33). Dessa tre länder har haft flest nya inresande till Sverige flera läsår i rad.

Figur 33. Antalet nya inresande studenter från de tio länder som flest nya inresande kom ifrån läsåret 2019/20, totalt och uppdelat på utbytes- och freemover-studenter samt kvinnor och män.

USA har länge varit ett av de länder som flest nya inresande kommer ifrån, men läsåret 2019/20 minskade antalet med 120 studenter jämfört med läsåret innan. Det var en minskning för andra läsåret i rad.

Antalet nya inresande studenter från Pakistan minskade markant läsåret 2011/12 efter att studieavgifter hade införts, men sedan dess har antalet successivt ökat. Läsåret 2019/20 ökade antalet med 180 jämfört med läsåret innan, till totalt 600 nya studenter (samtliga freemover-studenter). Pakistan är därmed återigen ett av länderna med flest nya inresande till Sverige (se figur 33).

Ett land som inte längre är bland dem med flest nya inresande till Sverige är Storbritannien. Antalet inresande nybörjare därifrån har minskat varje läsår sedan läsåret 2016/17. Den minskande trenden har med andra ord pågått sedan Storbritannien röstade om att lämna EU, även om det kan finnas andra förklaringar till minskningen. Läsåret 2019/20 kom 500 nya inresande studenter från Storbritannien, vilket var en minskning med 80 personer jämfört med läsåret innan.

Män i majoritet bland nya freemover-studenter på program

Medan utbytesstudenter i stort sett alltid läser fristående kurser under en relativt kort period, studerar de flesta freemover-studenter på

program och är därför i Sverige en längre tid. Lsåret 2019/20 studerade 9 260 av de totalt 11 480 nya inresande freemover-studenterna på ett program. Av dem var 48 procent kvinnor och 52 procent män.

Den vanligaste studieinriktningen för nya inresande freemover-studenter på program var samhällsvetenskap, juridik, handel och administration med 3 170 studenter. Bland de 2 220 nya inresande freemover-studenterna på fristående kurser studerade drygt hälften på kurser inom humaniora och konst. Läs mer om de nya inresande studenternas studieinriktningar i *Internationell studentmobilitet i högskolan 2019/20*, UF 20 SM 2003, UKÄ och SCB.

Av de nya inresande freemover-studenterna på program läste en stor majoritet på avancerad nivå, varav 6 410 på ett masterprogram och 1 300 på ett magisterprogram. Antalet nya freemover-studenter på masterprogram ökade med 440 personer jämfört med läsåret innan (se tabell 11). Bland freemover-studenterna på masterprogram var männen i majoritet med 55 procent, och 45 procent var kvinnor.

Tabell 11. Antalet nya inresande freemover-studenter läsåret 2019/20, fördelat på om studierna genomfördes på fristående kurser eller program/typ av program, uppdelat på kvinnor och män, samt förändring jämfört med läsåret 2018/19.

	Lsåret 2019/20			Förändring jämfört med läsåret 2018/19		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt	11480	5760	5730	500	380	120
Fristående kurser	2230	1300	930	-30	20	-50
Program	9260	4460	4800	530	360	170
Högskole-examen	0	0	0	-20	-10	-20
Kandidat-examen	950	540	410	110	80	40
Magister-examen	1300	720	590	0	40	-40
Masterexamen	6410	2880	3530	440	250	190
Konstnärlig examen	190	120	70	10	0	20
Yrkesexamen	410	210	200	-20	0	-20
Övriga program	20	10	20	-10	0	0

STUDENTMOBILITET FRÅN STORBRIANNIEN EFTER BREXIT

Storbritannien lämnade EU den 31 januari 2020, alltså under det pågående läsåret 2019/20. Fram till den 31 december 2020 pågick en övergångsperiod med förhandlingar om bland annat reglerna för studentmobilitet mellan Storbritannien och EU. Förutsättningarna för inresande studenter från Storbritannien att studera i Sverige var därmed oförändrade läsåret 2019/20 jämfört med tidigare. I den här årsrapporten räknas därför Storbritannien till länderna inom EU/EES för läsåret 2019/20.

Läs mer om effekterna av Brexit på studentmobiliteten mellan Storbritannien och Sverige i *Internationell studentmobilitet i högskolan 2019/20*, UF 20 SM 2003, UKÄ och SCB.

Totala antalet inresande studenter

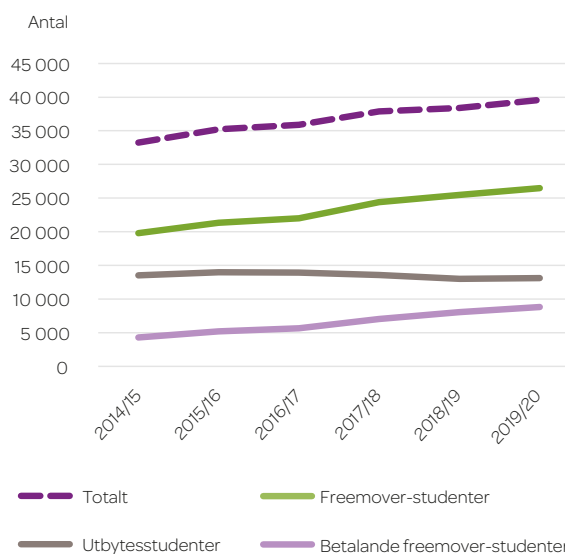
Det totala antalet inresande studenter i Sverige fortsätter att öka. Det senaste läsåret tog allt fler freemover-studenter ut sin första examen i Sverige, de flesta på avancerad nivå. Bland de betalande studenterna höstterminen 2020 ökade andelen som finansierade sina studier med svenska stipendier.

Allt fler inresande studenter

Nu går vi över till att beskriva samtliga inresande studenter i Sverige. Läsåret 2019/20 var det totala antalet inresande studenter 39 590. Det var en ökning med 1 180 studenter jämfört med läsåret innan. Antalet utbytesstudenter var 13 130 och antalet freemover-studenter var 26 480. Observera att en student kan vara både utbytes- och freemover-student under ett och samma läsår, och därför behöver det totala antalet studenter inte vara detsamma som summan av antalet utbytes- och freemover-studenter.

Det totala antalet freemover-studenter, liksom antalet betalande freemover-studenter, har ökat successivt de senaste fem läsåren

Figur 34. Samtliga inresande studenter läsåren 2014/15–2019/20, totalt samt uppdelat på utbytesstudenter, freemover-studenter och därav betalande freemover-studenter.

(se figur 34). Under samma period minskade antalet utbytesstudenter fram till läsåret 2018/19, men läsåret 2019/20 ökade antalet med 130 personer jämfört med läsåret innan.

Könsfördelningen bland samtliga inresande studenter var densamma som läsåret innan, 53 procent kvinnor och 47 procent män. Fördelningen har varit stabil de senaste fem läsåren. Bland utbytesstudenterna har kvinnorna varit i majoritet under samma period, och läsåret 2019/20 var de 57 procent kvinnor och 43 procent män. Bland freemover-studenterna har könsfördelningen däremot varit jämnare de senaste läsåren, senast 52 procent kvinnor och 48 procent män. Inom båda grupperna har andelen kvinnor ökat något under perioden.

Fler finansierade studieavgifter med svenska stipendier

Det totala antalet freemover-studenter som betalade studieavgifter läsåret 2019/20 var 8 820 – en ökning med 770 studenter jämfört med läsåret innan. Av samtliga betalande studenter var 41 procent kvinnor och 59 procent män. Antalet betalande studenter har ökat varje läsår efter att studieavgifter infördes för vissa inresande freemover-studenter höstterminen 2011.

Betalande studenter kan finansiera studieavgiften med stipendier, antingen från sina hemländer eller från Sverige (se faktarutan *Stipendier och studieavgifter* på www.uka.se/arsrapport). UKÄ får uppgifter om antalet betalande studenter med stipendier direkt från lärosätena, och de senaste uppgifterna gäller höstterminen 2020. Då hade 1 780 av de betalande ett svenskt stipendium som helt eller delvist täckte studieavgiften, en ökning med 220 studenter sedan höstterminen innan. Av dessa hade 1 070 ett stipendium som täckte hela avgiften. Studenterna med svenska stipendier utgjorde 23 procent av samtliga betalande, vilket var en högre andel (4 procentenheter) än höstterminen innan. Uppgift om antalet studenter som hade stipendier från sina hemländer saknas, eftersom de svenska lärosätena inte administrerar sådana stipendier. För uppgifter om betalande studenter och stipendier per lärosäte, se tabell på www.uka.se/arsrapport.

Fortsatt fler inresande freemover-studenter tog examen

Läsåret 2019/20 tog 7 440 inresande studenter sin första examen i Sverige (81 procent på avancerad nivå), vilket var en ökning med 610 personer jämfört med läsåret innan. Könsfördelningen var 51 procent kvinnor och 49 procent män. Av de examinerade var 7 220 freemover-studenter. De stod för hela ökningen av examinerade, medan antalet utbytesstudenter som tog examen var detsamma som läsåret innan (220 studenter).

Av samtliga inresande examinerade läsåret 2019/20 kom 2 700 från EU/EES och Schweiz och 3 100 från länder utanför EU/EES och Schweiz, varav 2 000 från Asien. Det var andra läsåret i rad som fler examinerade kom från länder utanför EU/EES än länder inom området. För 1 640 examinerade freemover-studenter saknades uppgift om land. Bland enskilda länder kom flest examinerade från Kina, Indien, Tyskland och Finland.

Av de freemover-studenter som påbörjade ett masterprogram läsåret 2017/18 hade 55 procent av de betalande studenterna och 63 procent av de icke-betalande studenterna tagit ut en masterexamen till och med vårterminen 2020. Av kvinnorna som betalade studieavgifter hade 62 procent tagit ut en examen, jämfört med 51 procent av de betalande männen. Bland de icke-betalande freemover-studenterna var könsskillnaden inte lika stor: 63 procent av kvinnorna och 62 procent av männen hade tagit ut en examen.

Läs mer om examinerade inresande studenter i *Internationell studentmobilitet i högskolan 2019/20*, UF 20 SM 2003, UKÄ och SCB.

Utresande studenter

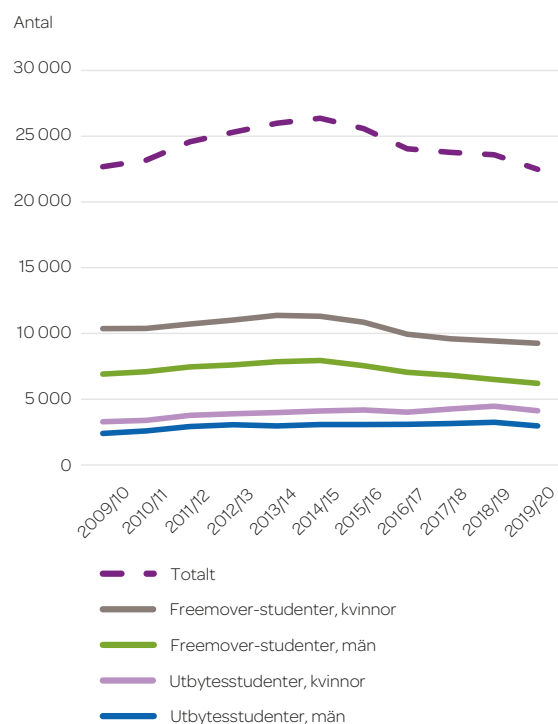
Både antalet utresande utbytesstudenter och utresande freemover-studenter minskade 2019/20 jämfört med läsåret innan. USA och Storbritannien är fortsatt de största mottagarländerna, men antalet utresande studenter minskade till båda länderna jämfört med förra läsåret. Antalet svenska studenter som väljer att studera till läkare utomlands fortsätter att minska.

Färre utresande studenter

Lsåret 2019/20 studerade totalt 22 480 studenter utomlands, och av dem var 15 460 freemover-studenter och 7 090 utbytesstudenter (se figur 35). Av de utresande studenterna var 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket är en något jämnare könsfördelning än totalt i högskolan. Könsfördelningen var ungefär densamma för både utbytes- och freemover-studenter. Både antalet utbytesstudenter och freemover-studenter minskade jämfört med läsåret innan: utbytesstudenterna minskade med 650 och freemover-studenterna minskade med 470.

Antalet utresande freemover-studenter har successivt minskat sedan läsåret 2014/15, efter att dessförinnan ha ökat varje läsår sedan 2009/10. Antalet utresande utbytesstudenter har däremot ökat i stort sett varje läsår under den senaste tioårsperioden, men jämfört med läsåret innan minskade alltså antalet utbytesstudenter. För fler uppgifter om utresande utbytesstudenter, se tabell med lärosätesspecifika uppgifter på www.uka.se/arsrapport.

Figur 35. Antal utresande studenter, fördelat på studentkategori och kvinnor och män, läsåren 2009/10–2019/20.

Storbritannien största mottagarlandet

Antalet utresande studenter minskade till nästan alla områden läsåret 2019/20 jämfört med läsåret innan (se tabell 12). Majoriteten av de utresande studenterna studerade i Europa, men även hit minskade antalet studenter. De vanligaste studieländerna inom Europa var Storbritannien, Polen, Danmark och Nederländerna. Till Storbritannien minskade antalet studenter något, men det är fortfarande det enskilt största mottagarlandet och vi ser

därmed ingen större effekt av Brexit i form av att färre studenter vill resa dit.

Utanför Europa var USA och Australien de två största mottagarländerna, men även till dessa båda länder minskade antalet utresande studenter jämfört med läsåret innan. Under de senaste tio läsåren har Storbritannien, USA och Danmark tappat många utresande från Sverige, medan antalet till bland annat Nederländerna och Lettland har ökat.

Tabell 12. Antal utresande studenter per geografiskt område och mottagarland läsåret 2019/20, andel kvinnor och män, studentkategori samt förändringar jämfört med föregående läsår. Endast mottagarländerna med fler än 400 studenter ingår.

Geografiskt område/land	Samtliga utlands-studerande 2019/20	Andel kvinnor/män (%)	Förändring från 2018/19 (antal)	varav utbytes-studenter 2019/20	Förändring från 2018/19 (antal)	varav freemover-studenter 2019/20	Förändring från 2018/19 (antal)
Samtliga områden	22 480	59/41	-1 100	7 090	-620	15 460	-470
Norden utom Sverige	1 940	61/39	-150	260	-40	1 690	-120
Danmark	1 040	62/38	-90	100	-10	950	-80
Norge	640	63/37	-40	100	0	540	-40
EU28 utom Norden	11 420	61/39	-230	3 050	-220	8 400	0
Frankrike	730	65/35	-30	490	0	240	-20
Italien	560	62/38	20	320	-10	240	30
Lettland	480	60/40	20	0	0	480	20
Nederländerna	930	58/42	10	370	-20	560	30
Polen	1 200	53/47	-150	30	0	1 170	-150
Spanien	810	62/38	-50	400	-10	410	-40
Storbritannien och Nordirland	3 910	68/32	-50	500	-100	3 410	50
Tyskland	690	55/45	-90	260	-80	430	-10
Europa utom EU28 och Norden	660	51/49	40	210	-20	450	60
Schweiz	460	53/47	10	160	-30	310	50
Afrika	230	67/33	-50	120	-40	110	-10
Nordamerika	4 420	57/43	-360	1 180	-120	3 260	-230
Kanada	630	58/42	-10	420	-20	210	10
USA	3 650	57/43	-310	630	-70	3 040	-230
Sydamerika	230	62/38	-50	140	-20	90	-30
Asien	2 210	49/51	-150	1 640	-140	570	-20
Japan	400	45/55	0	280	0	120	-10
Kina	420	46/54	-160	370	-150	50	-20
Singapore	440	43/57	-10	420	-20	20	0
Sydkorea	410	60/40	60	270	30	150	30
Oceanien	1 560	70/30	-180	520	-60	1 050	-120
Australien	1 450	70/30	-170	470	-60	990	-110

Färre studerade till läkare utomlands

Liksom tidigare läsår var det många studenter som läsåret 2019/20 valde att läsa en hel utbildning utomlands. Exempelvis studerade 2 220 personer med studiemedel till läkare utanför Sverige (samma läsår var det 9 740 läkarstudenter vid svenska lärosäten), enligt CSN. Antalet som läste hela sin läkarutbildning utomlands har dock minskat de senaste sex läsåren, och jämfört med läsåret innan var minskningen 170 personer. De mest populära studieländerna för läkarstudenterna var Polen, Lettland, Rumänien och Bulgarien.

Läsåret 2019/20 studerade 300 studenter till tandläkare utanför Sverige. Det var en liten minskning, 20 personer, jämfört med läsåret innan. I Sverige var det 1 810 tandläkarstudenter läsåret 2019/20. Av de svenska studenter som studerade till tandläkare utomlands läsåret 2019/20 studerade flest i Lettland, Litauen, Spanien och Polen.

Större andel män har studerat utomlands av de examinerade

EU:s ministerråd beslutade 2011 om ett mål att till 2020 ska 20 procent av alla som tar examen på eftergymnasial nivå inom EU-området ha studerat utomlands någon del av sin utbildning. För studenterna inom högskolan når Sverige inte upp till EU:s mål.

I Sverige tog 64 050 personer en examen på grundnivå och avancerad nivå läsåret 2019/20. Av dem hade 14 procent, exklusive inresande studenter, studerat utomlands under någon av de senaste tolv terminerna (se tabell 13). Detta var en liten minskning jämfört med läsåret innan. Andelen har legat kring 14–15 procent under flera läsår. Av kvinnorna hade 13 procent studerat utomlands, och motsvarande andel bland männen var 17 procent.

Det är stor skillnad på hur många som har studerat utomlands beroende på vilken examen som studenterna har tagit. Bland de examina som hade en hög andel examinerade med utlandsstudier läsåret 2019/20 fanns civilekonomexamen (43 procent), masterexamen i samhällsvetenskap, juridik, handel och administration (40 procent) samt juristexamen (39 procent). Några examina från stora utbildningsprogram med en låg andel examinerade läsåret 2019/20 med utlandsstudier var förskollärarexamen, specialistsjuksköterskeexamen, grundlärarexamen och sjuksköterskeexamen.

Tabell 13. Antal examinerade och andelen (procent) som studerat utomlands under studietiden på ett urval av program läsåret 2019/20 samt motsvarande andel för de som examinerades läsåret 2018/19, totalt och uppdelat på kvinnor och män. Sorterat efter högst andel som studerat utomlands.

Examina	Antal examinerade 2019/20		Andel som studerat utomlands 2019/20 (%)		Andel som studerat utomlands 2018/19 (%)	
	Totalt	Andel kvinnor/män (%)	Totalt	Kvinnor/Män	Totalt	Kvinnor/Män
Totalt	64 050	66/37	14	13/17	15	13/17
Civilekonomexamen	890	58/42	43	45/40	47	47/47
Masterexamen, samhällsvetenskap, juridik, handel och administration	1940	59/41	40	40/39	41	40/43
Juristexamen	1490	61/39	39	42/36	44	44/38
Civilingenjörsexamina	4 220	36/64	35	40/31	34	41/30
Sjuksköterskeexamen	4 510	87/13	3	3/3	4	4/4
Grundlärarexamina	2 770	82/18	2	2/2	2	3/1
Specialistsjuksköterskeexamen	2 620	87/13	2	2/1	2	2/2
Förskollärarexamina	2 990	96/4	1	1/3	1	1/1

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ

Antalet nybörjare på forskarnivå var 3 100 år 2020 och har minskat något jämfört med året innan. För andra året i rad var det något fler kvinnor än män bland nybörjarna.

Det internationella inslaget i forskarutbildningen är stort. Bland nybörjarna var andelen utländska doktorander 40 procent och i den totala mängden doktorander 37 procent. Varken antalet utländska nybörjare eller utländska doktorander har hittills minskat på grund av coronapandemin.

Flest doktorander fanns inom medicin och hälsovetenskap. Doktorandernas försörjning har förbättrats och andelen med doktorandanställning har ökat. Bland nybörjarna hade 76 procent doktorandanställning och bland doktoranderna 69 procent 2020. En majoritet av doktoranderna studerade på heltid på forskarnivå.

Både antalet doktorsexamina och antalet licentiatexamina minskade. Det innebär att antalet forskarexaminerade minskade för fjärde året i rad. Könsfördelningen var jämn bland dem som tog en doktorsexamen. Det tar längre tid för kvinnor än för män att avlägga en examen på forskarnivå. När det gått åtta år efter nybörjaråret har dock skillnaden mellan könen försvunnit.

Snedrekryteringen utifrån svensk eller utländsk bakgrund har i det närmaste försvunnit. Den sociala snedrekryteringen har minskat, men är fortfarande tydlig.

Övergång till forskarutbildning

Övergången till forskarutbildningen från grundnivå och avancerad nivå var högre bland männen än bland kvinnorna. Störst var övergången bland examinerade med inriktningen naturvetenskap, matematik och informations- och kommunikationsteknik (IKT). Lägst var den bland examinerade inom pedagogik och lärarutbildning.

Störst övergång inom naturvetenskap, matematik och IKT

Det var 4 procent av de examinerade från grundnivå och avancerad nivå mellan läsåren 2011/12 och 2015/16 som påbörjade en forskarutbildning till och med läsåret 2019/20.

Övergången var större bland män, 5 procent, än bland kvinnor, 3 procent. Men det är i stort sett lika många kvinnor som män som börjar på forskarutbildningen. Anledningen är att antalet kvinnor som studerar på grundnivå och avancerad nivå är betydligt högre än antalet män, och därför blir andelen kvinnor som fortsätter på forskarutbildningen lägre.

Störst var övergången till forskarutbildningen, 11 procent, bland examinerade med inriktningen naturvetenskap, matematik och IKT, (se tabell 14). Lägst var den bland examinerade inom pedagogik och lärarutbildning samt tjänster, 1 procent. De stora skillnaderna i övergången mellan olika examensinriktningar kan troligtvis förklaras av utbildningarnas karaktär. Några förbereder studenten för ett yrkesliv utanför högskolan, exempelvis inom

inriktningarna pedagogik och lärarutbildning samt hälso- och sjukvård samt social omsorg. Andra utbildningar har en tydligare koppling till en akademisk karriär.

Nybörjare på forskarnivå

Antalet nybörjare på forskarnivå var 3 100 år 2020, och av dem var 40 procent utländska nybörjare. Hittills har antalet utländska nybörjare inte påverkats av coronapandemin. Försörjningsvillkoren har förbättrats för nybörjarna, och 2020 hade 76 procent av dem en doktorandanställning. Flest nybörjare studerade inom forskningsämnesområdet medicin och hälsovetenskap.

Fler kvinnor än män för andra året i rad

Antalet nybörjare på forskarnivå (doktorandnybörjare) var 3 100 år 2020, vilket var 120 färre än 2019 (se figur 36). Det slutliga antalet blir dock troligen något större, eftersom det finns en viss eftersläpning i rapporteringen. Som doktorandnybörjare räknas man det kalenderhalvår när man för första gången är registrerad med minst 1 procents aktivitet. I gruppen ingår även personer som är antagna till studier mot en licentiatexamen, till exempel lärare som går på forskarskolor för yrkesverksamma lärare. För mer information, se faktarutan *Forscarskolor för yrkesverksamma lärare* på uka.se/arsrapport.

För andra året i rad var det något fler kvinnor än män bland nybörjarna. Det var 51 procent kvinnor och 49 procent män. De senaste tio åren har könsfördelningen

Tabell 14. Övergången (procent) till utbildning på forskarnivå till och med läsåret 2019/20, för examinerade på grundnivå och avancerad nivå läsåren 2011/12–2015/16 per examensinriktning. Totalt och uppdelat på kvinnor och män.

Examensinriktning	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt	4	3	5
Naturvetenskap, matematik och informations- och kommunikationsteknik (IKT)	11	11	10
Teknik och tillverkning	6	5	6
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	5	5	5
Humaniora och konst	5	4	6
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	4	3	8
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	2	2	3
Pedagogik och lärarutbildning	1	1	3
Tjänster	1	1	2

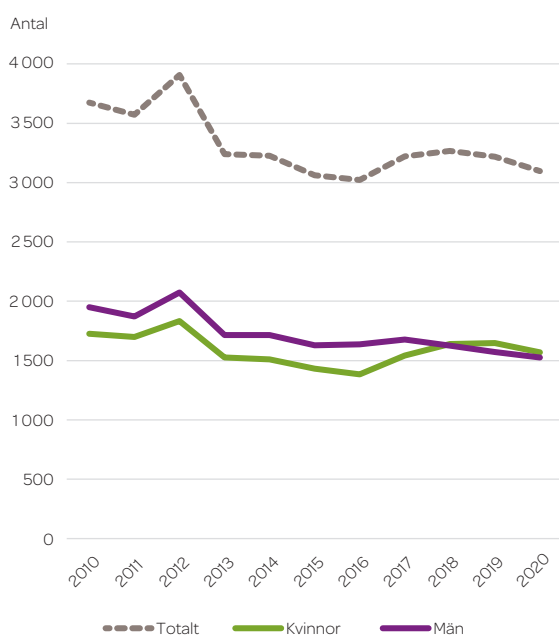
på forskarutbildningen varit jämn, till skillnad från grundnivå och avancerad nivå där kvinnorna dominerar. Under den senaste tioårsperioden var antalet nybörjare flest 2012, med 3 900 stycken. Därefter har antalet legat mellan 3 000 och 3 300.

Fortsatt hög andel utländska doktorandnybörjare

Bland doktorandnybörjarna 2020 var 1 240 utländska nybörjare (för en definition, se faktabrutan *Utländska doktorander*), vilket motsvarar 40 procent. Det var 70 färre jämfört med 2019 (se figur 37). Även antalet svenska nybörjare minskade, från 1 910 till 1 860. Som nämnts sker det en viss eftersläpning i rapporteringen och antalet blir troligen något högre. Därför kan vi hittills inte se att antalet utländska nybörjare 2020 har minskat på grund av coronapandemin.

Men det kan vara så att coronapandemin har gett effekter, som vi inte ser ännu. UKÄ redovisar statistik över nybörjare och inte antagna till forskarutbildning, eftersom det inte sker någon insamling av uppgifter om antagna. Bland de utländska studenterna på forskarnivå kan det ibland dröja från att de antas till att de har en aktivitet på forskarutbildningen och därmed redovisas som nybörjare. Det innebär

Figur 36. Antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå 2010–2020, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

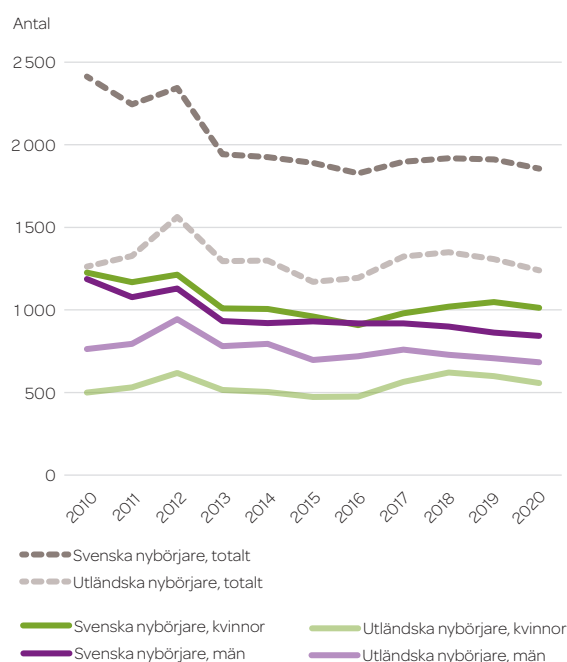
att det kan ta tid innan vi ser en eventuell minskning av antagna utländska nybörjare. Det är nämligen inte förrän våren 2022 de slutgiltiga uppgifterna för antalet nybörjare i forskarutbildning 2020 är klara och preliminära uppgifter om nybörjare 2021 är tillgängliga.

Bland de utländska nybörjarna 2020 var männen något fler än kvinnorna, 55 procent män och 45 procent kvinnor. Det har varit fler män bland de utländska nybörjarna sedan uppgifterna började samlas in 1997. Däremot var andelen kvinnor högre bland de svenska nybörjarna 2020, 55 procent kvinnor och 45 procent män. Så har det varit de senaste tio åren, med undantag för ett år.

Mellan 2010 och 2012 ökade antalet utländska nybörjare relativt kraftigt, från 1 260 till 1 560, vilket innebar att andelen steg från 34 till 40 procent. Den har sedan dess legat runt 40 procent.

Mellan 2012 och 2013 minskade antalet nybörjare markant, både svenska och utländska. En förklaring till nedgången är att lärosätena fasade ut utbildningsbidragen till förmån för doktorandanställningar. Eftersom kostnaden för doktorandanställningar är högre än för utbildningsbidrag kan det ekonomiska utrymmet för att rekrytera doktorander ha minskat inom några ämnen och lett till färre nybörjare.

Figur 37. Antalet svenska och utländska nybörjare i utbildning på forskarnivå 2010–2020, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

En annan förklaring är studieavgiftsreformen, som ledde till att antalet inresande studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz på avancerad nivå minskade. De inresande studenterna på den nivån är en viktig rekryteringsbas till forskarutbildningen. Den övervägande delen av de utländska doktorandnybörjarna kommer från länder utanför EU/EES och Schweiz. Men från och med 2012 minskade antalet doktorandnybörjare från dessa länder, samtidigt som antalet doktorandnybörjare från EU/EES och Schweiz var oförändrat.

För mer information om svenska och utländska doktorandnybörjare per lärosäte, se uka.se/arsrapport. För fler uppgifter om utbildning på forskarnivå, se *Doktorander och examina på forskarnivå 2020*, UF 21 SM 2021, UKÄ och SCB.

UTLÄNDSKA DOKTORANDER

Utländska doktorander är personer som har kommit till Sverige för att genomgå en forskarutbildning. De kan urskiljas i statistiken eftersom de har beviljats uppehållstillstånd för studier och för att det beslutet fattades mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades. Alla utländska doktorander ansöker dock inte om uppehållstillstånd, och därför räknas även de personer som är utrikes födda och invandrade mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades.

Notera att utländska doktorander skiljer sig från doktorander med utländsk bakgrund. För mer information om utländsk bakgrund, se avsnittet *Breddad rekrytering*.

Medicin och hälsovetenskap vanligast bland nybörjarna

Antalet doktorandnybörjare varierade betydligt mellan de sex forskningsämnesområdena. Flest nybörjare fanns 2020 liksom tidigare år inom medicin och hälsovetenskap (se figur 38). De utgjorde drygt en tredjedel av samtliga nybörjare och var 1 080 stycken. Inom naturvetenskap fanns en fjärdedel av nybörjarna, 730 stycken. Antalet nybörjare var något lägre inom teknik och samhällsvetenskap med 570 respektive 520. Humaniora och konst samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin hade lägst antal med 160 respektive 50 nybörjare.

Jämfört med 2019 ökade antalet nybörjare inom samhällsvetenskap samtidigt som det

minskade inom teknik, naturvetenskap samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin. Antalet nybörjare var oförändrat inom medicin och hälsovetenskap samt humaniora och konst.

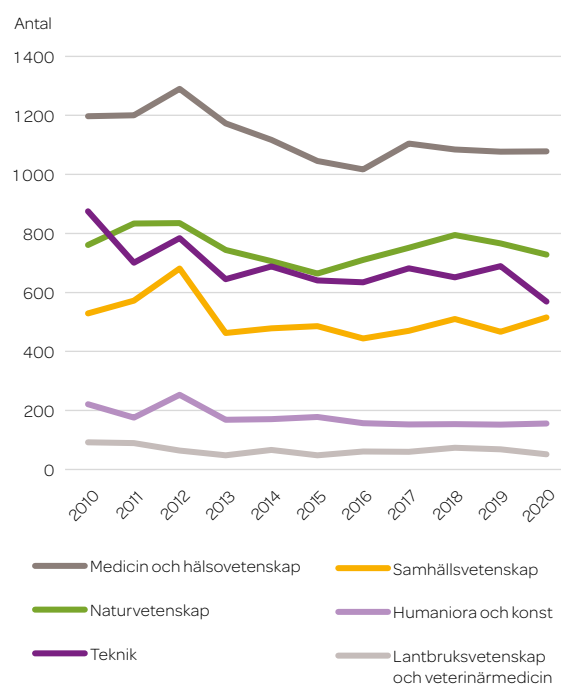
Det var fler män än kvinnor bland nybörjarna inom teknik och naturvetenskap 2020, men inom de övriga ämnesområdena var det fler kvinnor än män. Jämfört med 2010 har andelen kvinnor ökat inom alla ämnesområden förutom naturvetenskap.

Flest utländska nybörjare inom naturvetenskap och teknik

Svenska och utländska doktorandnybörjare studerar i viss omfattning inom olika ämnesområden. Bland de svenska nybörjarna var det i särklass vanligast att påbörja en forskarutbildning inom medicin och hälsovetenskap, 810 av 1 860 (se tabell 15). Flest utländska nybörjare började i stället på en forskarutbildning inom naturvetenskap och teknik.

Både bland svenska och utländska nybörjare var det fler män än kvinnor inom naturvetenskap och teknik. Däremot var det fler kvinnor än män bland de svenska nybörjarna inom de övriga forskningsämnesområdena. Bland de utländska nybörjarna var det fler

Figur 38. Antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå per forskningsämnesområde 2010–2020.

Tabell 15. Antalet utländska och svenska nybörjare i utbildning på forskarnivå 2020, totalt och per forskningsämnesområde, samt könsfördelning (procent).

	Antal svenska nybörjare	Könsfördelning (%)		Antal utländska nybörjare	Könsfördelning (%)	
		Kvinnor	Män		Kvinnor	Män
Totalt	1860	55	45	1240	45	55
Naturvetenskap	290	33	67	440	41	59
Teknik	240	37	63	330	36	64
Medicin och hälsovetenskap	810	62	38	270	56	44
Samhällsvetenskap	380	66	34	140	50	50
Humaniora och konst	110	53	47	40	67	33
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	30	67	33	20	44	56

kvinnor än män inom humaniora och konst samt medicin och hälsovetenskap.

Doktorandanställning vanligaste försörjningen

Under den senaste tioårsperioden har nybörjarnas försörjning förbättrats. Andelen nybörjare med doktorandanställning ökade från 47 procent till 76 procent (se tabell 16). Den utgör numera den vanligaste studiefinansieringen. Samtidigt minskade andelen nybörjare med utbildningsbidrag från 22 till 0 procent. Andelen nybörjare med stipendier halverades under samma period, från 10 till 5 procent. Totalt sett var det 17 procent av nybörjarna som hade anställningar utanför högskolan: som företagsdoktorand, anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal eller andra anställ-

ningar utanför högskolan. Andelen 2010 var 13 procent. Det innebär att fler nybörjare än tidigare har någon form av anställning 2020, både i och utanför högskolan.

År 2020 var det inga större skillnader mellan kvinnors och mäns finansieringstyper. Däremot var det 2010 något vanligare att män hade doktorandanställning och stipendier samtidigt som kvinnor i större utsträckning än män hade utbildningsbidrag och andra anställningar utanför högskolan.

Nybörjarna yngst inom naturvetenskap och teknik

Nybörjarnas ålder varierade mellan de olika forskningsämnesområdena 2020 (se figur 39). De flesta av nybörjarna inom teknik, naturvetenskap samt lantbruksvetenskap och

Tabell 16. Fördelningen (procent av helårspersoner) mellan olika finansieringstyper för doktorandnybörjarna 2010 och 2020, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

	2010			2020		
	Nybörjares försörjningsformer, andel av helårspersoner (%)			Nybörjares försörjningsformer, andel av helårspersoner (%)		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Doktorandanställning	47	45	49	76	75	77
Annan anställning inom högskolan	5	5	5	2	2	2
Utbildningsbidrag	22	26	19	0	0	0
Stipendier	10	8	11	5	4	5
Företagsdoktorand	4	3	5	5	4	5
Anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal	4	4	4	8	9	7
Annan anställning utanför högskolan	5	7	3	4	5	3
Övrig försörjning	3	3	3	1	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100

Figur 39. Åldersfördelningen bland doktorandnybörjarna 2020 per forskningsämnesområde, uppdelat på kvinnor och män.

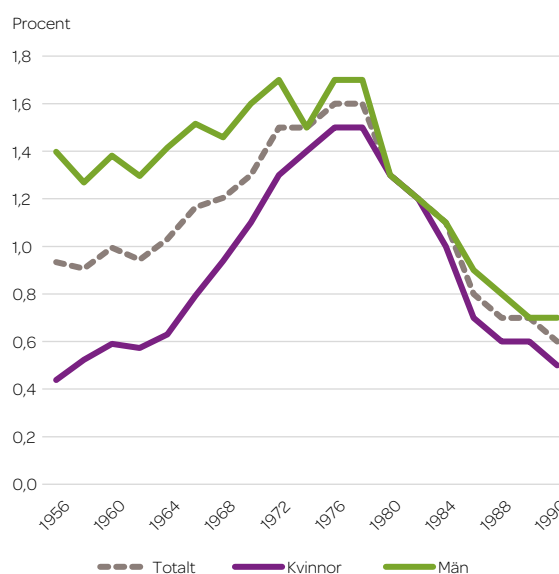
veterinärmedicin var yngre än 30 år. Däremot var majoriteten av nybörjarna inom samhällsvetenskap, humaniora och konst samt medicin och hälsovetenskap 30 år eller äldre. Åldersfördelningen var oförändrad jämfört med 2019.

Det var vanligare att män än kvinnor var yngre än 30 år när de började en forskarutbildning inom samhällsvetenskap och teknik 2020. Fler kvinnor än män var 40 år eller äldre när de började studera på forskarnivå inom samhällsvetenskap, humaniora och konst samt medicin och hälsovetenskap.

Minskad andel i befolkningen som påbörjar en forskarutbildning

Andelen som har påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder har varierat bland dem som är födda 1956–1990 (se figur 40). Av de som föddes 1956 var andelen 0,9 procent, och sedan ökade andelen successivt till 1,6 procent i årskullarna som föddes 1975–1978. Därefter minskade andelen gradvis. Bland personer födda 1990 hade endast 0,6 procent påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder. Det innebär att andelen nu är något lägre än i början av perioden.

Figur 40. Andelen i befolkningen (procent) som påbörjade en forskarutbildning senast vid 30 års ålder för personer födda 1956–1990, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

Det var betydligt fler män än kvinnor i årskullen födda 1956 som påbörjade en forskarutbildning. Med tiden har skillnaden mellan könen utjämnats, och bland dem som är födda 1979–1982 var andelen lika. För dem som är födda 1984–1990 var andelen män åter högre.

HÖGRE ANDEL MÄN BLAND DOKTORANDNYBÖRJARNA

Det generella mönstret i OECD-länderna är att fler män än kvinnor börjar en forskarutbildning. Andelen män bland doktorandnybörjarna var i genomsnitt 52 procent och andelen kvinnor 48 procent 2018 (se tabell 17). Både i Sverige och Danmark var andelen kvinnor och män helt jämn.

Medelåldern bland doktorandnybörjarna i OECD-länderna var i genomsnitt 31,1 år, vilket var något högre än i Sverige (30,8 år). Generellt har de nordiska länderna en högre medelålder än många av de övriga OECD-länderna. I Norden varierade medelåldern mellan 29 år i Danmark till 33,1 år i Finland. Lågst medelålder bland alla OECD-länder hade Nederländerna med 27 år, medan Colombia hade högst medelålder med 37,1 år.

Andelen internationella doktorandnybörjare varierade stort mellan länderna. I Sverige var andelen 43 procent. Det var högst bland de nordiska länderna men lägre än i exempelvis Nederländerna, 51 procent. Tyskland hade en relativt låg andel internationella doktorandnybörjare jämfört med andra europeiska länder, 15 procent. Notera att här inkluderas bara nybörjare som kommer till ett annat land för att läsa en hel utbildning (i Sverige benämner vi dem utländska doktorander), och inte de som kommer för att läsa enskilda kurser.

Tabell 17. Könsfördelning (procent), ålder och andelen internationella doktorandnybörjare (procent) för ett antal utvalda länder och OECD-genomsnittet år 2018. Källa: OECD.

	Könsfördelning (%)			Medelålder		Andel internationella nybörjare (%)		
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män
OECD-genomsnitt	48	52	31,1	31,2	30,9	29	27	32
Sverige	50	50	30,8	31,6	30,1	43	38	47
Danmark	50	50	29,0	29,6	28,3	40	37	43
Finland	53	47	33,1	34,0	32,1	31	25	37
Norge	53	47	32,6	33,7	31,3	29	23	36
Tyskland	46	54	29,1	29,2	29,0	15	16	14
Storbritannien	49	51	29,1	29,3	28,8	43	42	44
Nederländerna	49	51	27,0	27,0	26,9	51	48	53
Colombia	43	57	37,1	37,2	37,1	5	6	4

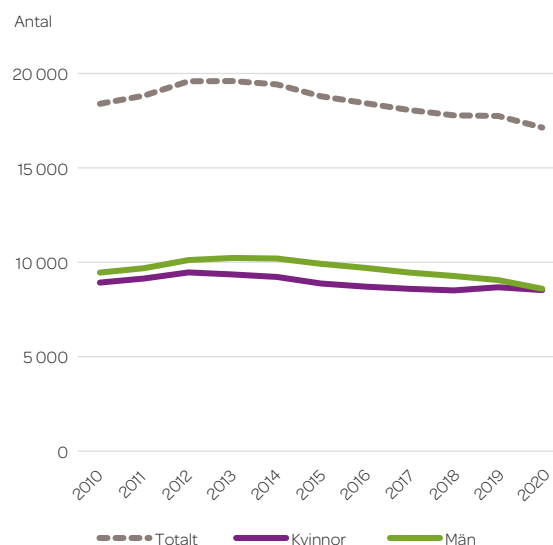
Doktorander

Den totala mängden doktorander var 17 100 hösten 2020, vilket var något färre jämfört med året innan. Doktorandernas försörjning har förbättrats eftersom fler har doktorandanställning och anställningar utanför högskolan. Majoriteten av doktoranderna studerade på heltid. Flest doktorander, en tredjedel, studerade på en forskarutbildning inom medicin och hälsovetenskap.

Något färre doktorander

Hösten 2020 fanns 17 100 doktorander, vilket var en minskning med 600 jämfört med hösten 2019 (se figur 41). Det var lika många kvinnor som män bland doktoranderna 2020, och könsfördelningen har varit jämn under den senaste tioårsperioden.

Figur 41. Antalet doktorander hösten 2010–2020, totalt samt uppdelat på kvinnor och män.

Under den senaste tioårsperioden var antalet doktorander som högst 2013, med 19 600 personer. För mer information om doktorander per lärosäte, se uka.se/arsrapport.

Hösten 2020 var de utländska doktoranderna 37 procent av det totala antalet doktorander, vilket kan jämföras med 36 procent hösten 2019. Det innebär att vare sig de utländska nybörjarna eller de utländska doktoranderna har minskat hittills, som en följd av coronapandemin.

Flest doktorander, en tredjedel, fanns hösten 2020 inom medicin och hälsovetenskap. Det var samma andel som bland nybörjarna. Därefter följde naturvetenskap och teknik med 22 procent respektive 20 procent. Ytterligare 17 procent studerade inom samhällsvetenskap och 6 procent inom humaniora och konst. Minst andel doktorander fanns inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin: 2 procent.

DOKTORANDERS AKTIVITET

En aktivitet på 100 procent motsvarar en arbetsinsats om 40 timmar på forskarutbildningen per vecka. Doktorander räknas som aktiva när aktiviteten är minst 1 procent under minst ett kalenderhalvår. Som inaktiva räknas doktorander som gjorde ett tillfälligt uppehåll under hela det aktuella kalenderhalvåret, exempelvis för att vara föräldralediga eller för att arbeta med något annat. I detta kapitel ingår endast aktiva doktorander.

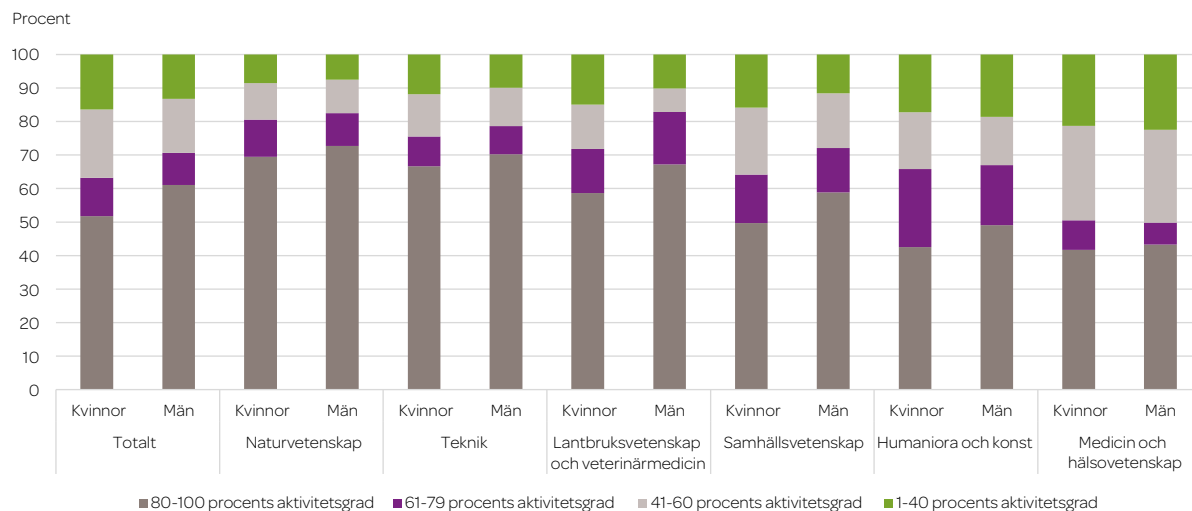
Vanligast med studier på heltid

Majoriteten av doktoranderna (56 procent) ägnade sig på heltid åt forskarutbildning hösten 2020. Jämfört med föregående år är det en minskning med 1 procentenhet. Med heltid avses att doktoranden har en aktivitetsgrad mellan 80 och 100 procent, eftersom det är vanligt att doktoranden kombinerar forskarutbildning med deltidsundervisning på grundnivå och avancerad nivå. Hösten 2020 studerade fler män än kvinnor på heltid, 61 procent respektive 52 procent (se figur 42). Totalt 15 procent av doktoranderna ägnade mindre än 40 procent av sin tid åt forskarutbildningen. Den höga andelen kan bero på att doktorander börjar sin forskarutbildning en bit in på terminen eller har återkommit efter ett uppehåll. En annan förklaring är att en del doktorander studerar på deltid på forskarutbildningen vid sidan av ett annat arbete, till exempel kan doktorander inom medicin och hälsovetenskap arbeta som läkare.

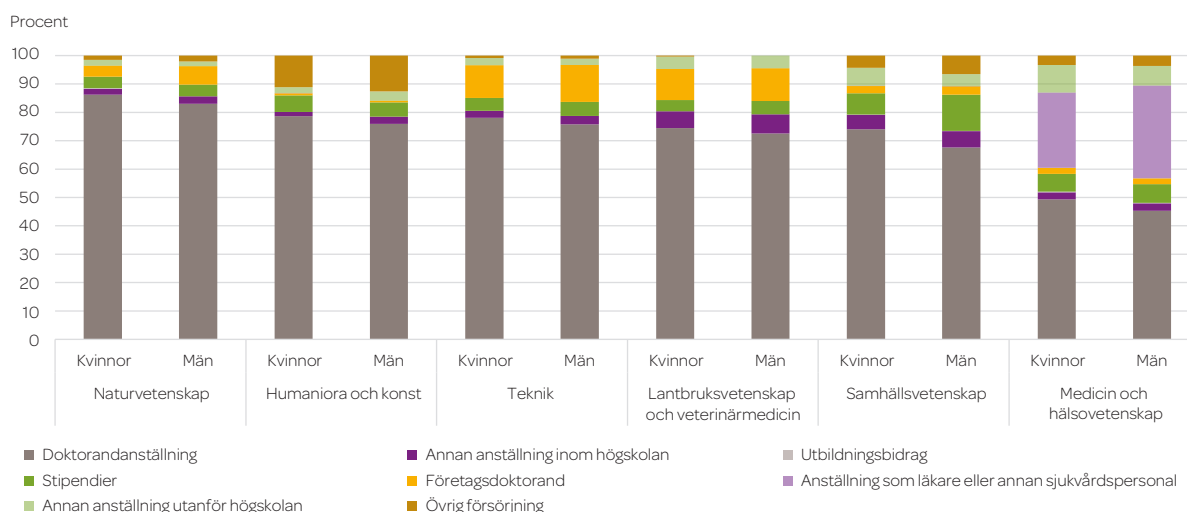
Det var vanligare med heltidsstudier inom naturvetenskap och teknik än inom övriga forskningsämnesområden. Däremot studerade doktoranderna inom medicin och hälsovetenskap i mindre utsträckning på heltid.

Männen inom samhällsvetenskap, lantbruksvetenskap och veterinärmedicin samt humaniora och konst studerade oftare på heltid än kvinnorna. Inom de övriga forskningsämnesområdena var det ingen större skillnad i aktivitetsgrad mellan kvinnor och män.

Figur 42. Fördelningen (procent) mellan olika aktivitetsgrader för doktorander hösten 2020, per forskningsämnesområde, uppdelat på kvinnor och män.

Figur 43. Fördelningen (procent av helårspersoner) mellan olika finansieringstyper för doktorander, hösten 2020, per forskningsämnesområde, uppdelat på kvinnor och män. Antalet doktorander räknas om till helårspersoner utifrån aktivitetsgrad.

Doktorandanställning vanligast

Majoriteten av doktoranderna, 69 procent, hade hösten 2020 en doktorandanställning, vilket innebär att det var den vanligaste finansieringstypen. Dessutom hade 3 procent en annan anställning inom högskolan, 6 procent hade stipendier och 5 procent hade övrig försörjning. Utbildningsbidrag var tidigare vanligt men hösten 2020 var det nästan inga som hade det.

Totalt 17 procent av doktoranderna hade en anställning utanför högskolan inom vilken de bedrev forskarutbildning. Där ingår läkare eller annan sjukvårdspersonal, företagsdoktorander eller andra anställningar utanför högskolan. Jämfört med hösten 2019 har doktorandernas försörjning inte förändrats nämnvärt.

Doktorandanställning var den vanligaste försörjningen inom alla forskningsämnesområden hösten 2020, men andelen varierade (se figur 43). Det var vanligast med doktorandanställning inom naturvetenskap (84 procent) följt av teknik samt humaniora och konst (77 procent). Inom medicin och hälsovetenskap hade färre doktorander en doktorandanställning, 48 procent, samtidigt som 29 procent hade en anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal.

Det var vanligare att kvinnor än män hade en doktorandanställning samtidigt som fler män än kvinnor var företagsdoktorander.

INTERNATIONELL MOBILITET PÅ FORSKARNIVÅ

Inom ramen för EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning Europa2020 finns målet att minst 20 procent av de examinerade inom det europeiska området för högre utbildning ska ha haft en studie- eller praktikperiod utomlands. Den ska vara i minst tre månader under någon del av den totala studietiden.

UKÄ har samlat in uppgifter från lärosätena om antalet examinerade på forskarnivå 2019 som har genomfört en del av sin utbildning utomlands. Av de 2 750 som doktorsexaminerades 2019 hade 30 procent haft en utlandsvistelse. Det är något fler än året innan när 27 procent var utomlands. Det var fler män än kvinnor som hade en utlandsvistelse under utbildningen.

Majoriteten av de som varit utomlands var doktorander inom naturvetenskap och teknik. Av de doktorander som varit utomlands hade 18 procent varit i USA. Därefter följde Storbritannien och Tyskland med 10 respektive 8 procent.

Examina på forskarnivå

Antalet doktorsexamina minskade för fjärde året i rad. Minskningen skedde till största delen inom medicin och hälsovetenskap samt teknik. Även antalet licentiatexamina minskade något jämfört med året innan. Könsfördelningen var jämn bland dem som tog en doktorsexamen.

Antalet examina fortsatte att minska

Under 2020 utfärdades totalt 3 020 examina på forskarnivå, varav 2 570 doktorsexamina och 450 licentiatexamina. Jämfört med 2019 var det en tydlig nedgång: 170 färre doktorsexamina och 30 färre licentiatexamina (se figur 44 och 45). Det innebär att antalet examinerade på forskarnivå minskade för fjärde året i rad. Den främsta orsaken till nedgången är att antalet nybörjare på forskarnivå minskade mellan 2012 och 2016.

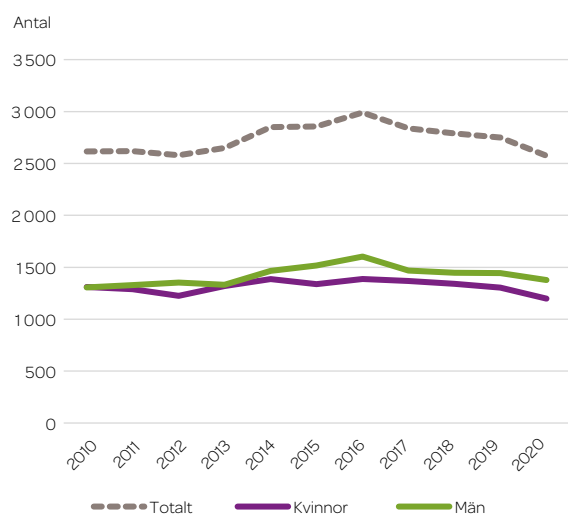
Det var något färre kvinnor än män som tog en doktorsexamen 2020, 47 procent kvinnor och 53 procent män. Könsfördelningen har varit jämn under den senaste tioårsperioden, på så sätt att andelen män respektive kvinnor har varit inom spannet 40–60 procent. Men det gäller inte för dem som tog en licentiatexamen 2020, där könsfördelningen var 39 procent kvinnor och 61 procent män. En anledning är att hälften av alla licentiatexamina togs inom

teknik, där männen var i majoritet.

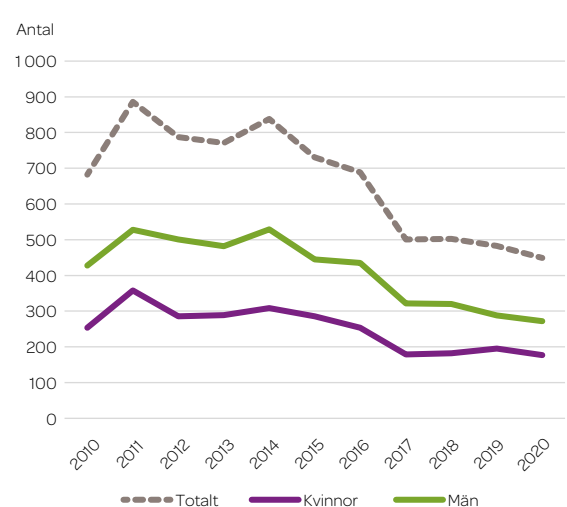
Sedan konstnärlig examen på forskarnivå infördes 2010 har totalt 59 konstnärliga doktorsexamina och 15 konstnärliga licentiatexamina utfärdats. Eftersom de är så pass få, särredovisar vi inte dem i detta avsnitt. För information, se faktarutan *Examenstillstånd* på uka.se/arsrapport.

Medicin och hälsovetenskap var det ämnesområde där flest doktorsexamina togs 2020: 890 stycken. Det är mer än en tredjedel av alla doktorsexamina (se tabell 18). Könsfördelningen var jämn, 56 procent kvinnor och 44 procent män. Jämfört med 2019 så minskade alla ämnesområden förutom humaniora och konst. Medicin och hälsovetenskap stod för huvuddelen av minskningen, med 100 färre doktorsexamina. En orsak kan vara att doktoranderna har arbetat mer tid inom hälso- och sjukvården under coronapandemin, och därmed haft mindre tid att fullfölja sina doktorandstudier.

Figur 44. Antalet doktorsexamina, totalt och uppdelat på kvinnor och män 2010–2020.

Figur 45. Antalet licentiatexamina, totalt och uppdelat på kvinnor och män 2010–2020.

Tabell 18. Antalet doktorsexamina och licentiatexamina 2020 per forskningsämnesområde och könsfördelning (procent).

	Doktors- examina	Kvinnor	Män	Licentiat- examina	Kvinnor	Män
Totalt	2570	47	53	450	39	61
Naturvetenskap	610	38	62	140	35	65
Teknik	520	33	68	230	31	69
Medicin och hälsovetenskap	890	56	44	30	85	15
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	40	46	54	10	100	0
Samhällsvetenskap	370	55	45	30	56	44
Humaniora och konst	150	57	43	20	67	33

Genomströmning

Det tar längre tid för kvinnor än för män att ta en examen på forskarnivå. När det gått åtta år efter nybörjaråret har dock skillnaden mellan könen försvunnit. Studietiden var i genomsnitt tolv terminer från nybörjartermin till doktorsexamen. Räknas bara den aktiva tiden som doktoranderna ägnade sig åt utbildningen, tog den i genomsnitt åtta terminer.

Examensfrekvensen inom fem år oförändrad

Ett mått på genomströmning är examensfrekvensen, som anger hur stor andel av nybörjarna på forskarnivå ett visst år som avlagt doktorsexamen efter ett visst antal år. En doktorsexamen är tänkt att motsvara en nominell studietid på fyra år på heltid. Men det är vanligt att doktorander har en kombination av 80 procents forskarstudier och 20 procents institutions-tjänstgöring, och då blir studietiden fem år. En första uppföljning görs därför efter fem år.

Den senaste nybörjarkullen som kan följas upp inom fem år är den som påbörjade en utbildning på forskarnivå under 2015. Av dessa hade 45 procent avlagt en doktorsexamen till och med 2020, vilket var en procentenhet lägre än nybörjarkullen året innan. I ett längre perspektiv har ändå examensfrekvensen ökat

mycket; för nybörjarkullen 1990 låg den bara på 22 procent. En orsak till ökningen är 1998 års forskarutbildningsreform, som bland annat innehöll krav på säkrad finansiering under utbildningen för att öka genomströmningen.

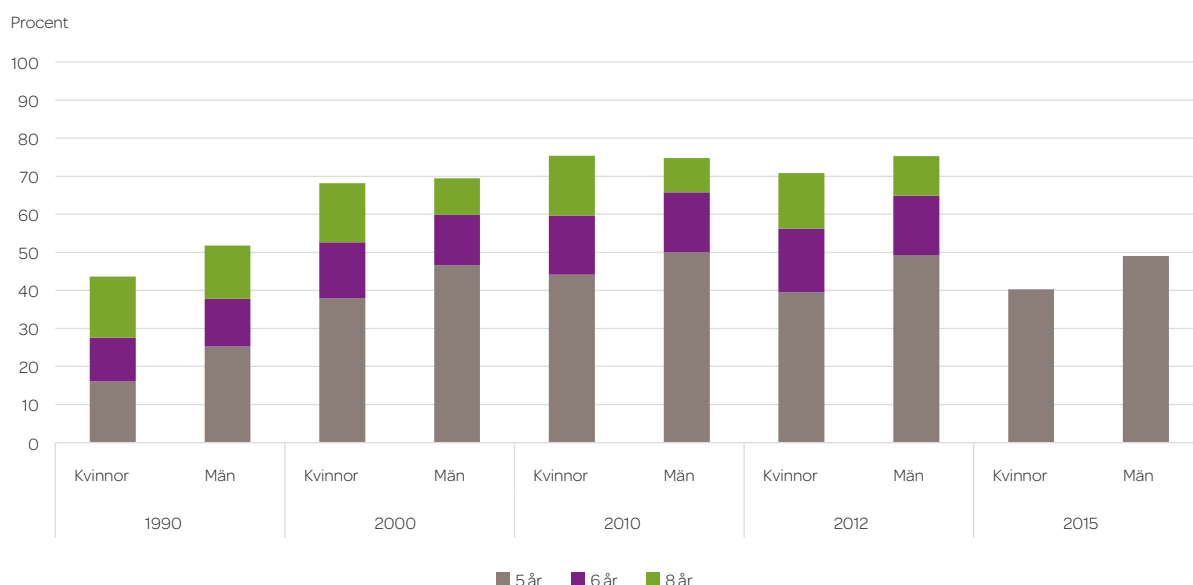
Kvinnor hade en lägre examensfrekvens inom fem år än män i alla nybörjarkullar. Av nybörjarkullen 2015 hade 40 procent av kvinnorna och 49 procent av männen avlagt en doktorsexamen inom fem år. En anledning kan vara att kvinnor i större utsträckning än män är föräldralediga.

Examensfrekvensen ökar över tid. Av nybörjarna 2012 (den senaste nybörjarkullen som kan följas upp inom åtta år) hade 45 procent avlagt doktorsexamen inom fem år, 61 procent inom sex år och 73 procent inom åtta år. De resterande 27 procenten hade inte tagit någon doktorsexamen vid utgången av 2020. I den gruppen var det i stället några som hade avlagt en licentiatexamen som högsta examen, totalt 7 procent av nybörjarna. Sammantaget var det 20 procent som inte hade avlagt någon examen alls efter åtta år.

Kvinnornas examensfrekvens sjönk något

Under de senaste åren har skillnaden i examensfrekvens mellan kvinnor och män minskat ju längre tid som gått efter nybörjaråret (se figur 46). Det tar alltså längre tid för

Figur 46. Examensfrekvensen (procent) bland kvinnor och män som avlagt en doktorsexamen fem, sex och åtta år efter sitt nybörjarår (1990–2015).

kvinnor än för män att avlägga en examen. Av nybörjarkullen 2012 hade 39 procent av kvinnorna och 49 procent av männen avlagt en doktorsexamen inom fem år – en skillnad på 10 procentenheter. Skillnaden i andel som avlagt examen var 9 procentenheter efter sex år, men efter åtta år var skillnaden bara 4 procentenheter. För nybörjarkullen 2010 var det däremot ingen skillnad mellan kvinnor och män efter åtta år, så kvinnornas examensfrekvens har sjunkit något mellan dessa nybörjarkullar.

Examensfrekvensen varierade för doktorander inom olika forskningsämnesområden. Bland nybörjarkullen 2012 hade lantbruksvetenskap och veterinärmedicin den största andelen som avlagt doktorsexamen inom fem år: 67 procent. Lägst andel fanns inom humaniora och konst med 25 procent. Även inom åtta år var det lantbruksvetenskap och veterinärmedicin som låg i topp med 83 procent, medan humaniora och konst fortfarande var lägst med 59 procent.

Även sett till kvinnor och män varierade examensfrekvensen en del mellan forskningsämnesområdena. Störst skillnad inom åtta år var det inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin – där hade 59 procent av kvinnorna

och 83 procent av männen avlagt examen inom åtta år. Inom det största forskningsämnesområdet, medicin och hälsovetenskap, hade kvinnor och män samma examensfrekvens inom åtta år: 78 procent.

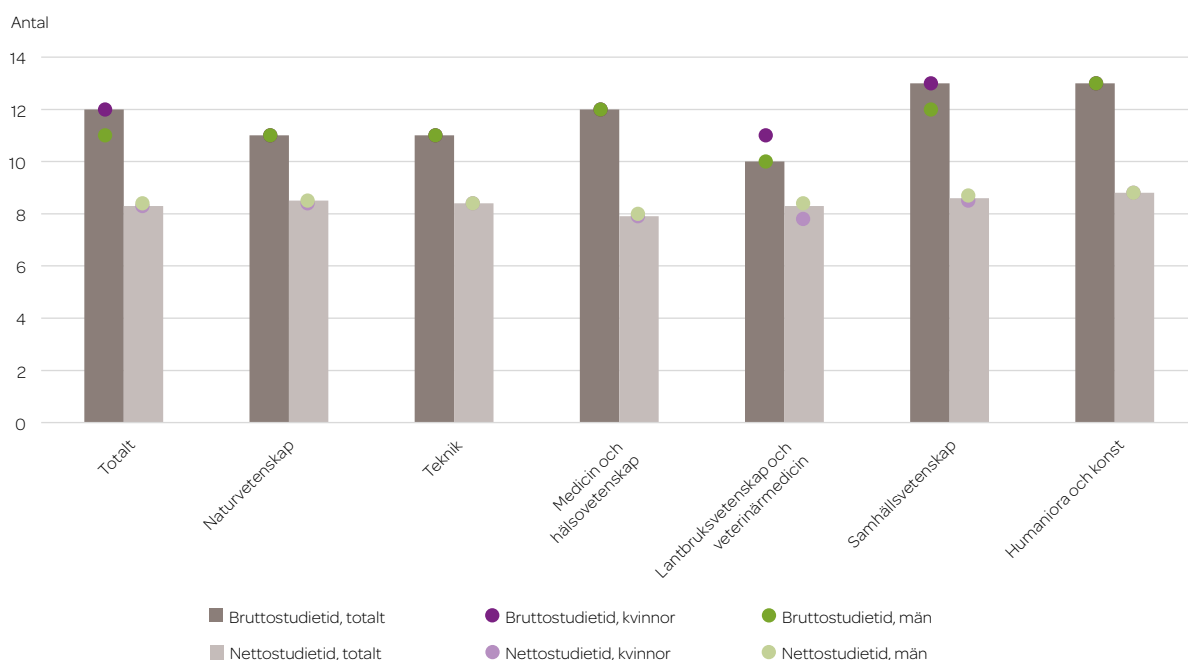
En doktorsexamen tog i snitt tolv terminer

Ett annat mått på genomströmning är hur lång tid det tar för en doktorand att avlägga en examen. För dem som tog en doktorsexamen 2020 tog det i snitt 12 terminer, när vi mäter i bruttostudietid. Bruttostudietiden anger den totala tiden i utbildning, utan att vi tar hänsyn till eventuell föräldraledighet, tjänsteledighet eller annat. Mäter vi i stället studietiden i nettostudietid, tog det 8,3 terminer. Då räknar vi bara den tid som doktoranderna aktivt ägnar sig åt utbildning på forskarnivå (se figur 47).

Doktorander som tog en licentiatexamen 2020 hade en nettostudietid på 5,5 terminer och en bruttostudietid på 8 terminer.

Det innebär att de som avlägger en doktorsexamen blir klara med sin utbildning inom (lite drygt) den tid som utbildningen ska ta: 8 terminer. Däremot har de som avlägger en

Figur 47. Det genomsnittliga antalet terminer (medianvärdet) det tog för doktorander att avlägga en doktorsexamen (brutto- och nettostudietid) 2020, totalt och per forskningsämnesområde, uppdelat på kvinnor och män.

licentiatexamen en något längre studietid än de 4 terminer som stipuleras i högskoleförordningen.

Nettostudietiden var densamma för män och kvinnor bland doktoranderna som tog en doktorsexamen eller en licentiatexamen 2020. Bruttostudietiden var däremot en termin längre för kvinnor än män både för doktorsexamen och licentiatexamen.

Det fanns variationer i både nettostudietid och bruttostudietid mellan olika ämnesområden. Under 2020 hade doktoranderna inom medicin och hälsovetenskap den kortaste nettostudietiden: 7,9 terminer. Längst tid hade doktoranderna inom humaniora och konst: 8,8 terminer. Överlag är det få skillnader i nettostudietid mellan kvinnor och män inom de olika ämnesområdena.

Längst bruttostudietid var det inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst med 13 terminer. Kortast bruttostudietid, 10 terminer, var det inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin. Inom två ämnesområden hade kvinnor högre bruttostudietid än män: lantbruksvetenskap och veterinärmedicin samt samhällsvetenskap.

Breddad rekrytering

Snedrekryteringen till utbildning på forskarnivå har minskat utifrån både social och nationell bakgrund. Men medan den sociala snedrekryteringen fortfarande är tydlig har snedrekryteringen utifrån svensk eller utländsk bakgrund i det närmaste försvunnit.

Minskad social snedrekrytering

Den sociala bakgrunden (här mätt som den högst utbildade föräldrarnas utbildningsnivå) påverkar om en person börjar studera på forskarnivå eller inte. Ju högre utbildning föräldrarna har, desto mer sannolikt är det att man påbörjar en forskarutbildning. Sambandet gäller för alla födelsekullar 1981–1990. Av samtliga som föddes 1990 (med uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå) hade 0,6 procent påbörjat forskarstudier senast vid 30 års ålder. Men om föräldrarna var forskarutbildade hade 5,5 procent gått vidare till forskarstudier. Den

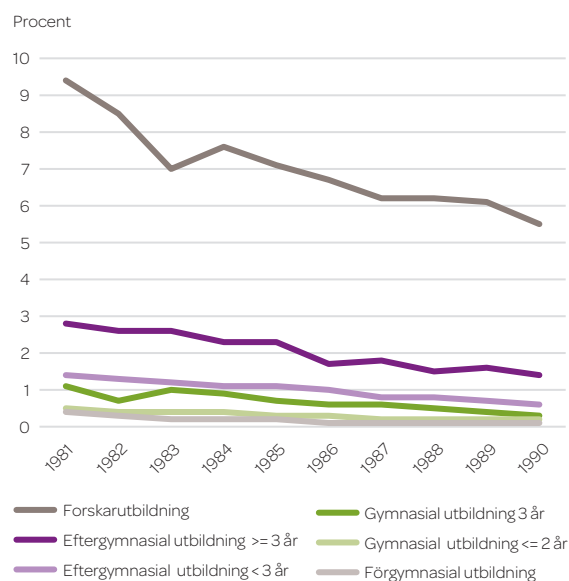
grupp som påbörjade studier på forskarnivå i näst högst utsträckning hade föräldrar med en minst treårig eftergymnasial utbildning (utan forskarutbildning) – övergångsandelen i denna grupp var 1,4 procent. Om föräldrarna hade en förgymnasial utbildning (till exempel folkskola eller grundskola) var det endast 0,1 procent som hade börjat i forskarutbildningen (se figur 48).

Den sociala snedrekryteringen har dock minskat något. Avståndet i figuren mellan de olika sociala grupperna var som störst bland dem som föddes i början av 1980-talet, och därefter har de olika sociala grupperna närmat sig varandra. Övergången till forskarutbildningen har visserligen minskat i samtliga grupper, men mest bland dem som har högutbildade föräldrar. Denna utveckling gäller också vid en uppdelning på kvinnor och män.

En majoritet har högutbildade föräldrar

Läsåret 2019/20 hade 60 procent av doktorandnybörjarna högutbildade föräldrar (eftergymnasial utbildning om minst tre år eller forskarutbildning). Andelen som hade föräldrar med medelhög utbildning (gymnasial utbildning tre år eller eftergymnasial utbildning kortare än tre år) var 26 procent, medan endast 14 procent hade lågutbildade föräldrar (förgymnasial

Figur 48. Andelen (procent) av födda 1981–1990 som hade påbörjat en utbildning på forskarnivå i Sverige senast vid 30 års ålder, uppdelat efter föräldrarnas utbildningsnivå.

utbildning eller gymnasial utbildning högst två år). Beräkningen av den sociala sammansättningen baserar sig på 1 450 doktorandnybörjare. Utländska doktorander och svenska doktorander utan uppgift om föräldrarnas utbildning ingår inte.

Hade det inte funnits någon social snedrekrytering till forskarutbildningen, skulle den sociala sammansättningen bland nybörjarna vara mer lik den i befolkningen. I befolkningen i åldersgruppen 25–29 år (den vanligaste ålderskategorin för doktorandnybörjarna) var det till exempel 25 procent som hade högutbildade föräldrar, jämfört med 60 procent av doktorandnybörjarna. Denna överrepresentation av doktorander med högutbildade föräldrar hänger dock endast till liten del samman med den snedrekrytering som sker i *själva övergången* mellan den avancerade nivån och forskarnivån; i stället har den i stor utsträckning byggts upp i gymnasieskolan och tidigare utbildningsnivåer i högskolan. För mer information, se *Högskolenybörjare 2019/20 och doktorandnybörjare 2018/19 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, UF 20 SM 2002, UKÄ och SCB.

Avtagande snedrekrytering utifrån nationell bakgrund

Bland dem som föddes 1989 (och som tillhörde den svenska befolkningen vid 18 års ålder) gör den nationella bakgrunden liten skillnad för om man påbörjar forskarstudier eller inte. Vid 30 års ålder hade 0,7 procent av dem med svensk bakgrund och 0,5 procent av dem med utländsk bakgrund börjat i forskarutbildningen (se figur 49). Med svensk bakgrund avses att man är född i Sverige med minst en förälder som också är född i Sverige. Hit räknas även de personer som är födda utomlands om båda föräldrarna är svenskfödda (till exempel diplomatbarn). Gruppen med utländsk bakgrund består här av personer som är

- födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar
- utrikes födda och som invandrade senast vid 18 års ålder.

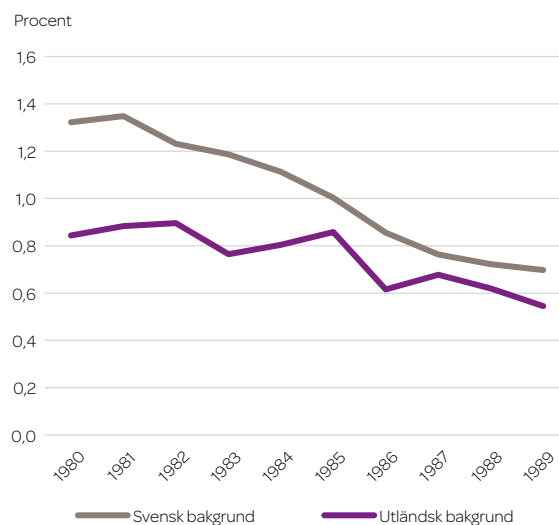
Både de med svensk och utländsk bakgrund tillhör den svenska befolkningen, och de utländska doktoranderna ingår alltså inte.

Bland dem som föddes under 1980-talets inledande år var skillnaderna mellan svensk och utländsk bakgrund större, vilket innebär att snedrekryteringen till forskarutbildningen utifrån nationell bakgrund har minskat bland dem som föddes under 1980-talet. I födelsekullen 1980 var skillnaden mellan grupperna 0,5 procentenheter, medan den var 0,2 i födelsekullen 1989. I båda grupperna var det vanligare att börja i forskarutbildningen bland dem som föddes i början än i slutet av 1980-talet, men övergångsandelen har sjunkit mest i gruppen med svensk bakgrund. Även uppdelat på kvinnor och män har det skett en utjämning över tid mellan dem med svensk och utländsk bakgrund.

Doktorandernas nationella sammansättning liknar befolkningens

Läsåret 2019/20 började 1 780 nybörjare en forskarutbildning i Sverige (under 65 år och exklusive utländska doktorander). Av dessa hade 74 procent svensk bakgrund. Följaktligen

Figur 49. Andelen (procent) av födda 1980–1989 som hade påbörjat en utbildning på forskarnivå i Sverige senast vid 30 års ålder, uppdelat efter nationell bakgrund (svensk eller utländsk). Endast personer som var folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder ingår.

hade totalt 26 procent utländsk bakgrund, fördelat på detta sätt: knappt 5 procent var födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar, drygt 1 procent hade invandrat senast vid 6 års ålder, och 20 procent hade invandrat någon gång i åldern 7–64 år. Andelen med utländsk bakgrund var ganska lika bland kvinnor och män: 27 respektive 25 procent. Inom de flesta ämnesområden var andelen doktorandnybörjare med utländsk bakgrund runt 25–26 procent, men inom medicin och hälsovetenskap var andelen 30 procent och inom samhällsvetenskap 19 procent.

Denna sammansättning av doktorandnybörjarna utifrån deras nationella bakgrund hänger till stor del ihop med fördelningen i den svenska befolkningen. I befolkningen 2019 i

åldrarna 25–29 år (den vanligaste ålderskategorin för doktorandnybörjarna) hade 72 procent svensk bakgrund och 28 procent utländsk, det vill säga ungefär samma fördelning som för doktorandnybörjarna. Alltså finns det inga tecken på någon uttalad snedrekrytering till forskarutbildningen utifrån nationell bakgrund, vilket också stämmer med den tidigare analysen av snedrekrytering utifrån svensk eller utländsk bakgrund (se avsnittet *Avtagande snedrekrytering utifrån nationell bakgrund*). För ytterligare information om doktorandernas nationella bakgrund, se *Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2018/19*, UF 19 SM 2001, UKÄ och SCB.

VAD KOSTAR FORSKARUTBILDNINGEN?

Det finns inga uppgifter om hur stor andel av medlen till forskning och utbildning på forskarnivå som används till forskarutbildning på lärosätena, eftersom kostnaderna inte särskiljs i redovisningen. UKÄ har därför tagit fram en ny modell för att uppskatta kostnaderna för perioden 1999–2019. I modellen räknas kostnaden per doktorand ut, vilket sedan multipliceras med antalet helårskandidater för att få fram den totala kostnaden för forskarutbildningen. Kostnaderna är också omräknade mot ett index för att kunna jämföras över tid.

Enligt UKÄ:s beräkningar blir kostnaderna för forskarutbildningen 12,9 miljarder kronor 2019. Kostnaderna har legat på ungefär samma nivå sedan 1999, trots att lärosätenas totala kostnader för forskning och utbildning på forskarnivå har ökat betydligt under tidsperioden.

Lärosätenas totala kostnader för forskning och utbildning på forskarnivå ökade från 30 miljarder kronor 1999 till 45 miljarder kronor 2019. Samtidigt minskade kostnaderna

för forskarutbildningen enligt modellen från 13,5 till 12,9 miljarder kronor. Det innebär alltså att lärosätenas kostnader för forskning successivt har ökat, medan kostnaderna för forskarutbildning har minskat något. En förklaring är att lärosätenas intäkter från externa finansierare har ökat betydligt mer än de direkta statsanslagen. Externa medel finansierar lärosätenas forskning i större utsträckning än de finansierar forskarutbildning. En annan delförklaring är att antalet doktorander (mätt som helårspersoner) minskade.

Denna analys ingår i projektet Fokus forskarutbildning, där UKÄ under ett par års tid belyser utbildning på forskarnivå ur olika perspektiv. Vi studerar studenternas intresse för forskarutbildningen i Sverige, lärosätenas dimensionering av forskarutbildningen och samhällets behov av forskarutbildade.

Läs mer i *Vad kostar forskarutbildningen?*, Statistisk analys, UKÄ 2021.

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

UTBILDNING OCH ARBETSMARKNAD

Prognoser visar att arbetsmarknadens behov är stora. På många områden finns det risk att antalet högskoleutbildade inte kommer att täcka behoven 2035. Det gäller särskilt utbildningar inom pedagogik och lärarutbildning, liksom de flesta utbildningar inom hälso- och sjukvård samt social omsorg.

Det går bra på arbetsmarknaden för de som tar en examen i högskolan. En majoritet av dem som tog en examen läsåret 2017/18 var etablerade på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter examen. Högst etablering hade de examinerade från vårdutbildningar och ingenjörsutbildningar. Även etableringen för dem som har en utländsk utbildning och genomgått en kompletterande utbildning var god. Tre år efter fullföljd utbildning var etableringsgraden nästan lika hög som för dem som gått en motsvarande ordinarie utbildning.

Coronapandemin verkar inte ha drabbat arbetsmarknaden för nyutexaminerade från högskolan i så hög grad. Men det råder stora skillnader mellan utbildningar. De som tagit en civilingenjörsexamen har fått det svårare på arbetsmarknaden, medan examinerade från hälso- och sjukvårdsutbildningar har fått det lättare.

Antalet forskarutbildade har ökat stort på den svenska arbetsmarknaden. Bland dem har andelen kvinnor och andelen som genomgått en forskarutbildning utanför Sverige ökat. Nära fyra av tio forskarutbildade arbetade inom utbildningsväsendet.

Prognoser för behov av högskoleutbildade

UKÄ:s prognoser visar att arbetsmarknaden har ett stort behov av högskoleutbildade på många områden. Det gäller särskilt utbildningarna inom pedagogik och lärarutbildning samt merparten av utbildningarna inom hälso- och sjukvård samt social omsorg. För civilingenjörer bedömer vi en risk för brist på arbetskraft för vissa inriktningar.

Brist, balans eller överskott 2035?

Prognoserna för arbetsmarknadsläget fram till 2035 handlar om tillgången på högskoleutbildade i relation till arbetsmarknadens behov, se mer i faktarutan *Prognoser på arbetsmarknadsläget*. Resultaten visar att det kommer att uppstå brister inom många områden på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsläget 2035 för olika utbildningar framgår av figur 50. Figuren visar balan-

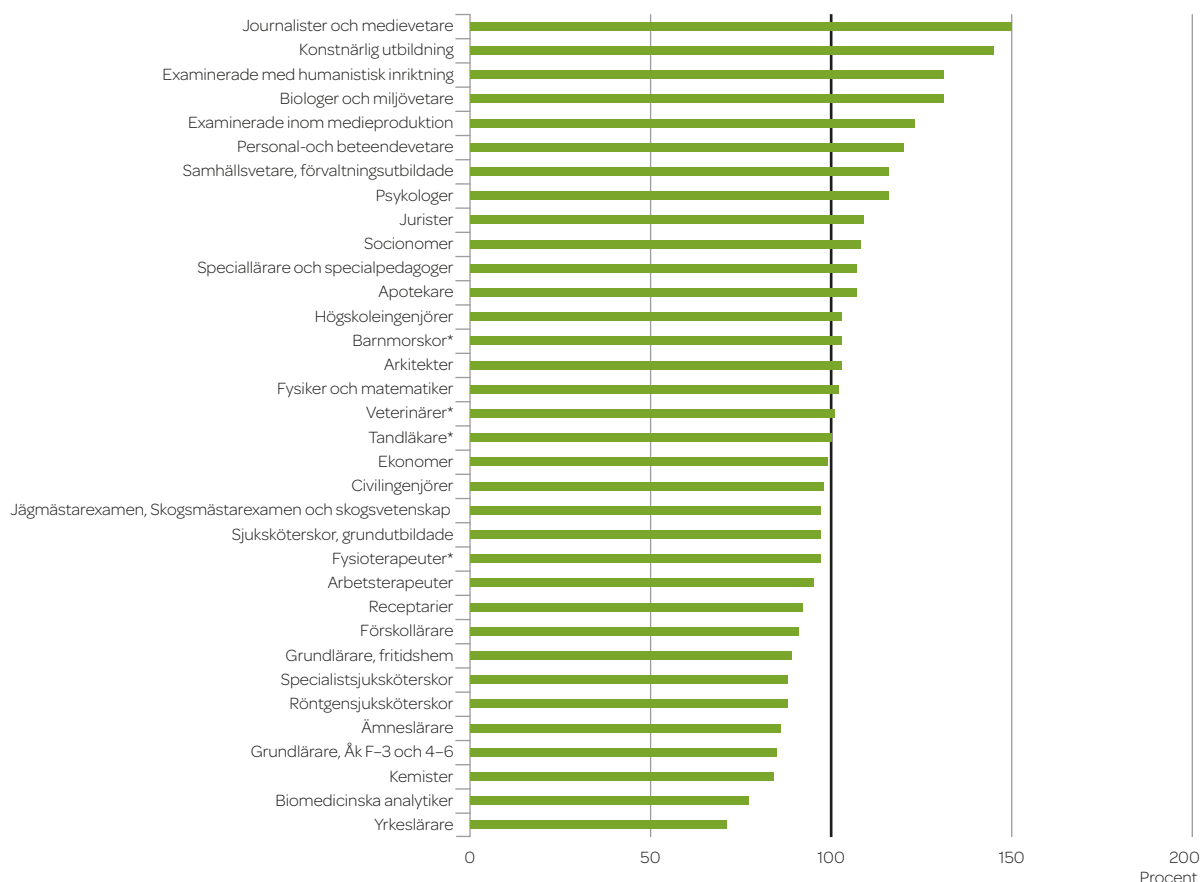
sen mellan det beräknade antalet examinerade och efterfrågan på arbetskraft (i procent) för olika utbildningsgrupper, om inga förändringar i antalet nybörjare sker framöver. Om stapeln ligger nära 100 innebär det att vi bedömer att det kommer att vara balans mellan tillgång och efterfrågan på yrkesutbildade inom gruppen 2035.

Brist på arbetskraft för många lärar-examina

För lärarutbildningar bedömer vi en brist på arbetskraft i dag. För samtliga lärarutbildningar förutom speciallärare och specialpedagoger förväntas att bristen kvarstår eller ökar 2035, med nuvarande utbildningsdimensionering.

För att säkerställa ett balanserat arbetsmarknadsläge 2035 behöver antalet nybörjare på samtliga lärarutbildningar, förutom speciallärare och specialpedagoger, öka med mellan 20 och 70 procent varje år jämfört med antalet nybörjare 2019. Störst ökning av antalet nybör-

Figur 50. Det beräknade antalet examinerade och prognostiserad efterfrågan på arbetskraft (procent) för olika utbildningsgrupper 2035.

* UKÄ bedömer en brist på arbetskraft idag och bristen förväntas kvarstå fram till 2035. För att säkerställa ett balanserat arbetsmarknadsläge 2035 behövs fler nybörjare för dessa utbildningar. Dock går behovet inte att kvantifiera i prognosmodellen.

jare behövs för yrkeslärarna: 71 procent. För speciallärare och specialpedagoger bedömer vi att arbetsmarknaden är i balans 2035.

Brist på arbetskraft inom hälso- och sjukvård samt social omsorg

För de flesta av utbildningarna inom hälso- och sjukvård samt social omsorg bedömer vi att det råder brist på arbetskraft idag. Bristen förväntas kvarstå fram till 2035, med nuvarande utbildningsdimensionering. Störst är bristen på sjuksköterskor. Den bedöms i sin tur förvärra bristen på specialistsjuksköterskor och barnmorskor, eftersom de är påbyggnadsutbildningar på avancerad nivå efter sjuksköterskeexamen.

För att säkerställa ett balanserat arbetsmarknadsläge 2035 behöver antalet nybörjare på samtliga utbildningar inom hälso- och sjukvård samt social omsorg (förutom apotekare, receptarier och socionomer) öka med mellan 20 och 80 procent varje år, jämfört med antalet nybörjare 2019. Störst ökning av antalet nybörjare behövs för biomedicinska analytiker: 82 procent.

Brist på arbetskraft för vissa inriktningar inom civilingenjörsexamen

För civilingenjörer bedömer vi sammantaget ett varierat arbetsmarknadsläge 2035, till följd av olika bedömningar för de inriktningar som ingår i utbildningsgruppen. Prognosen

PROGNOSE PÅ ARBETSMARKNADSLÄGET

Syftet med prognoserna är att beskriva hur det framtida balansläget ser ut för tillgången på olika utbildningsgrupper i relation till arbetsmarknadens efterfrågan. SCB har på uppdrag av UKÄ gjort prognoser på arbetsmarknadsläget 2035 för 38 utbildningar inom sju utbildningsgrupper. Prognoserna är avsedda att vara ett underlag för både studenter som ska välja utbildning och för lärosätenas planering av utbildningsutbudet. För uppskattningen av arbetsmarknadssituationen i nuläget använder SCB arbetsgivarernas bedömningar av tillgången på nytexaminerade sökande i Arbetskraftsbarometern 2020.

Prognoserna är en redovisning av UKÄ:s uppdrag att följa och redovisa arbetsmarknadens framtida kompetensbehov i relation till utbildningsutbudet.

för 2035 för civilingenjörer visar en risk för brist på arbetskraft inom vissa inriktningar för civilingenjörsexamen. Det årliga antalet nybörjare behöver öka med 82 procent inom teknisk fysik, elektro- och datateknik jämfört med antalet nybörjare 2019. För civilingenjörer inom kemi-, bio-, material- och geoteknik behövs en årlig ökning med 56 procent, jämfört med antalet nybörjare 2019. Vi bedömer också en risk för fortsatt brist inom maskin-, fordons- och farkostteknik 2035, men vi beräknar inte något nybörjarbehov för dessa inriktningar. Anledningen är att dagens brist på civilingenjörer för dessa inriktningar inte kan kvantifieras i prognosmodellen, vilket leder till att det inte heller går att beräkna något nybörjarbehov.

Varierat arbetsmarknadsläge 2035 för några utbildningar

För vissa utbildningar bedömer vi ett varierat arbetsmarknadsläge idag och det varierade arbetsmarknadsläget förväntas vara oförändrat till 2035. Ett varierat arbetsmarknadsläge är en situation där arbetsgivarnas svar i Arbetskraftsbarometern inte är entydiga, utan varierar i stor omfattning mellan god tillgång, balans och brist. Det kan tyda på regionala skillnader, eller skillnader mellan olika utbildningsinriktningar. Utbildningarna med ett varierat arbetsmarknadsläge 2035 är följande:

- läkarexamen
- agronomexamen och hortonomexamen
- generell examen inom biblioteks- och informationsvetenskap
- generell examen inom data
- vissa inriktningar av civilingenjörsexamen

Sammanfattningsvis är utmaningarna framöver stora. UKÄ bedömer att lärosätena inte på egen hand kan möta behoven. Lärosätena kan arbeta för en ökad rekrytering till utbildningar som behöver byggas ut och genomföra åtgärder för att en större andel av studenterna ska avlägga examen. Men även om staten tillför extra resurser är det svårt att bygga ut utbildningar med lågt söktryck.

Mer om UKÄ:s prognosarbete finns på www.uka.se/statistik--analys/analys-och-uppfoljning/prognoser-for-behovet-av-hogskoleutbildade.html.

Etablering efter examen på grundnivå och avancerad nivå

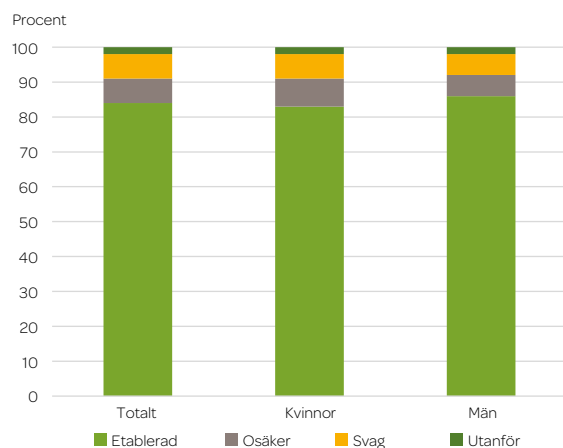
Arbetsmarknaden var god för en majoritet av dem som tog en examen på grundnivå och avancerad nivå läsåret 2017/18. Etableringsgraden låg på ungefär samma nivå som läsåret innan. Kvinnor hade något lägre etableringsgrad än män, och en högre andel kvinnor än män hamnade i grupperna osäker och svag ställning på arbetsmarknaden. I genomsnitt hade personer som tog en yrkesexamen högre etableringsgrad än de som tog en generell eller konstnärlig examen.

Majoriteten var etablerade

Av dem som tog en examen på grundnivå eller avancerad nivå under läsåret 2017/18 var 84 procent etablerade på arbetsmarknaden efter 1–1,5 år, det vill säga 2019 som är det senaste uppföljningsåret (se figur 51). Etableringsgraden (dvs. andelen etablerade av de examinerade) var marginellt högre för män än för kvinnor. Etableringsgraden minskade något jämfört med läsåret innan.

I statistiken definieras etablerad som en person med en god ställning på arbetsmarknaden. En osäker ställning innebär en relativt låg arbetsinkomst eller arbetslöshet, medan en svag ställning betyder låg arbetsinkomst eller förekomst av heltidsarbetslöshet. Se mer i faktarutan *Vem räknas som etablerad?* på uka.se/arsrapport.

Figur 51. Arbetsmarknadsställning (procent) 1–1,5 år efter examen för personer som examinerades på grundnivå och avancerad nivå läsåret 2017/18.

Av de examinerade hade 7 procent en osäker ställning på arbetsmarknaden, och bland dem var fler kvinnor än män, 8 respektive 6 procent. Det var också 7 procent som hade en svag ställning på arbetsmarknaden, och där var också fler kvinnor än män, 7 respektive 6 procent. Andelen av de examinerade som stod utanför arbetsmarknaden uppgick till 2 procent och var lika för både kvinnor och män.

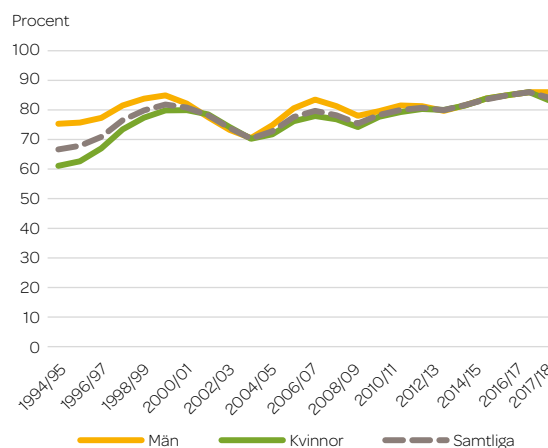
Kvinnorna hade lägre etablering än män

Jämfört med de examinerade läsåret innan var etableringsgraden för de examinerade läsåret 2017/18 i princip oförändrad (se figur 52). Kvinnorna hade något lägre etableringsgrad än män. Förändringar i konjunkturen, liksom besparingar eller utbyggnader av den offentliga sektorn, kan leda till att det är lättare eller svårare att etablera sig. Här spelar det förstås också roll om det råder brist på arbetskraft med viss kompetens eller examen.

Högst etableringsgrad för personer med yrkesexamina

Av personer som tog en yrkesexamen läsåret 2017/18 var 89 procent etablerade 1–1,5 år efter examen, jämfört med 79 procent för personer som tog en generell examen. För personer med en konstnärlig examen var etableringsgraden betydligt lägre jämfört med de två andra grupperna, 41 procent (se tabell 19).

Figur 52. Etableringsgrad (procent) 1–1,5 år efter examen totalt och för kvinnor och män som tog en examen läsåren 1994/95–2017/18.

Tabell 19. Etableringsgraden (procent) för yrkesexamina, generella examina och konstnärliga examina 1–1,5 år efter examen, läsåren 2016/17–2017/18.

Examens- kategori	Etableringsgrad (%)					
	Totalt		Kvinnor		Män	
	2016/17	2017/18	2016/17	2017/18	2016/17	2017/18
Yrkesexamina	91	89	90	88	93	92
Generella examina	79	79	79	77	80	80
Konstnärliga examina	43	41	42	40	45	44

Sjuksköterskeexamen var den vanligaste yrkesexamen läsåret 2017/18 och 91 procent av de som tog en sjuksköterskeexamen var etablerade 1–1,5 år efter examen. Den näst vanligaste yrkesexamen var civilingenjörsexamen, och för de som tog en sådan examen var etableringsgraden 93 procent. Figur 53 visar etableringsgraden för de tio yrkesexamenprogram som hade flest examinerade läsåret 2017/18.

Högst etableringsgrad hade personer som tog en specialistsjuksköterskeexamen eller en högskoleingenjörsexamen, 94 procent för båda. Notera att specialistsjuksköterskeexamen är en påbyggnadsutbildning, så personerna hade troligen ett arbete redan innan de påbörjade sin utbildning.

En detaljerad redovisning av etableringsgrader för yrkesexamina, fördelade på huvudinriktning och kön, finns på uka.se/arsrapport.

Etablering efter kompletterande utbildning – personer med utländsk utbildning

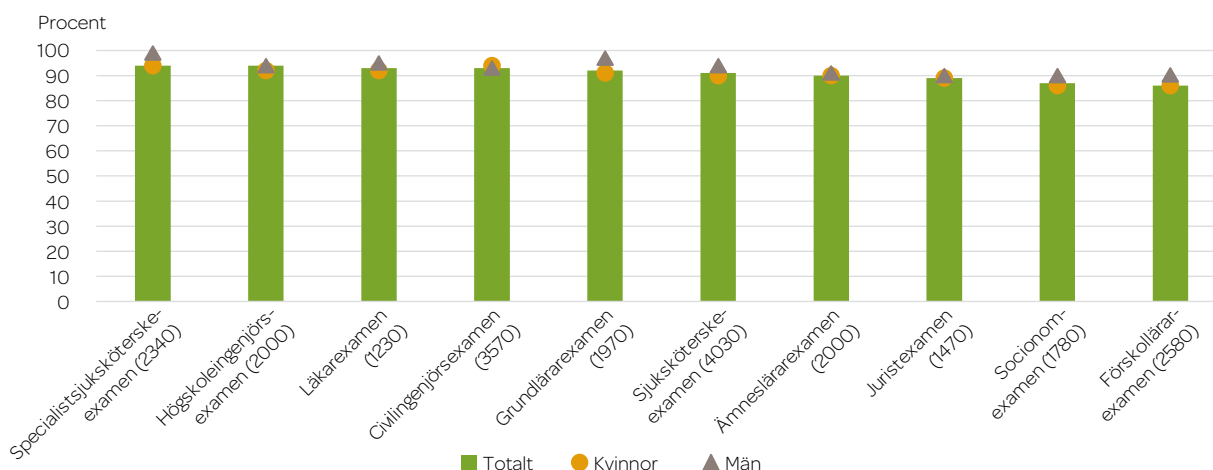
Även för personer med utländsk utbildning som gått en kompletterande utbildning var läget på arbetsmarknaden bra. Tre fjärdedelar av de som fullföljt en kompletterande utbildning läsåren 2014/15–2016/17 var etablerade efter ett år. Tandläkarutbildningen hade högst etablering. Vid en jämförelse med examinerade på motsvarande ordinarie utbildningar verkar det ta något längre tid att etableras efter en kompletterande utbildning.

Ökad satsning

Under de senaste åren har regeringen ökat satsningen på kompletterande utbildningar för personer med utländsk utbildning till universitet och högskolor. Syftet är att underlätta för personer med utländsk utbildning att få arbete inom sitt yrke på den svenska arbetsmarknaden. Hittills har kompletterande utbildningar till följande fem yrken pågått tillräckligt länge för att vara möjliga för UKÄ att följa upp:

- lärare
- jurist
- sjuksköterska
- läkare
- tandläkare.

Figur 53. Etableringsgrad (procent) för de tio yrkesexamina med flest examinerade, läsåret 2017/18. Totalt och uppdelat på kvinnor och män.

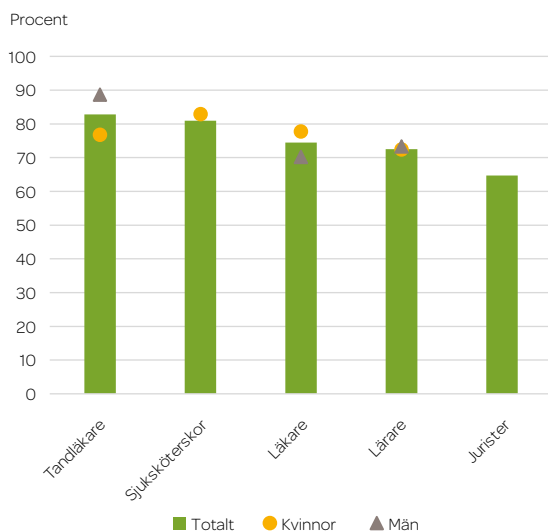

En svårighet med uppföljningen är att det saknas uppgifter i studiedokumentationssystemen om vilka studenter som har fullföljt de kompletterande utbildningarna. I stället har vi använt en kombination av uppgifter om avlagd examen, avklarade poäng på kurser och erhållen legitimation för att definiera vilka som ska räknas till gruppen. Med den definitionen blir det cirka 1 200 registrerade studenter som fullföljde en kompletterande utbildning läsåren 2014/15–2016/17 i ovanstående utbildningar.

Tre fjärdedelar var etablerade

Av dem som fullföljt en kompletterande utbildning var 74 procent etablerade efter ett år, det vill säga de hade en god ställning på arbetsmarknaden. 13 procent hade en osäker ställning, vilket innebär en relativt låg arbetsinkomst eller förekomst av arbetslöshet under året. En något lägre andel (11 procent) hade en svag ställning på arbetsmarknaden, det vill säga de hade mycket låg arbetsinkomst och förekomst av arbetslöshet under stor del av året. En liten andel, 2 procent, saknade helt arbetsinkomst och stod utanför arbetsmarknaden. Det var nästan lika stor andel kvinnor som män som var etablerade ett år efter fullföljd utbildning, 74 procent av kvinnorna jämfört med 75 procent av männen.

Figur 54. Etableringsgrad ett år efter fullföljd kompletterande utbildning 2014/15–2016/17. På grund av för få personer redovisas inte kvinnor och män för juristutbildningen och inte män för sjuksköterskeutbildningen.

Tandläkarutbildningen i topp

Det rådde relativt stora skillnader i etableringsgrad mellan de olika utbildningarna, se figur 54. Högst etableringsgrad hade de som genomgått tandläkarutbildningen. Där var etableringsgraden 83 procent efter ett år. Nästan lika hög, 81 procent, var den för sjuksköterskeutbildningen. Däremot hade läkarutbildningen en något lägre etableringsgrad med 74 procent.

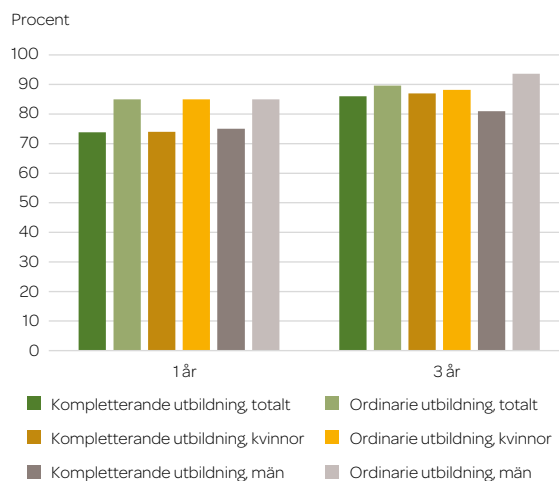
Lärarytbildningen var den klart största av utbildningarna, och där var etableringsgraden 73 procent för samtliga efter ett år. Utbildningen till jurist var den minsta, och där var 65 procent etablerade på arbetsmarknaden efter ett år.

Etableringen ökar med tiden

Andelen etablerade ökade väsentligt med tid efter utbildning. Från 74 procent efter ett år till 86 procent efter tre år. Ökningen var större för kvinnor än för män. Tre år efter utbildningen var andelen etablerade kvinnor 87 procent, jämfört med 81 procent män.

Vid en jämförelse med alla examinerade på motsvarande ordinarie utbildningar i högskolan hade de kompletterande utbildningarna en lägre etableringsgrad. Ett år efter utbildningen var skillnaden 11 procentenheter för samtliga mellan de som gått en kompletterande utbildning och de som gått en motsvarande ordinarie utbildning, se figur 55. Men tre år

Figur 55. Etableringsgrad 1 och 3 år efter kompletterande utbildningar och motsvarande ordinarie utbildningar läsåren 2014/15–2016/17.

efter utbildningen hade skillnaden jämnats ut betydligt. Då var skillnaden 4 procentenheter för samtliga.

Mönstret går igen för kvinnorna: Efter tre år hade de som gått en kompletterande utbildning bara 1 procentenhet lägre etableringsgrad jämfört med de ordinarie utbildningarna. Däremot hade skillnaden mellan männen som gått en kompletterande utbildning och motsvarande ordinarie utbildning i stället ökat mellan åren, till 13 procentenheter. Det är dock relativt få män som genomgått en kompletterande utbildning och följts upp efter tre år.

Läs mer i rapporten *Etablering på arbetsmarknaden efter kompletterande utbildning – personer med utländsk utbildning*, Rapport 2021:2, UKÄ.

Hur går det för nyutexaminerade studenter under coronapandemin?

Coronapandemin har påverkat arbetsmarknaden för många. För de som examinerades våren 2020 har andelen som har bra möjlighet till försörjning minskat något jämfört med examinerade våren 2019. Män verkar ha drabbats hårdare. En anledning kan vara att arbetsmarknaden i privat sektor har påverkats mer än i offentlig sektor.

Ny typ av uppföljning

Med hjälp av en ny statistikälla från SCB som baseras på arbetsgivardeklarationer har vi jämfört uppgifter om inkomst för dem som tog en examen under våren 2020 med dem som tog en examen ett år tidigare. Uppföljningen gjordes i oktober samma år de tog examen. Syftet är att undersöka de nyutexaminerades ställning på arbetsmarknaden under coronapandemin. Vi har fokuserat på hur stor andel som tjänar över 20 000 kronor i månaden, vilket här räknas som att ha en bra möjlighet till försörjning.

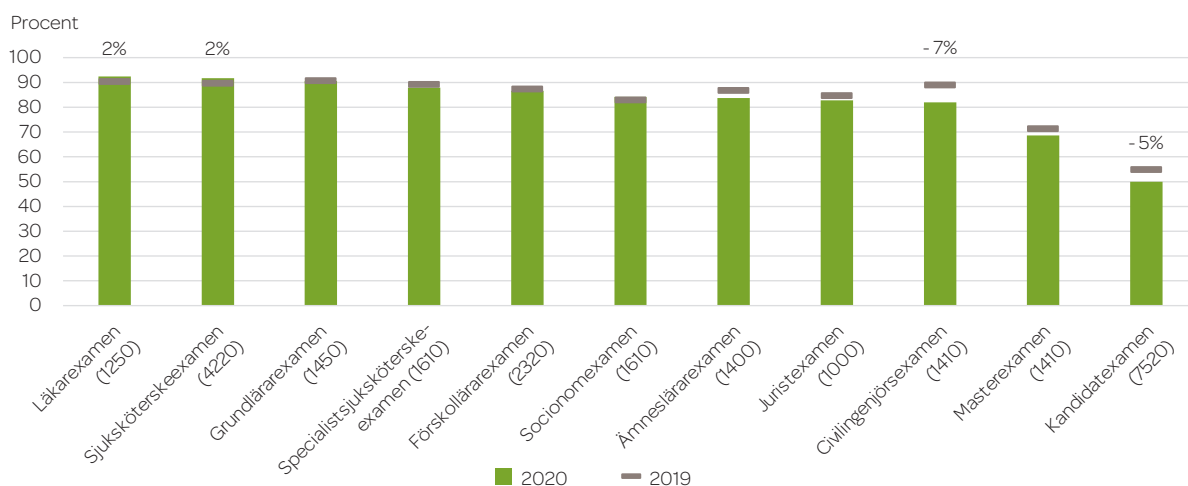
Relativt liten nedgång för majoriteten

För samtliga examinerade har det skett en liten nedgång i möjligheten till en god försörjning. Av de som examinerades våren 2020 hade 76 procent bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen. Motsvarande andel för de som examinerades våren 2019 var 78 procent. Nedgången var större för män (4 procentenheter) än för kvinnor (2 procentenheter). En förklaring är den könsuppdelning som råder, både mellan utbildningar och på arbetsmarknaden.

Civilingenjörer har fått det svårare

Det råder stora skillnader mellan olika utbildningar i hur möjligheten till försörjning har påverkats, se figur 56. För utbildningarna med

Figur 56. Andelen av de examinerade våren 2020 jämfört med våren 2019 som tjänade minst 20 000 kronor ett halvår efter examen, för de utbildningar som hade störst antal examinerade. Antal examinerade våren 2020 inom parentes.

högst antal examinerade, var det störst nedgång i andelen med bra möjlighet till försörjning för de som tog en civilingenjörsexamen eller en kandidatexamen. Däremot hade examinerade från hälso- och sjukvårdsutbildningar som läkare eller sjuksköterskor påverkats i svagt positiv riktning. Och för lärarutbildningarna som leder till grundlärarexamen och förskollärarexamen fanns det inte några skillnader mellan åren. Utbildningar som leder till arbeten inom offentlig sektor har inte, åtminstone i ett första skede, påverkats negativt på samma sätt som de som leder till arbeten i privat sektor.

En begränsning med studien är att de som har fortsatt att studera efter sin examen ingår i materialet. Det kan påverka resultatet på så sätt att det är troligt att fler av de examinerade 2020 än 2019 fortsatte att studera i stället för att ge sig ut på arbetsmarknaden. Detta är något som framtida uppföljningar kan ge svar på.

Läs mer i *Hur påverkar coronapandemin arbetsmarknaden för nytutexaminerade studenter*, Statistisk analys, 2021, UKÄ.

Forskarutbildade på arbetsmarknaden

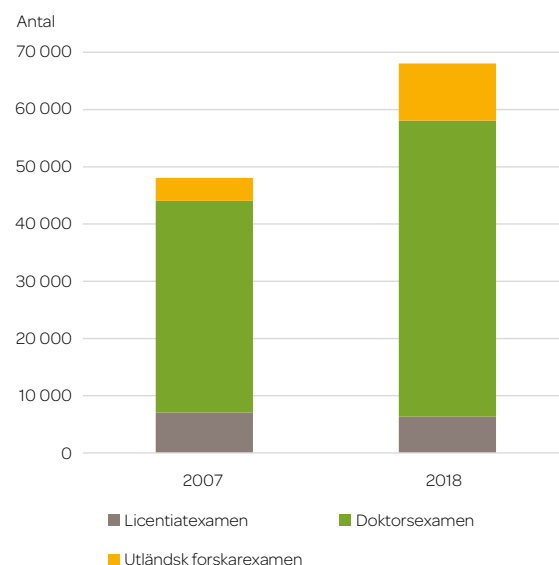
Antalet forskarexaminerade har ökat stort på den svenska arbetsmarknaden under de senaste tio åren. Men de är relativt ojämnt fördelade på olika näringsgrenar. Landets högskolor och universitet är de arbetsgivare som har anställt flest forskarutbildade under tidsperioden.

Fler forskarutbildade

Forskarutbildningen har byggts ut sedan början av 1990-talet, och det har inneburit fler forskarexaminerade på den svenska arbetsmarknaden under den senaste tioårsperioden, se figur 57. År 2018 var 68 000 forskarutbildade sysselsatta på arbetsmarknaden, en ökning med 20 000 sedan 2007. Antalet licentiatexaminerade har minskat under samma period. En annan tydlig förändring är att antalet personer med en utländsk forskarexamen mer än fördubblats. Från 4 000 till nästan 10 000 sysselsatta år 2018.

Könsfördelningen har ändrats under perioden, se tabell 20. Bland dem med en svensk doktorsexamen har andelen kvinnor ökat från 34 procent till 43 procent. Även andelen kvinnor bland personer med licentiatexamen och med utländsk forskarexamen har ökat, men inte i samma omfattning.

Figur 57. Antalet personer med forskarutbildning sysselsatta på arbetsmarknaden 2007 och 2018.

Högskolor och universitet största arbetsgivarna

En detaljerad redovisning av näringsgrenar visar att institutioner vid universitet och högskolor hade närmare 24 000 forskarutbildade 2018, en ökning med drygt 9 000 sedan 2007. Det innebär att universitet och högskolor är de arbetsgivare som har anställt flest forskarutbildade under hela tidsperioden. Sedan kommer slutenvårdskliniker för somatisk sjukvård och andra naturvetenskapliga och

Tabell 20. Andelen kvinnor och män med forskarutbildning sysselsatta på arbetsmarknaden 2007 och 2018.

	2007		2018	
	Andel kvinnor	Andel män	Andel kvinnor	Andel män
Doktorsexamen	34	66	43	57
Licentiatexamen	36	64	39	61
Utländsk forskarexamen	39	61	42	58

tekniska FoU-institutioner med 8 000 respektive 4 900 personer med forskarexamen.

Det fanns inga större skillnader i ålder mellan personer med svensk doktorsexamen och utländsk forskarexamen inom alla näringsgrenar. Undantaget var vård och omsorg samt utbildningsväsendet, där personer var yngre bland de med en utländsk forskarutbildning. En förklaring kan bland annat vara att rekryteringen av yngre forskare har ökat under de senaste åren.

Analysen ingår i projektet Fokus forskarutbildning, där UKÄ under ett par års tid ska belysa utbildning på forskarnivå ur olika perspektiv.

Läs mer: *Forskarutbildade på en föränderlig arbetsmarknad – analys av forskarutbildade på svensk arbetsmarknad 2007–2018*. UKÄ 2020.

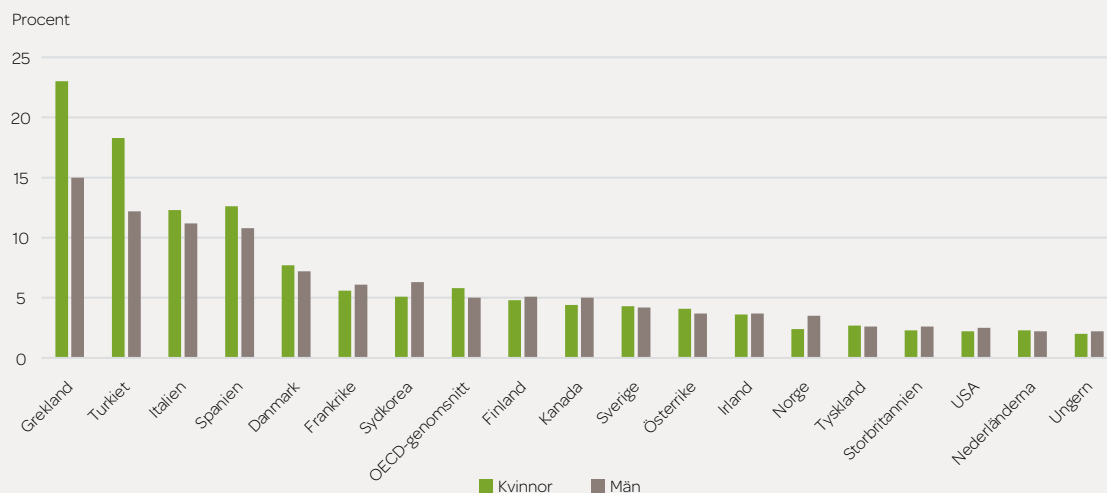
Internationell jämförelse

ARBETSLÖSHETEN BLAND EFTERGYMNASIALT UTBILDADE – ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

Arbetslösheten bland eftergymnasialt utbildade varierade förhållandevis mycket mellan OECD:s medlemsländer. Figur 58 visar hur stor andel av män och kvinnor i åldern 25–34 år med eftergymnasial utbildning som var arbetslösa 2019. I Sverige var den totala arbetslösheten bland eftergymnasialt utbildade 4,3 procent, vilket var 1,1 procentenheter lägre än OECD-genomsnittet. Lägst arbetslöshet hade Ungern och Nederländerna med 2,1 respektive 2,2 procent arbetslösa. Högst arbetslöshet hade Grekland, 19,5 procent, och Turkiet, 14,9 procent.

Däremot är skillnaden mellan män och kvinnor relativt liten i de flesta OECD-länder. I Sverige var arbetslösheten 4,3 procent för kvinnor och 4,2 procent för män. I genomsnitt var skillnaden 0,8 procentenheter till männens fördel. Men i flera länder var skillnaden betydligt större, speciellt i länder med hög arbetslöshet. I Grekland och Turkiet var arbetslösheten 6,1 respektive 8 procentenheter högre bland kvinnor än män. Arbetslösheten definieras som andelen av den arbetsföra befolkningen inom en viss åldersgrupp som inte arbetar.

Figur 58. Arbetslösheten (procent) för eftergymnasialt utbildade kvinnor och män i åldern 25–34 år i ett antal utvalda OECD-länder. År 2019. Sorterat efter den totala arbetslösheten. Källa OECD.

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

HÖGSKOLANS PERSONAL

Högskolans personal fortsätter att öka i antal. De anställda vid landets lärosäten motsvarande 54 020 heltidsekvivalenter 2020, vilket är en ökning med drygt 2 procent jämfört med året innan.

Av de anställda i högskolan tillhörde 60 procent den forskande och undervisande personalen, medan 40 procent tillhörde personalen med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter.

Lektorer var den största anställningskategorin inom den forskande och undervisande personalen. Det var också den kategori som ökade mest i antal jämfört med året innan, följt av annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen.

Bland personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter var den administrativa personalen i majoritet. Även den administrativa personalen ökade jämfört med året innan. Samtidigt var övriga anställningskategorier i stort oförändrade eller så minskade de i antal.

Samtlig personal

Högskolans personal bestod av 54 020 heltids-ekvivalenter 2020. Av dem tillhörde 60 procent den forskande och undervisande personalen, medan 40 procent hade andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter. Antalet anställda inom högskolan har ökat med 16 procent under den senaste tioårsperioden.

Sex av tio tillhör den forskande och undervisande personalen

Personalen vid landets lärosäten bestod av 67 660 personer 2020. Det motsvarar 54 020 heltidsekvivalenter, vilket är det mått vi oftast använder för att beskriva personalen i högskolan (se faktaruta nedan). Jämfört med året innan har antalet anställda ökat med 1 150 heltidsekvivalenter eller motsvarande drygt 2 procent.

I statistiken delas högskolans personal in i två personalkategorier – den forskande och undervisande personalen samt personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter. Doktorander utför en stor del av forskningen och undervisningen vid svenska lärosäten, men de betraktas i statistiken som studerande och ingår inte i högskolans personal. För uppgifter om doktorander, se kapitlet *Utbildning på forskarnivå*.

År 2020 tillhörde 32 340 heltidsekvivalenter den forskande och undervisande persona-

len, vilket motsvarar 60 procent av samtliga anställda. Resterande 21 690, motsvarande 40 procent, tillhörde personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter.

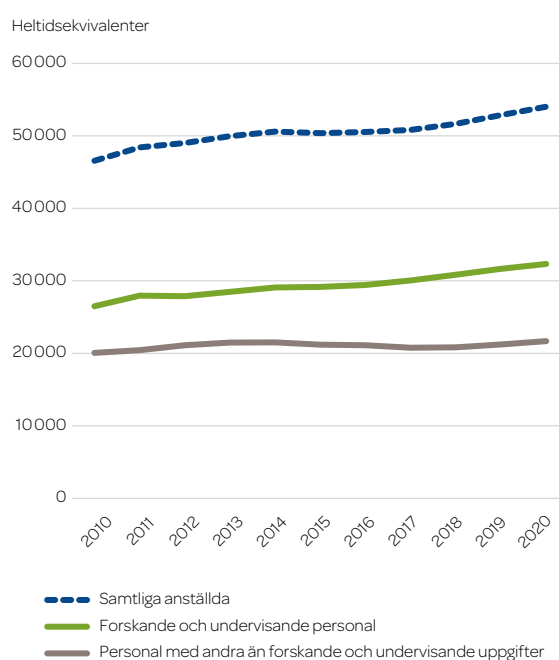
Könsfördelningen bland samtlig personal var jämn – 54 procent var kvinnor och 46 procent var män. Bland den forskande och undervisande personalen var männen i viss majoritet, medan kvinnorna var i majoritet bland personalen med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter.

Antalet anställda har ökat över tid

Över tid har högskolans personal ökat i antal. Jämfört med 2010 har antalet anställda ökat med 7 460 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar 16 procent (se figur 59). Den största ökningen skedde dels under åren 2010–2013, dels från 2017 och framåt. Det är framför allt den forskande och undervisande personalen som står för ökningen, men också personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter har ökat under tidsperioden.

För mer information om vad som ingår i statistiken om högskolans personal, se faktarutan *Statistiken om personal vid universitet och högskolor* på uka.se/arsrapport.

Figur 59. Antalet anställda vid universitet och högskolor 2010–2020 fördelat på personalkategori, heltidsekvivalenter.

HELTIDSEKVIVALENTER ÄR ANTALET ANSTÄLLDA OMRÄKNAT TILL HELTIDSARBETANDE

När vi beskriver högskolans personal använder vi i huvudsak måttet heltidsekvivalenter, som är en måttenhet för att beskriva personalvolym. Antalet heltidsekvivalenter räknas fram utifrån omfattningen av personers anställning med hänsyn tagen till tjänstledigheter.

Måttet heltidsekvivalenter är särskilt lämpligt vid olika former av jämförelser, eftersom förhållandet mellan antalet individer och antalet heltidsekvivalenter varierar beroende på vilken anställningskategori som studeras. Till exempel är deltidsanställningar vanligare inom vissa personalgrupper än inom andra.

I det här kapitlet använder vi ibland begreppet anställda av läsbarhetsskäl, även om det korrekta begreppet är heltidsekvivalenter.

Den forskande och undervisande personalen

Den forskande och undervisande personalen fortsätter att öka i antal och var 32 340 heltidsekvivalenter 2020. Den största anställningskategorin var lektorer. Under den senaste tioårsperioden har den forskande och undervisande personalen ökat med 22 procent. Andelen kvinnor har ökat inom i stort sett alla anställningskategorier och forskningsämnesområden.

Den forskande och undervisande personalen ökar

Den personal som i huvudsak bedriver forskning och undervisning i högskolan kallas i statistiken för den forskande och undervisande personalen. Den delas in i sex anställningskategorier:

- professorer
- lektorer
- meriteringsanställningar
- adjunkter
- annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen
- annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen.

Den forskande och undervisande personalen var 32 340 heltidsekvivalenter 2020, vilket var en ökning med 680 jämfört med 2019 (se tabell 21). Könsfördelningen var jämn: 46 procent var kvinnor och 54 procent var män.

Lektorerna ökar mest i antal

Lektorer var den anställningskategori som ökade mest i antal bland den forskande och undervisande personalen jämfört med året innan. Antalet lektorer ökade med 280 heltidsekvivalenter, till 9 660. Lektorer var därmed fortsatt den största anställningskategorin och utgjorde 30 procent av den forskande och undervisande personalen (se tabell 21).

Därefter var det annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen som stod för den största ökningen i antalet anställda. Denna anställningskategori ökade med 170 heltidsekvivalenter jämfört med året innan. Den vanligaste anställningsbenämningen inom denna kategori var forskare, vilket var benämningen på 65 procent av personalen.

Antalet anställda ökade även inom anställningskategorierna professorer, annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen samt adjunkter.

Den enda anställningskategorin som minskade i antal jämfört med året innan var meriteringsanställningar, som minskade marginellt på totalnivån med 10 heltidsekvivalenter.

Fler lektorer och färre adjunkter under den senaste tioårsperioden

Den forskande och undervisande personalen har ökat mycket under den senaste tioårsperioden, från 26 500 heltidsekvivalenter 2010 till

Tabell 21. Antalet heltidsekvivalenter 2020 i olika anställningskategorier inom den forskande och undervisande personalen, förändring (antal) sedan 2019 samt andel (procent) av samtlig personal, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

	2020			Förändring sedan 2019			Andel av samtliga (%)
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Samtliga	32 340	15 020	17 320	680	390	290	100
Professorer	5 250	1 610	3 640	90	50	40	16
Lektorer	9 660	4 580	5 080	280	140	140	30
Meriteringsanställningar	3 750	1 710	2 030	-10	40	-50	12
Postdoktorer	2 660	1 190	1 460	50	50	-10	8
Biträdande lektorer	820	370	440	40	30	10	3
Forskarassistent	250	140	120	-110	-40	-70	1
Adjunkter	5 000	2 980	2 020	50	40	10	15
Annan forskande och undervisande personal (AFU)	8 670	4 130	4 540	260	110	150	27
Med doktorsexamen	3 780	1 730	2 050	170	90	80	12
Utan doktorsexamen*	4 890	2 400	2 490	90	20	70	15

* Inklusive dem utan uppgift om utbildning.

32 340 heltidsekvivalenter 2020. Det motsvarar en ökning med 22 procent (se figur 60).

Sett till antalet anställda är det främst lektörerna som har ökat, med 2 540 heltidsekvivalenter sedan 2010. Det motsvarar en ökning med 36 procent. Procentuellt är det däremot meriteringsanställningar som har ökat mest, med 1 130 heltidsekvivalenter, en ökning med 43 procent.

Den enda anställningskategori som minskat i antal under de senaste tio åren är adjunkter, som minskat med 730 heltidsekvivalenter eller 13 procent.

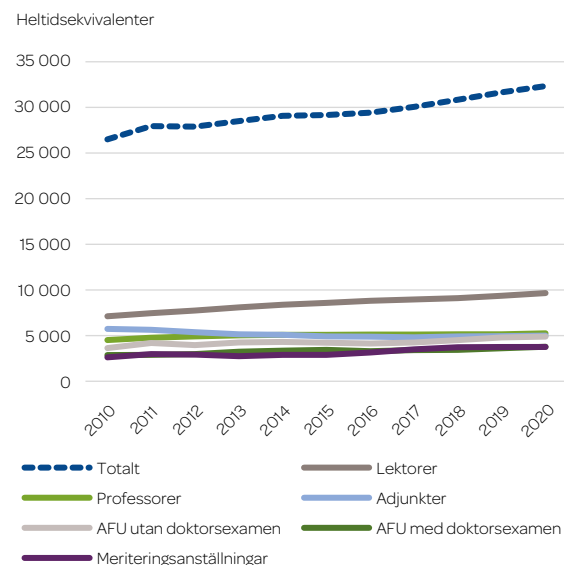
Könsfördelningen mest ojämn bland professorer – trots att antalet kvinnor ökar

Könsfördelningen var relativt jämn inom de flesta anställningskategorier, se tabell 22. Kvinnor utgjorde 46–49 procent inom kategorierna meriteringsanställningar, annan forskande och undervisande personal med och utan doktorsexamen samt lektorer 2020. Andelen män var därmed 51–54 procent inom dessa kategorier.

Högst var andelen kvinnor bland adjunkterna, där 60 procent var kvinnor och 40 procent män. Professorerna är den anställningskategori med mest ojämn könsfördelning: andelen kvinnor var 31 procent och andelen män 69 procent.

Under de senaste tio åren har andelen kvinnor ökat inom samtliga anställningskategorier, med undantag för meriteringsanställningar på totalnivå där andelen var oförändrad (se tabell 22). Professorer är den anställningskategori där könsfördelningen ändrats mest sedan 2010. Bland professorerna ökade antalet

Figur 60. Antalet forskande och undervisande anställda vid universitet och högskolor 2010–2020 fördelat på anställningskategori, heltidsekvivalenter.

kvinnor kraftigt mellan 2010 och 2020, från 970 till 1 610 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar en ökning med 66 procent. Samtidigt ökade antalet män med 100 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar 3 procent.

För få kvinnor nyrekryteras som professorer

Även om könsfördelningen bland professorer blivit bättre över tid är den fortfarande ojämn. År 2020 var 31 procent av professorerna kvinnor och 69 procent var män.

Sedan 1997 har det funnits rekryteringsmål för andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer. Den nuvarande regeringen har som mål att hälften av de nyrekryterade professorerna 2030 ska vara kvinnor.

Tabell 22. Antalet forskande och undervisande personal vid universitet och högskolor 2010 och 2020, andelen kvinnor och män (procent) och förändringen (procent), fördelat på anställningskategori, heltidsekvivalenter.

	Antal heltids- ekvivalenter 2010	Könsfördelning (%)		Antal heltids- ekvivalenter 2020	Könsfördelning (%)		Förändring 2010–2020 (%)
		Kvinnor	Män		Kvinnor	Män	
Totalt	26 500	43	57	32 340	46	54	22
Lektorer	7 120	43	57	9 660	47	53	36
Professorer	4 510	21	79	5 250	31	69	16
Adjunkter	5 740	55	45	5 000	60	40	-13
AFU utan doktorsexamen	3 640	46	54	4 890	49	51	35
AFU med doktorsexamen	2 870	42	58	3 780	46	54	32
Meriteringsanställningar	2 620	46	54	3 750	46	54	43

FYRA AV TIO REKTORER VAR KVINNOR 2021

Sedan 2017 genomför UKÄ vartannat år en undersökning av könsfördelningen i ledningsfunktioner på lärosätena. Undersökningen är en del av UKÄ:s arbete med jämställdhetsintegrering. Den senaste enkäten avsåg könsfördelningen den 1 januari 2021.

Resultaten visar att könsfördelningen var relativt jämn 2021. Bland de ledningsfunktioner som ingick i enkäten varierade andelen kvinnor mellan 40 och 65 procent. Spannet var ungefär detsamma som för tidigare år när UKÄ genomfört denna undersökning.

År 2021 var andelen kvinnor lägst bland rektorerna, där 40 procent var kvinnor och 60 procent var män. Bland rektors ställföreträdare (prorektorerna) och vicerektorerna var könsfördelningen i princip helt jämn.

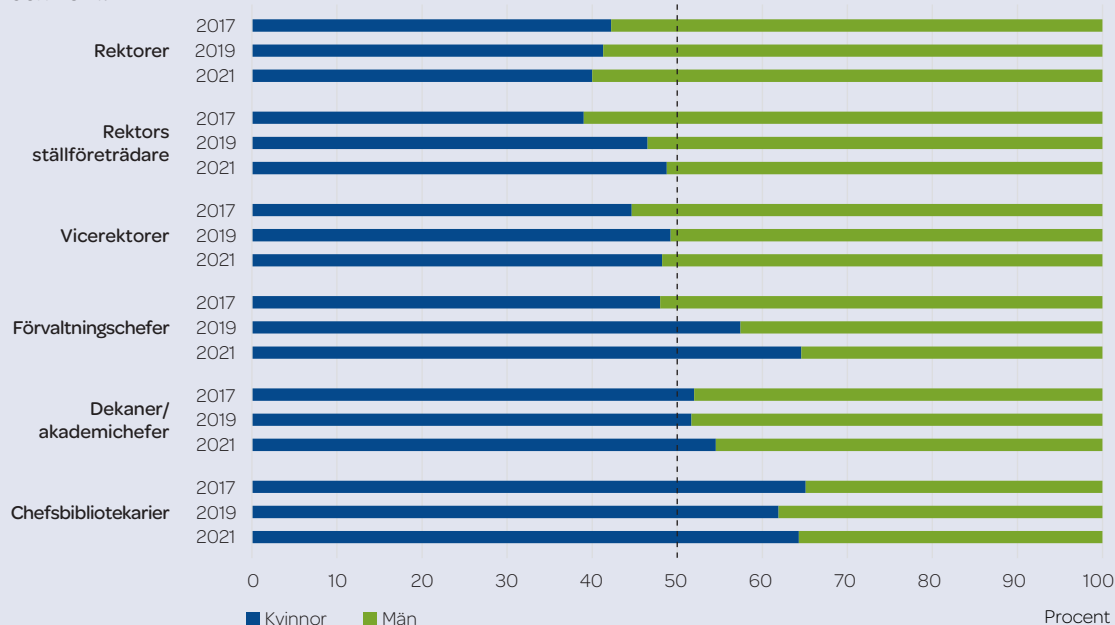
Inom tre av funktionerna var kvinnorna i majoritet. Störst var skillnaden i könsfördelning bland förvaltningschefer och chefsbibliotekarier. Närmare två av tre perso-

ner på dessa positioner var kvinnor (65 respektive 64 procent). Inom funktionen dekaner, akademichefer eller motsvarande var andelen kvinnor 55 procent.

Jämfört med tidigare år har andelen kvinnor ökat eller varit relativt oförändrad beroende på typ av ledningsfunktion, se figur 61. Störst förändring i könsfördelning finns bland förvaltningschefer. Andelen kvinnor som är förvaltningschefer eller motsvarande har ökat från 48 procent 2017 till 65 procent 2021. Under samma tidsperiod har andelen kvinnor bland rektors ställföreträdare ökat från 39 till 49 procent. Andelen rektorer som är kvinnor har minskat marginellt, från 42 till 40 procent. Eftersom det handlar om små tal är det enstaka individer som ger upphov till skillnaden.

För information om hur vi genomfört undersökningen, se faktarutan UKÄ:s undersökning av könsfördelningen i högskolans ledningsfunktioner på uka.se/arsrapport.

Figur 61. Andelen (procent) kvinnor respektive män i olika ledningsfunktioner i högskolan, åren 2017, 2019 och 2021.

År 2020 följde UKÄ upp lärosätenas arbete med de rekryteringsmål som var satta för 2017–2019. Uppföljningen visar sammantaget att rekryteringsmålen för perioden inte har lett till någon förbättring av andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer. Andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer hade tvärtom minskat 2019 jämfört med 2017 inom alla forskningsämnesområden förutom medicin och hälsovetenskap. För mer information om uppföljningen av rekryteringsmålen, se *Uppföljning av rekryteringsmål för professorer 2017–2019*, rapport 2020, UKÄ.

För att skynda på utvecklingen mot en jämställd högskola har regeringen satt nya rekryteringsmål för tidsperioden 2021–2023. De lärosätesspecifika målen ligger på mellan 34 och 60 procent. Målen är beräknade med hänsyn till antalet anställda professorer inom olika forskningsämnesområden på respektive lärosäte, samt könsfördelningen bland doktorsexaminerade inom olika forskningsämnesområden nationellt ett antal år tidigare (rekryteringsbasen). Samtliga lärosäten har rekryteringsmål som är lika höga eller högre än för tidsperioden 2017–2019.

Figur 62. Andelen (procent) som anställts som professorer inom tolv år efter avlagd doktorsexamen, totalt samt kvinnor och män. Examensår 1998–2008.

Omkring 4 procent anställs som professorer inom tolv år

Det är relativt få som anställs som professor inom tolv år efter avlagd doktorsexamen och andelen har minskat över tid. Av alla doktors-examinerade 2008 var det 4 procent som hade anställts som professor inom tolv år, vilket kan jämföras med 7 procent av alla examinerade 1998 (se figur 62). Minskningen kan tyda på att konkurrensen om anställningarna har ökat. Uppföljningstiden tolv år har valts utifrån kraven på meritering för att bli professor. I antal räknat hade 120 personer av de som examinerades 2008 anställts som professor till och med 2020.

Varje år under de senaste tio åren har en högre andel av männen än kvinnorna anställts som professorer inom tolv år, men skillnaden har varierat över tid. För de doktorsexaminerade 2008 var skillnaden mycket liten i likhet med året innan. Knappt 4 procent av kvinnorna och drygt 4 procent av männen hade anställts som professorer inom tolv år.

Postdoktorer och biträdande lektorer ökar bland meriteringsanställda

Kategorin meriteringsanställningar omfattar i statistiken anställningsbenämningarna postdoktor, biträdande lektor, forskarassistent och övriga meriteringsanställningar. För mer

information, se faktarutan *Meriteringsanställningar* på uka.se/arsrapport.

Antalet meriteringsanställningar var 3 750 år 2020, vilket var en marginell minskning med 10 heltidsekvivalenter jämfört med året innan.

Postdoktorer och biträdande lektorer var de största kategorierna bland meriteringsanställningar. Postdoktorer utgjorde 71 procent av alla meriteringsanställningar och biträdande lektorer utgjorde 22 procent. Båda dessa kategorier ökade i antal jämfört med 2019, med 50 respektive 40 heltidsekvivalenter.

Samtidigt fortsatte antalet forskarassistenter att minska. Forskarassistenterna minskade med 110 heltidsekvivalenter jämfört med året innan, till 250 heltidsekvivalenter. De utgjorde 7 procent av alla meriteringsanställningar.

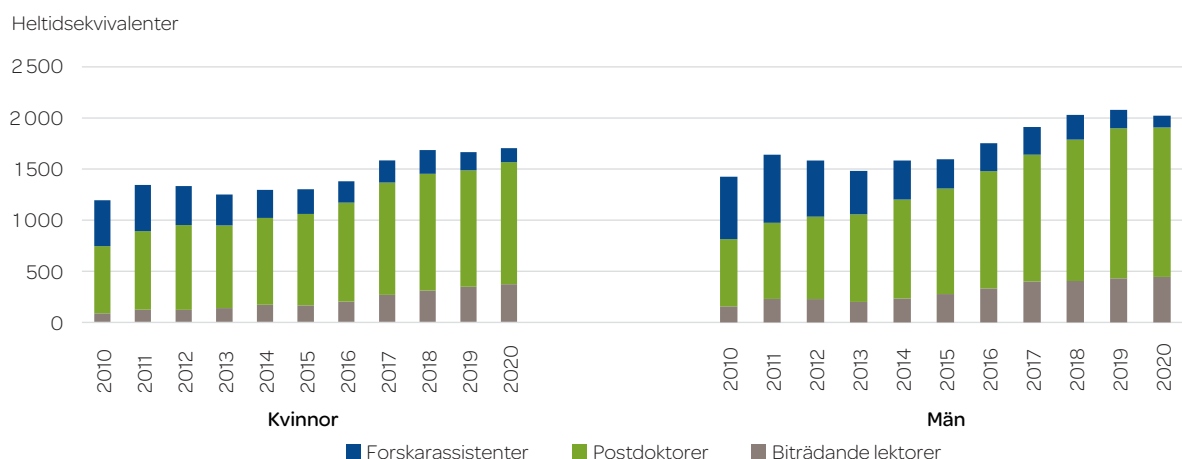
Könsfördelningen bland de meriteringsanställda var relativt jämn. Männen var i viss majoritet bland postdoktorerna och de biträdande lektorerna, medan kvinnorna var i viss majoritet bland forskarassistenterna.

Antalet meriteringsanställningar har ökat stort under den senaste tioårsperioden (se figur 63). Till stor del beror ökningen på att postdoktorerna blivit fler, men en ökning ses också bland biträdande lektorer. Jämfört med 2010 har antalet postdoktorer fördubblats, en ökning med 1 340 heltidsekvivalenter. Andelen biträdande lektorer har ökat ännu mer under samma tidsperiod, med drygt 230 procent, men från en lägre nivå. I antal räknat har biträdande lektorer ökat med 570 heltidsekvivalenter. Antalet forskarassistenter har däremot minskat kraftigt, med 810 heltidsekvivalenter.

Andelen kvinnor och män har i stort varit densamma under de senaste tio åren, och antalet kvinnor och män har ökat och minskat enligt ungefär samma mönster.

Trots att antalet meriteringsanställningar har ökat över tid råder det fortsatt stor konkurrens om dessa anställningar bland doktorsexaminerade som planerar en fortsatt karriär inom högskolan. Varje år examineras uppemot 3 000 doktorander. Antalet nyanställda postdoktorer 2020 var 1 270 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar drygt 40 procent av en årskull doktorsexaminerade. Detta målar en bild av en karriär som präglas av hög konkurrens från första stund. Ju längre upp på karriärstegen man kommer, desto

Figur 63. Antalet kvinnor och män med meriteringsanställningar 2010–2020, uppdelat på biträdande lektorer, postdoktorer och forskarassistenter, heltidsekvivalenter.

tuffare blir det. Antalet nyanställda biträdande lektorer och forskarassistenter 2020 var 120 respektive 10 heltidsekvivalenter.

Störst ökning av antalet anställda inom medicin och hälsovetenskap

Sett till antalet anställda var de tre största forskningsämnesområdena 2020 medicin och hälsovetenskap, samhällsvetenskap samt naturvetenskap, med 7 000–8 000 heltidsekvivalenter vardera (se tabell 23). Drygt 70 procent av den forskande och undervisande personalen var verksam inom något av dessa tre forskningsämnesområden.

Det var framför allt antalet anställda inom medicin och hälsovetenskap som ökade mellan 2019 och 2020. Här var ökningen 310 heltidsekvivalenter. Därefter kom samhällsvetenskap, som ökade med 140 heltidsekvivalenter, samt

lantbruksvetenskap och veterinärmedicin som ökade med 100 heltidsekvivalenter.

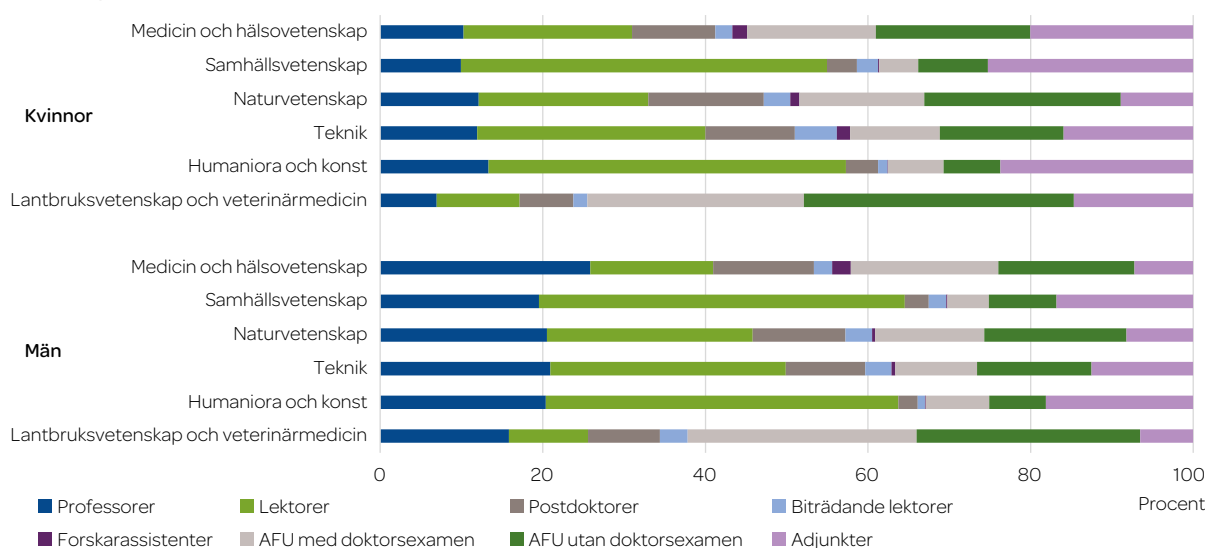
Sedan 2010 har antalet anställda ökat inom samtliga forskningsämnesområden. Störst var ökningen inom medicin och hälsovetenskap, som på tio år ökat med 1 990 heltidsekvivalenter.

Könsfördelningen varierade mellan forskningsämnesområdena. Störst andel kvinnor fanns 2020 inom medicin och hälsovetenskap – 59 procent jämfört med 41 procent män (se tabell 23). Inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin, samhällsvetenskap samt humaniora och konst var andelen kvinnor 51–54 procent och andelen män 46–49 procent. Mest ojämn var könsfördelningen inom forskningsämnesområdena teknik och naturvetenskap, där andelen kvinnor var 28 respektive 30 procent och andelen män 72 respektive 70 procent. Andelen kvinnor har ökat inom samtliga forskningsämnesområden jämfört med 2010.

Tabell 23. Antalet forskande och undervisande personal vid universitet och högskolor 2010 och 2020, andelen kvinnor och män (procent) och förändringen (procent), fördelat på forskningsämnesområde, heltidsekvivalenter.

	Antal heltids- ekvivalenter 2010	Könsfördelning (%)		Antal heltids- ekvivalenter 2020	Könsfördelning (%)		Förändring 2010–2020 (%)
		Kvinnor	Män		Kvinnor	Män	
Totalt	26 500	43	57	32 340	46	54	22
Medicin och hälsovetenskap	5 990	58	42	7 980	59	41	33
Samhällsvetenskap	6 780	47	53	7 960	54	46	17
Naturvetenskap	5 630	29	71	7 080	30	70	26
Teknik	3 640	23	77	4 220	28	72	16
Humaniora och konst	3 350	49	51	3 590	51	49	7
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	870	48	52	1 220	53	47	40

Figur 64. Andelen (procent) heltidsekvivalenter per anställningskategori 2020, uppdelat på kvinnor och män samt forskningsämnesområde.

Andelen lektorer störst inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst

Fördelningen av anställningar mellan olika anställningskategorier skiljer sig åt mellan forskningsämnesområdena. Andelen lektorer var störst inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst, med 45 respektive 44 procent. Även bland adjunkter var andelen störst inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst, där de utgjorde 21 procent av den forskande och undervisande personalen inom respektive forskningsämnesområde.

Meriteringsanställningar var i stället vanligast inom naturvetenskap, medicin och hälsovetenskap samt teknik, med 16, 15 respektive 15 procent. Av alla meriteringsanställda inom högskolan fanns 79 procent inom dessa tre forskningsämnesområden.

Professorer var den anställningskategori där variationerna mellan olika forskningsämnesområden var minst: 11–18 procent. Störst andel professorer fanns 2020 inom teknik och naturvetenskap.

Om vi ser på hur anställningskategorierna fördelar sig per forskningsämnesområde, uppdelat på kön, är bilden i stort sett densamma som på totalnivå (se figur 64). Fördelningen inom områdena påverkas dock tydligt av att fler män än kvinnor är anställda som professorer och att fler kvinnor än män är anställda som adjunkter.

Meriteringsanställda ägnar mest tid åt forskning och utveckling

Hur högskolans personal använder sin arbetstid skiljer sig mycket åt beroende på anställningskategori. Det framgår av SCB:s enkätundersökning om arbetstidens fördelning bland högskolans personal som genomförs vartannat år.

Den anställningskategori som ägnade störst del av sin arbetstid åt forskning och utveckling (FoU) 2019 var meriteringsanställda. De ägnade tre fjärdedelar av sin tid åt dessa aktiviteter (se tabell 24). Andra anställningskategorier som ägnade en stor del av sin arbetstid åt forskning och utveckling var doktorander och annan forskande och undervisande personal.

Adjunkterna var den anställningskategori som forskade i lägst utsträckning. I snitt ägnade adjunkterna omkring 8 procent av sin arbetstid till FoU 2019. Adjunkterna använde i stället den största delen av sin tid till undervisning på grundnivå och avancerad nivå.

Det fanns vissa skillnader mellan hur kvinnor och män fördelade sin arbetstid. Männerna ägnade en något större del av sin arbetstid åt FoU än vad kvinnorna gjorde, 49 jämfört med 42 procent. Kvinnorna ägnade i stället en något större andel av sin arbetstid åt det som klassas som övrig verksamhet i undersökningen, bland annat administration och annan verksamhet. Här använde kvinnorna 32 procent av sin arbetstid, jämfört med 25 procent för männen.

Tabell 24. Arbetstidens relativa fördelning för personal i högskolan som arbetade med forskning och utveckling (FoU) 2019, fördelat på anställningskategori. Redovisas med 95-procentigt konfidensintervall.

	FoU- verksamhet (%)	± 95% KI	Undervisning grundutbildning (%)	± 95% KI	Undervisning forskarutbildning (%)	± 95% KI	Övrigt	± 95% KI	Totalt (%)
Totalt	46	1	24	1	2	0	28	1	100
Professorer	47	1	19	1	7	1	27	1	100
Lektorer	30	1	45	1	3	0	22	1	100
Meriterings- anställda	76	2	11	1	3	0	10	1	100
Adjunkter	8	2	67	3	1	0	24	2	100
Doktorander	69	1	11	1	0	0	20	1	100
AFU med doktorsexamen	69	2	11	1	4	1	16	2	100
AFU utan doktorsexamen	60	4	16	2	2	1	22	3	100
Administrativ och övrig teknisk personal	32	2	5	1	1	0	62	3	100

VANLIGAST ATT PROFESSORER VAR UTOMLANDS I TJÄNSTEN 2019

Vartannat år undersöker UKÄ i vilken utsträckning högskolans personal vistas utomlands i tjänsten, som ett sätt att följa den internationella mobiliteten bland personalen. Bakgrunden är de senaste årens ökade fokus på internationalisering inom högskolan. I forskningspropositionen för 2021–2024 skriver regeringen att internationell samverkan och internationalisering är en förutsättning för hög kvalitet i utbildning och forskning.

Under 2019 var omkring en tredjedel av den forskande och undervisande personalen utomlands i sin tjänst. Drygt var femte person, 21 procent, var utomlands i tjänsten under minst en vecka. Det var en något högre andel av männen än kvinnorna som hade varit utomlands under minst en vecka: 24 jämfört med 18 procent. Eftersom undersökning avser 2019 påverkas inte resultaten av minskat resande på grund av pandemin.

Professorerna var den anställningskategori som i högst utsträckning vistades utomlands för att forska eller undervisa (se figur 65). Under 2019 hade närmare fyra av tio professorer varit utomlands i sin tjänst under minst

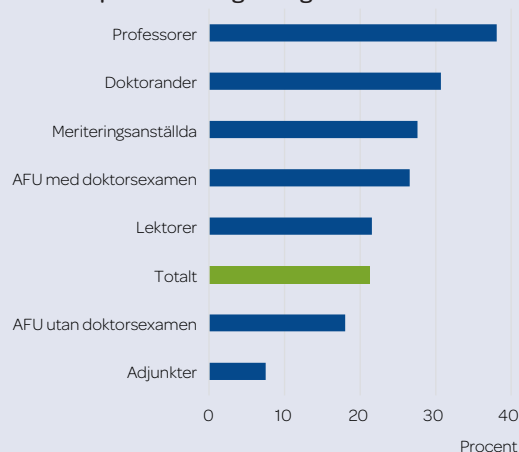
en vecka. Klart lägst var andelen bland adjunkterna, där motsvarande andel var mindre än en av tio. Resultaten är liknande både för kvinnor och för män.

Undersökningen visar också att utlandsvistelser var vanligast för anställda inom naturvetenskap, både bland kvinnor och bland män, se figur 66. Där hade omkring en tredjedel, 33 procent, varit utomlands i sin tjänst. Bland övriga forskningsämnesområden låg andelen anställda som varit utomlands mellan 18 och 26 procent.

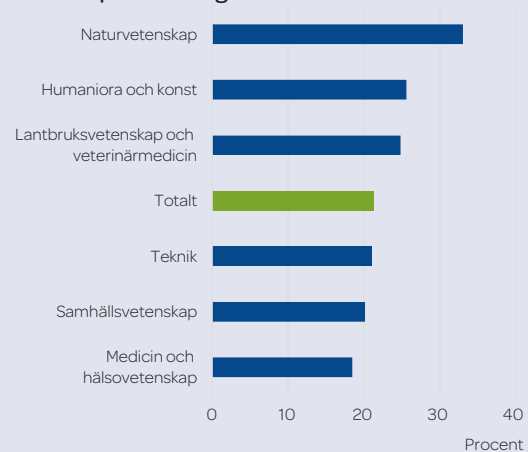
Jämfört med undersökningen från 2017 är resultaten i stora drag desamma. Andelen som varit utomlands under minst en vecka ökade från 19 procent 2017 till 21 procent 2019. Även 2017 var det fler män än kvinnor som var utomlands i tjänsten. Under båda åren var professorer och anställda inom naturvetenskap bland de som hade varit utomlands i högst utsträckning.

För information om hur vi genomfört undersökningen, se faktarutan UKÄ:s mobilitetundersökning på uka.se/arsrapport.

Figur 65. Andelen (procent) av personalen vid universitet och högskolor som varit utomlands i tjänsten under minst en vecka 2019, totalt samt fördelat på anställningskategori.

Figur 66. Andelen (procent) av personalen vid universitet och högskolor som varit utomlands i tjänsten under minst en vecka 2019, totalt samt fördelat på forskningsämnesområde.

Personal med andra än forskande och undervisande uppgifter

Personal med andra än forskande och undervisande uppgifter har ökat jämfört med året innan och uppgick 2020 till 21 690 heltidsekvivalenter. Den klart största anställningskategorin var administrativ personal. Under den senaste tioårsperioden har den administrativa personalen ökat i antal, medan övriga anställningskategorier tvärtom har minskat.

Flest tillhör den administrativa personalen

Personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter delas i statistiken in i fyra anställningskategorier:

- administrativ personal
- teknisk personal
- bibliotekspersonal
- arvodister.

År 2020 utgjorde personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter 40 procent av samtlig personal och uppgick till 21 690 heltidsekvivalenter. Nästan två tredjedelar, 65 procent, var kvinnor och 35 procent var män. Personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter ökade med 470 heltidsekvivalenter jämfört med året innan (se tabell 25).

Majoriteten av de anställda med andra än forskande och undervisande uppgifter hörde till den administrativa personalen. År 2020 omfattade den kategorin 13 410 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar 62 procent av personalen med andra än forskande och undervisande

arbetsuppgifter. Bland den administrativa personalen ökade antalet anställda med 590 heltidsekvivalenter jämfört med året innan (se tabell 25).

Bland övriga anställningskategorier var det flest som tillhörde den tekniska personalen. Den tekniska personalen uppgick till 6 550 heltidsekvivalenter, eller 30 procent. Bibliotekspersonal och arvodister utgjorde de minsta andelarna av personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter. Arvodisterna har per definition en tidsbegränsad anställning. Det handlar bland annat om personer som är tim- eller dagsavlönade.

Det är tydliga skillnader i könsfördelningen mellan de olika anställningskategorierna. Störst var könsskillnaderna inom den administrativa personalen, där andelen kvinnor uppgick till 76 procent och andelen män till 24 procent. Även bland bibliotekspersonalen var kvinnorna i majoritet. Jämnast var könsfördelningen bland arvodisterna, där 51 procent var kvinnor och 49 procent var män. Bland den tekniska personalen var det fler män än kvinnor, 57 jämfört med 43 procent. Könsfördelningen var i princip oförändrad jämfört med 2019.

Den administrativa personalen ökar

Över tid har antalet heltidsekvivalenter med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter ökat, men i lägre omfattning än bland den forskande och undervisande personalen. Totalt har antalet heltidsekvivalenter ökat med 1 620 på tio år, vilket motsvarar en ökning med 8 procent. Det är klart lägre än för den forskande och undervisande personalen, som ökat med 5 840 heltidsekvivalenter eller motsvarande 22 procent.

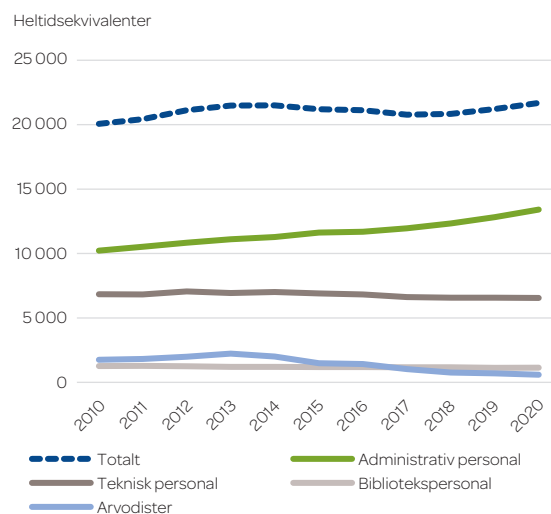
Tabell 25. Antalet heltidsekvivalenter 2020 i olika anställningskategorier inom personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter, förändring (antal) sedan 2019 samt andel (procent) av samtlig personal, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

	2020			Förändring sedan 2019			Andel av samtliga (%)
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Samtliga	21 690	14 190	7 500	470	380	90	100
Administrativ personal	13 410	10 230	3 180	590	450	140	62
Teknisk personal	6 550	2 850	3 700	-20	-30	10	30
Bibliotekspersonal	1 130	810	330	10	0	0	5
Arvodister	590	300	290	-100	-40	-60	3

Sedan 2010 är det endast den administrativa personalen som har ökat i omfattning. Antalet har ökat med 3 190 heltidsekvivalenter, eller 31 procent (se figur 67). Den tekniska personalen och bibliotekspersonalen har under samma tidsperiod minskat med 4 respektive 10 procent. Den största minskningen gäller arvoder, som minskat med två tredjedelar jämfört med för tio år sedan. Statistiken om arvoder bör dock tolkas med försiktighet, eftersom ett antal lärosäten har ändrat sin inrapportering av den anställningskategorin.

Könsfördelningen inom de olika anställningskategorierna har varit relativt stabil över den senaste tioårsperioden.

Figur 67. Antalet personal med andra än forskande och undervisande uppgifter 2010–2020 fördelat på anställningskategori, heltidsekvivalenter.

MED FOKUS PÅ PERSONAL MED ANDRA ÄN FORSKANDE OCH UNDERVISANDE ARBETSUPPGIFTER

UKÄ publicerade i april 2021 en analys med fokus på personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter. I analysen beskriver vi den personalen utifrån statistiken, bland annat hur personalsammansättningen ser ut och hur den har förändrats över tid.

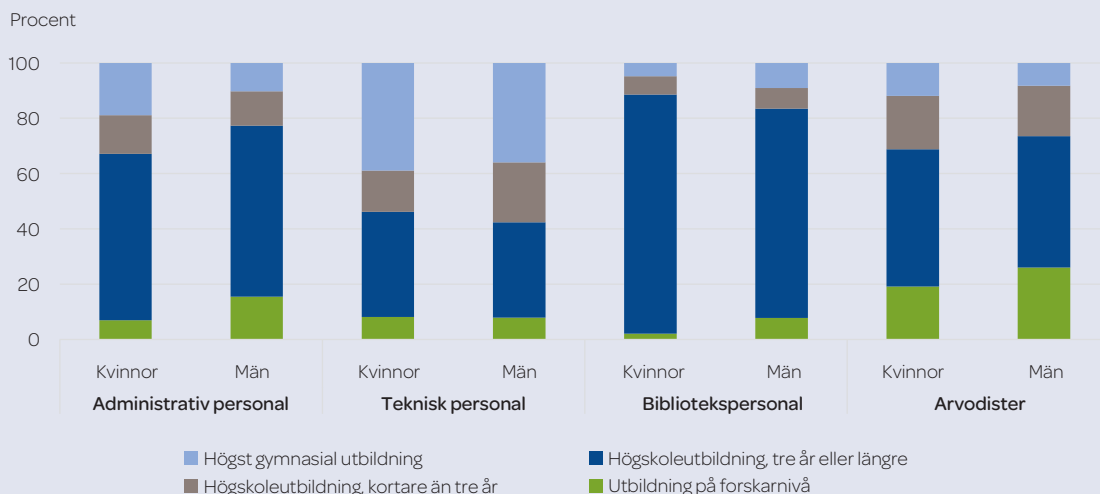
Analysen visar att det finns en mycket stor bredd av yrken bland personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter – alltifrån administratörer, projektledare och studievägledare, till kommunikatörer, tekniker och lokalvårdare. Sammanlagt använde lärosätena närmare 1 300 olika anställningsbenämningar när de rapporterade in sin personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter 2019. Den vanligaste anställningsbenämningen var administratör, följt av bibliotekarie. De flesta anställningsbenämningar användes bara av ett fåtal personer. Sedan 2001 har lärosätena förändrat

vilka anställningsbenämningar som används. Bland annat har antalet assistenter och sekreterare minskat kraftigt sedan 2001, medan antalet samordnare och administratörer har ökat.

Ett annat resultat är att personalen med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter överlag är välutbildade, se figur 68. Över sex av tio hade minst en 3-årig eftergymnasial utbildning 2019. Högst var andelen med eftergymnasial utbildning bland bibliotekspersonalen, där 87 procent hade en minst 3-årig eftergymnasial utbildning. Bland den administrativa personalen var motsvarande andel 70 procent.

För mer information, se *Personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter*, Statistisk analys, 2021/04, UKÄ.

Figur 68. Andelen (procent) med respektive utbildningsnivå 2019, fördelat på kvinnor och män samt anställningskategori, heltidsekvivalenter.

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

HÖGSKOLANS EKONOMI OCH FINANSIERING

År 2020 visade universitet och högskolor ett positivt samlat ekonomiskt resultat. Det positiva resultatet beror huvudsakligen på ökade anslagsintäkter och minskade driftskostnader – två viktiga effekter av coronapandemin på lärosätenas ekonomi. Samtidigt skilde sig den ekonomiska utvecklingen mellan högskolans olika verksamhetsområden.

Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå ökade i omfattning. Coronapandemin ledde till det ökade intresset för högre utbildning, och staten sköt till medel för både tillfälliga och permanenta utbyggnader av utbildningen vid universitet och högskolor. Flera lärosäten kunde också använda sparade anslagsmedel från tidigare år.

Aktiviteten inom forskning och utbildning på forskarnivå saktade i stället in. Det tog sig uttryck i minskade intäkter av forskningsbidrag och en ökning av de oförbrukade bidragen.

Lärosätenas ekonomi

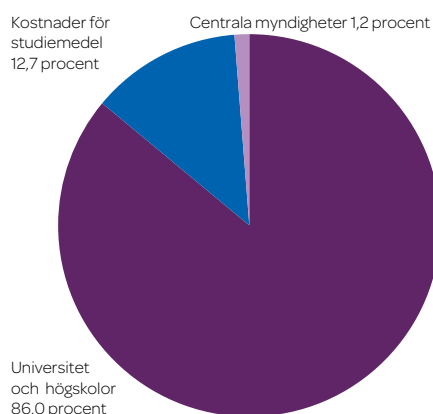
År 2020 uppvisade universitet och högskolor ett positivt samlat ekonomiskt resultat. Intäkterna ökade inom såväl utbildning på grundnivå och avancerad nivå som forskning och utbildning på forskarnivå. Däremot ökade inte kostnaderna i motsvarande omfattning, framför allt inte inom forskningsverksamheten.

Hur mycket kostade den svenska högskolan?

De totala kostnaderna för verksamheten vid Sveriges universitet och högskolor var 78,0 miljarder kronor 2020. Det motsvarar 1,57 procent av Sveriges BNP, vilket är samma nivå som föregående år. Merparten, närmare 80 procent, av verksamheten finansierades med statliga medel. Lärosätena hade dessutom betydande medel, omkring 4 procent, från andra offentliga organisationer och 10 procent från privata finansiärer i Sverige. Dessa medel användes framför allt till att bekosta forskning och utbildning på forskarnivå. Resterande medel kom framför allt från finansiärer utanför Sverige.

Vill man uppskatta kostnaden för hela högskolesektorn får man även lägga till kostnader för studiemedel och de centrala myndigheterna. Statens kostnader för studiemedel var 11,5 miljarder kronor, medan anslagen till de centrala myndigheter som ansvarar för högskolefrågor var 1,1 miljarder kronor. Därmed var

Figur 69. Fördelning av kostnaden för högskolesektorn 2020 i procent.

den samlade kostnaden för högskolesektorn 90,6 miljarder kronor. Kostnadernas fördelning framgår av figur 69.

De totala kostnaderna enligt lärosätenas resultaträkningar var 2020 alltså 78,0 miljarder kronor. Det betyder att kostnaderna var marginellt högre än året innan, räknat i fasta priser.

Om man ser till utvecklingen av olika typer av kostnader blir bilden något annorlunda (se tabell 26). Som en följd av pandemin minskade de övriga driftkostnaderna, där bland annat kostnader för resor och konferenser ingår, med 1,6 miljarder kronor. Samtidigt ökade lärosätenas personalkostnader med ungefär lika mycket. Det beror dels på att antalet anställda ökade under året, dels på ökade kostnader till följd av en ökad semesterlöneskuld och avsättningar för statliga avtalspensioner.

Tabell 26. Sammanställning av lärosätenas resultaträkningar 2019 och 2020, miljoner kronor (2020 års priser).

	2019	2020	Förändring
Totala verksamhetsintäkter	77 293	78 456	1 163
Intäkter av statsanslag	45 851	47 300	1 449
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	8 024	7 669	-355
Intäkter av bidrag	23 215	23 334	118
Finansiella intäkter	202	153	-49
Totala verksamhetskostnader	77 900	77 975	75
Personalkostnader	49 327	50 880	1 553
Lokalkostnader	9 629	9 696	67
Ers t landsting/kommuner för klinisk utb och forsk	2 647	2 677	30
Övriga driftkostnader	13 241	11 639	-1 602
Finansiella kostnader	164	168	3
Avskrivningar	2 891	2 915	25
Verksamhetsutfall	-607	480	1 088
Årets kapitalförändring	-560	479	1 039

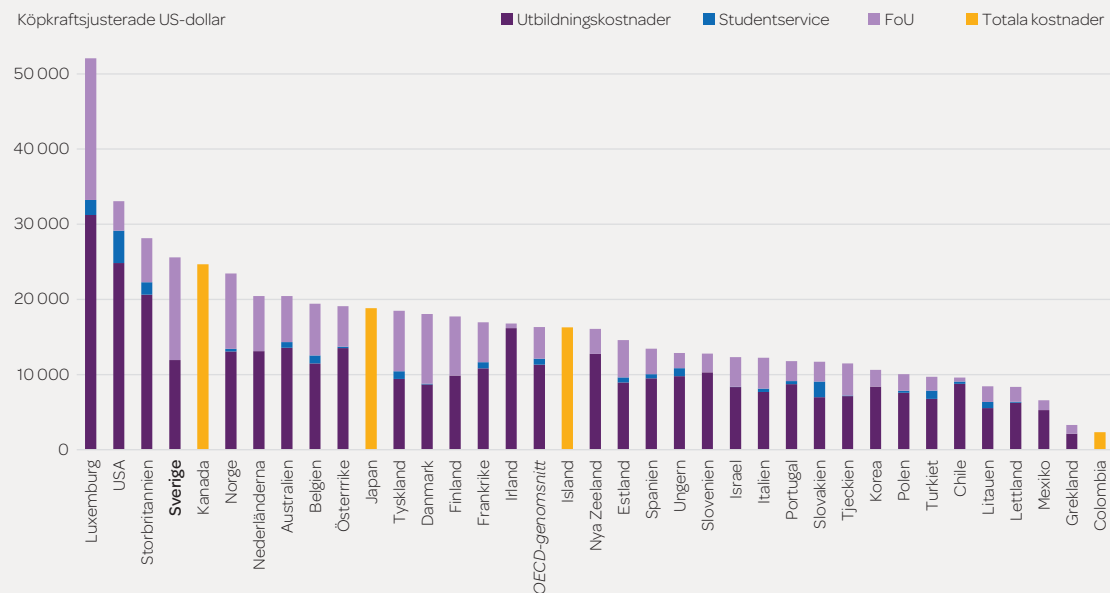
FINANSIERING AV EFTERGYMNASIAL UTBILDNING

Ett vanligt sätt att mäta hur mycket olika länder investerar i utbildning är att jämföra utbildningsanordnarnas kostnader utslagna per student. År 2017 var genomsnittskostnaden för OECD-länderna 16 300 köpkraftjusterade US-dollar (PPP\$) per student. För Sverige var den totala kostnaden 25 600 US-dollar per student, vilket innebär att Sverige tillhör de OECD-länder som har högst kostnad per student. En förklaring är den omfattande forskning som universitet och högskolor bedriver. Sverige och Danmark

är de enda länderna där kostnaderna för forskning står för över hälften av de totala kostnaderna. I många andra länder utgör forskningen en betydligt mindre del, och genomsnittet för OECD är 30 procent.

Om man jämför själva utbildningskostnaden per student var den 11 900 US-dollar 2017, vilket är lite över OECD-genomsnittet. Ser man endast till de nordiska länderna ligger Norge högst, följt av Sverige, Finland och Danmark.

Figur 70: Kostnad per student fördelad på olika verksamheter, köpkraftjusterade US-dollar. Utbildningsanordnarnas kostnader per student för eftergymnasial utbildning (ISCED 5–8) och forskning inom högskolan i OECD-länderna 2017. Källa: EAG 2020.

Kostnaderna utvecklas olika

Man ser också tydliga skillnader i utvecklingen när de totala kostnaderna delas upp efter verksamhetsområde. Inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökade lärosätenas kostnader med 0,5 miljarder kronor jämfört med året innan. Inom forskning och utbildning på forskarnivå minskade kostnaderna med lika mycket.

I sina årsredovisningar beskriver många lärosäten hur kostnaderna inom utbildningsverksamheten har ökat i takt med att de studerande blivit fler. En bidragande orsak är att staten har skjutit till medel till utbyggd utbildning på grundnivå och avancerad nivå med anledning av coronapandemin. Lärosätena har

i hög grad lyckats använda de nya medlen i sin utbildningsverksamhet, vilket har lett till att kostnaderna ökat. Inom forskning och utbildning på forskarnivå har aktiviteten i stället minskat till följd av pandemin. Flera lärosäten nämner också att en större andel av personalresurserna har lagts på utbildningsverksamheten jämfört med ett normalt år.

För uppgifter om intäkter och kostnader per verksamhetsområde, se UKÄ:s statistikdatabas.

De totala intäkterna ökade

De samlade intäkterna till universitet och högskolor 2020 var 78,5 miljarder kronor (se figur 72). Det är en ökning med 1,2 miljarder

EN ANALYS AV HÖGSKOLANS HYRESKONTRAKT – STÖRRE YTA OCH HÖGRE KOSTNADER

Lärosätenas hyreskostnader var drygt 8 miljarder kronor under 2020 (se figur 71). Hyreskostnaderna är därmed den klart största delen av lärosätenas lokalkostnader.

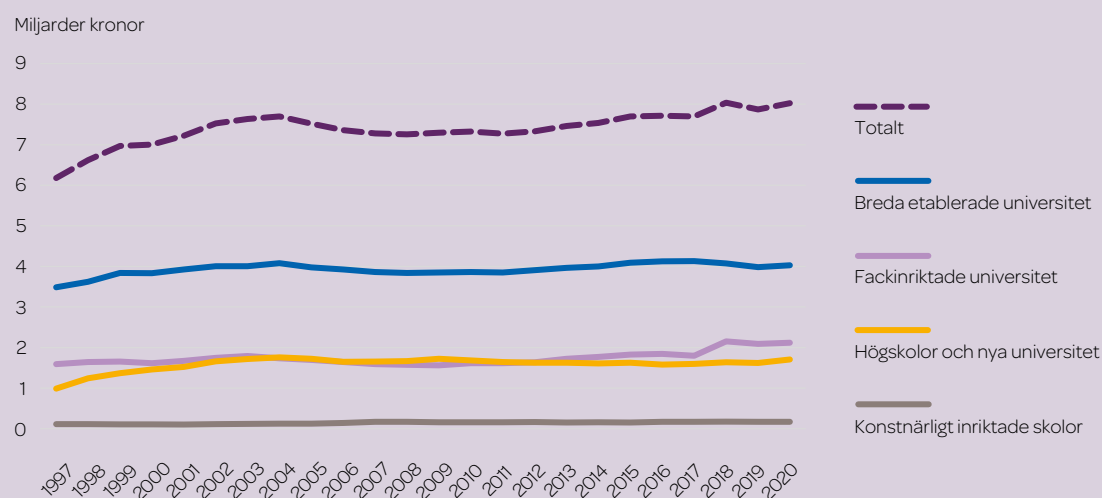
Under perioden 1997–2020 ökade både den totala ytan och de totala hyreskostnaderna (räknat i fasta priser) med drygt 25 procent. Det betyder att kvadratmeterpriset var konstant omkring 2 000 kronor under hela perioden

Utöver detta framgår också att

- från och med 2019 ligger majoriteten av den yta som lärosätena förfogar över i storstadsområden
- antalet kvadratmetrar per campusstudent har ökat
- antalet kvadratmetrar per anställd har minskat
- Akademiska hus ställning som största hyresvärd är oförändrad.

Läs mer i *Högskolans lokaler – De statliga lärosätenas hyreskontrakt 1997–2020* (Rapport 2021:10).

Figur 71: Hyreskostnad 1997–2020 för olika grupper av lärosäten, miljarder kronor (2020 års priser).

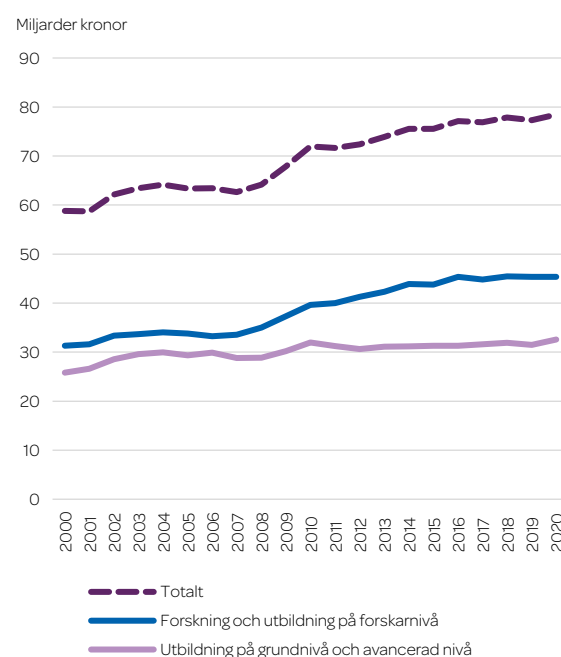

kronor i fasta priser jämfört med 2019. I stort sett hela ökningen beror på större intäkter av statsanslag.

Intäkterna till utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökade med 1,1 miljarder i fasta priser till 32,6 miljarder kronor. Samtidigt ökade intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå marginellt, och uppgick till totalt 45,4 miljarder kronor (se figur 72). Resten av intäkterna, drygt 0,5 miljarder, tillhör verksamheten inom fortlöpande miljöanalys vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Det senaste decenniet har lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå ökat betydligt, medan intäkterna till utbildning på grundnivå och avancerad har varit oförändrade i reala termer. Som en följd av det har högskolan som helhet blivit mer forskningsinriktad (se figur 72). I det här avseendet innebar utvecklingen under 2020 en förändring jämfört med tidigare år genom att andelen utbildningsintäkter ökade betydligt.

Figur 72. Lärosätenas totala intäkter samt intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 2000–2020, miljarder kronor (2020 års priser).

FASTPRISBERÄKNING

För att beskriva den ekonomiska utvecklingen med hänsyn till inflationen har uppgifterna från tidigare år räknats om till 2020 års priser, det vill säga vad beloppen motsvarar i 2020 års penningvärde. En sådan beräkning tar bort effekten av inflation och mäter i stället volymförändringar.

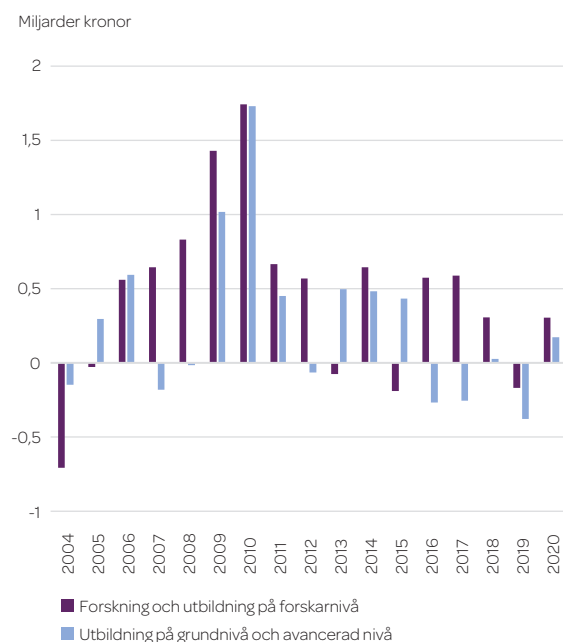
Vid fastprisberäkningarna används Statistikmyndigheten SCB:s implicitprisindex för statlig konsumtion. Indexets utveckling reflekterar kostnadsutvecklingen i statlig sektor, även sådana förändringar som inte rör verksamheten vid universitet och högskolor.

Årets index, som även används i andra publikationer, finns tillgängligt för nedladdning på uka.se/arsrapport. Samtliga uppgifter finns också i löpande priser i UKÄ:s statistikdatabas.

Överskott i både utbildnings- och forskningsverksamheten

Sammantaget översteg intäkterna vid universitet och högskolor alltså kostnaderna under 2020. Det samlade ekonomiska resultatet (årets kapitalförändring) blev därmed ett överskott på 0,5 miljarder kronor för 2020, vilket motsvarar 0,6 procent av lärosätenas omsättning (kostnader under året). Årets överskott är i storlek jämförbart med det underskott som lärosätena uppvisade under 2019.

Figur 73. Lärosätenas ekonomiska resultat (årets kapitalförändring) per verksamhetsområde, åren 2004–2020, miljarder kronor (2020 års priser).

Det positiva resultatet är en följd av överskott inom både utbildnings- och forskningsverksamheten. Inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå var överskottet 170 miljoner kronor, medan det var 300 miljoner kronor inom forskning och utbildning på forskarnivå (se figur 73).

Orsakerna till överskotten skiljer sig mellan verksamhetsområdena. Inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökade såväl intäkter som kostnader under 2020. Men inom forskning och utbildning på forskarnivå uppstod överskottet genom att kostnaderna minskade samtidigt som intäkterna var oförändrade jämfört med året innan.

För mer information om universitetens och högskolornas verksamhetsområden, se faktarutan *Verksamhetsområden* på uka.se/arsrapport.

Lärosätena ökar sitt myndighetskapital

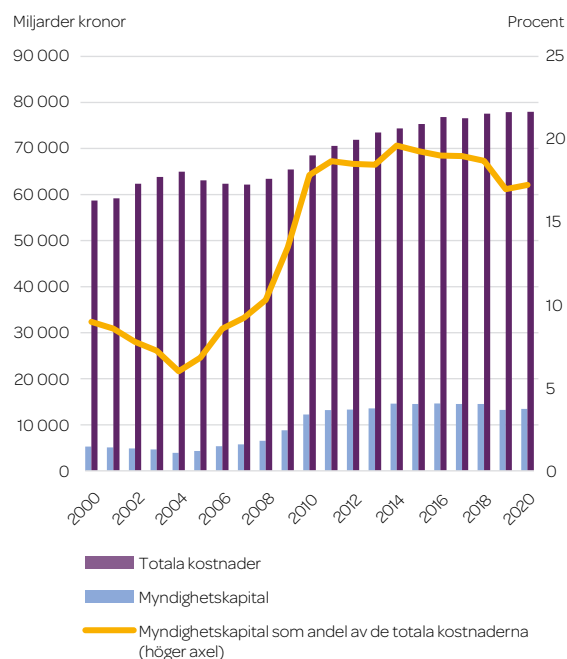
Den balanserade kapitalförändringen utgör, tillsammans med årets kapitalförändring, huvuddelen av lärosätenas myndighetskapital. Det senaste decenniets positiva resultat har inneburit att lärosätenas ekonomiska ställning har stärkts betydligt. Flera lärosäten har därför genomfört satsningar inom både utbildning och forskning med delar av sitt myndighetskapital.

Till följd av överskotten i lärosätenas verksamhet ökade det skattade myndighetskapitalet (summan av balanserad kapitalförändring och årets kapitalförändring) under året. Vid utgången av 2020 var det 13,5 miljarder kronor. Det är en ökning med 0,2 miljarder kronor i fasta priser jämfört med året innan.

Sedan 2014 har kvoten mellan myndighetskapitalet och de totala kostnaderna (figur 74) sjunkit något varje år, från strax under 20 procent till drygt 17 procent. Under 2020 ökade däremot myndighetskapitalet i förhållande till kostnaderna något, vilket kan ses som en effekt av coronapandemin. Lärosätena har, främst på forskningssidan, inte kunnat utföra all den verksamhet de har planerat för, vilket inneburit att medel blivit över.

För mer information, se faktarutan *Myndighetskapital och balanserad kapitalförändring* på uka.se/arsrapport och i UKÄ:s statistikdatabas.

Figur 74. Lärosätenas totala kostnader respektive skattat myndighetskapital 2000–2020, miljarder kronor (2020 års priser), samt kvoten (höger axel) som visar det skattade myndighetskapitalet som andel av kostnaderna.

RESURSTILLDELNING FÖR UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Statens ersättning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på registrerade studenter (omräknade till helårsstudenter) och studenternas avklarade poäng (omräknade till helårsprestationer) inom olika utbildningsområden. Det är samma ersättning för alla lärosäten som omfattas av systemet, men beloppet varierar mellan olika utbildningsområden. Takbeloppet anger den högsta totala ersättning som varje lärosäte kan få. Takbeloppet tillsammans med hur utbildningen fördelas på olika utbildningsområden sätter ramarna för antalet studenter på varje lärosäte.

All utbildning är indelad i kurser, som klassificeras till ett eller flera utbildningsområden. Det är regeringen som beslutar inom vilka utbildningsområden respektive lärosäte får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer. För utbildning inom de konstnärliga utbildningsområdena är dock antalet helårsstudenter och helårsprestationer som får avräknas begränsat. I övrigt är det upp till varje lärosäte att avgöra till vilket eller vilka utbildningsområden kursen ska klassificeras. Denna klassificering är grunden för lärosätenas resurstilldelning. För 2021 gäller ersättningsbeloppen i tabell 27 för helårsstudenter och helårsprestationer inom olika utbildningsområden. Resurstilldelningssystemet med takbelopp omfattar alla statliga lärosäten förutom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

För mer information om kursklassificering – se rapporten *Kursklassificering i högskolan – hela bilden* (Rapport 2020:20).

OLIKA TYPER AV INTÄKTER

Lärosätenas intäkter består av statliga anslag, intäkter i form av förbrukade medel från externa finansiärer och finansiella intäkter. Lärosätenas intäkter från externa finansiärer delas in i bidragsintäkter respektive avgiftsintäkter, beroende på vilken typ av verksamhet som medlen finansierar.

Bidragsintäkterna kan exempelvis bestå av forskningsbidrag, som är intäkter för forskning utan att bidragsgivaren har rätt till forskningens resultat. Avgiftsintäkter består av intäkter från uppdragsverksamhet och övriga avgiftsintäkter. Uppdragsverksamheten finansieras med avgifter som beställaren betalar, och kan vara antingen utbildning eller forskning. Inom utbildning sker uppdragsverksamheten huvudsakligen som uppdragsutbildning enligt särskilda förordningar. Uppdragsforskning är forskning som utförs på uppdrag av en extern finansiär, där ett avtal reglerar uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt dispositionsrätt till forsknings-

resultaten. Uppdragsforskning kan även gälla exempelvis utredningar eller produktutveckling.

Kategorin övriga avgiftsintäkter består framför allt av intäkter enligt § 4 i avgiftsförordningen. Det är bland annat intäkter för uthyrning av lokaler, konferensavgifter och övriga intäkter i verksamheten, som försäljning av kursmaterial. Dessutom ingår fakturerade kostnader och eventuella intäkter av sponsring i den kategorin, samt lärosätenas intäkter av studenternas anmälnings- och studieavgifter. Finansiella intäkter består huvudsakligen av ränteintäkter.

De belopp som externa finansiärer betalar till lärosätena bokförs som intäkter av lärosätet först i samband med att de förbrukas, det vill säga när kostnader uppstår. Detta medför att det finns en skillnad mellan finansiärernas betalning och lärosätenas redovisade intäkter från finansiärerna. De forskningsbidrag som inte har förbrukats finns under posten "oförbrukade bidrag" i lärosätenas balansräkningar.

Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Med anledning av coronapandemin och för att hantera följderna av den väntade lågkonjunkturen har staten skjutit till medel för både tillfälliga och permanenta utbyggnader av utbildningen. Det leder till att högskolans utbildningskapacitet kommer att öka betydligt under 2021–2023. Trots pandemin fortsatte trenden med ökade intäkter från betalande studenter under 2020, men ökningstakten var lägre än tidigare år.

Statliga anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras huvudsakligen genom statliga anslag som riksdagen anvisar direkt till lärosätena. År 2020 uppgick de direkta statsanslagen till 28,0 miljarder kronor. Det är en ökning med 1,4 miljarder kronor i fasta priser jämfört med 2019.

Huvuddelen av de direkta statsanslagen består av anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Dessa uppgick 2020 till 25,8 miljarder kronor. För de flesta statliga universitet och högskolor, samt några enskilda utbildningsanordnare, utgörs dessa anslag av ett takbelopp som anger den högsta totala ersättning som varje lärosäte kan få. De samlade takbeloppen 2020 var 24,5 miljarder kronor, medan anslagen till de lärosäten som inte omfattas av systemet med takbelopp var drygt en miljard kronor.

Vid sidan av de breda anslag som beskrivits ovan, som avser utbildningsuppdraget enligt regleringsbrev, finns det andra statliga anslag som finansierar utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Lärosätena tilldelas omkring 0,4 miljarder kronor från ett anslag för särskilda åtaganden, som avser uppgifter med särskild finansiering som inte avräknas mot takbeloppen.

Det finns också anslag som fördelades via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen, exempelvis för särskilda utbildningsinsatser för vidareutbildning av obehöriga lärare och kompletterande utbildningar för personer

med utländsk högskoleutbildning. På samma sätt fördelades de särskilda utbildningsmedel som staten under året tillförde lärosätena med anledning av coronapandemin. Sammantaget var lärosätenas intäkter av bidrag från Kammarkollegiet drygt 0,9 miljarder kronor.

Dessutom får de lärosäten som bedriver läkar- och tandläkarutbildning ersättning för klinisk utbildning, totalt 0,8 miljarder kronor, som ska kompensera regionerna för utbildningens intrång i deras verksamhet.

Överproduktion inom utbildningsverksamheten

För de lärosäten som omfattas av systemet med takbelopp baseras statens ersättning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå på per capitabelopp för registrerade studenter och deras studieprestationer. Ersättningsbeloppen varierar mellan olika utbildningsområden. Vid slutet av året beräknas det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen, det vill säga den ersättning som det samlade antalet helårsstudenter och helårsprestationer motsvarar, för de olika lärosätena och avräknas mot deras respektive takbelopp. I figur 75 redovisas förändringen av lärosätenas samlade takbelopp och det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen under den senaste tjugoårsperioden.

Det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen under 2020 var knappt 24,9 miljarder kronor, medan universitetens och högskolornas samlade takbelopp var 24,5 miljarder kronor. Den samlade överproduktionen var 350 miljoner kronor.

Det betyder att lärosätena under 2020 utbildade fler studenter än vad anslagen egentligen räcker till att finansiera. Under större delen av det senaste decenniet har värdet av lärosätenas utbildningsvolym legat över takbeloppen. Intresset för högre utbildning ökade kraftigt under 2008–2009 i samband med den förra lågkonjunkturen. Studieintresset har hållit i sig och under en lång period har det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen legat över takbeloppen.

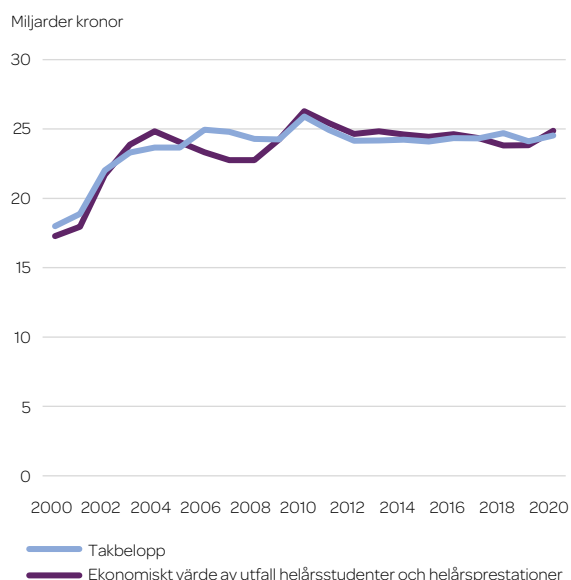
Lärosätena kan dock inte överproducera i längden utan att få ersättning, och de har därför vidtagit åtgärder för att anpassa utbildningens

Tabell 27. Ersättningsbelopp 2021 (kronor) per helårsstudent och helårsprestation inom de olika utbildningsområdena. En helårsstudent är en student som är registrerad för heltidsstudier under ett kalenderår (60 högskolepoäng), eller registreringar av flera studenter för utbildningar av mindre omfattning som tillsammans blir 60 högskolepoäng. En helårsprestation är 60 avklarade högskolepoäng. För att beräkna antalet helårsprestationer räknas alla högskolepoäng under ett kalenderår samman och divideras med 60.

Utbildningsområde	Ersättning per helårsstudent	Ersättning per helårsprestation
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	33 458	21 802
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	57 051	48 112
Vård	60 653	52 532
Odontologiskt	50 157	58 427
Medicinskt	67 777	82 442
Undervisning	40 695	42 632
Verksamhetsförlagd utbildning	57 672	55 954
Övrigt	45 817	37 219
Design	161 667	98 498
Konst	229 513	98 534
Musik	139 473	88 186
Opera	332 380	198 833
Teater	321 404	160 088
Media	327 993	262 736
Dans	226 044	124 902
Idrott	117 790	54 508

storlek till takbeloppen. År 2017 var utbildningen i nivå med takbeloppen och 2018 vände den tidigare överproduktionen till underproduktion. Värdet av utbildningsvolymen var alltså lägre än takbeloppen och det hade funnits utrymme att utbilda fler studenter. Den

Figur 75. Lärosätenas samlade takbelopp och det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen 2000–2020, miljarder kronor (2020 års priser).

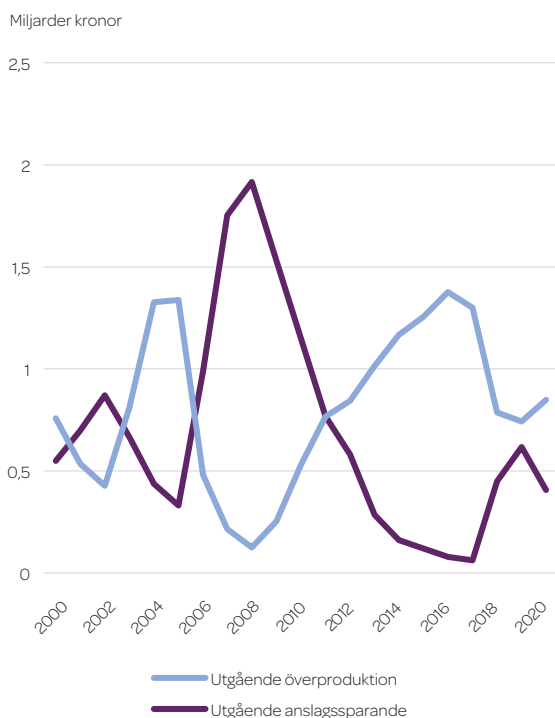

här situationen rådde även 2019. Tillströmningen av studenter med anledning av coronapandemin och det försämrade läget på arbetsmarknaden har inneburit en kraftig ökning av studieintresset, och tillsammans överproducerade lärosätena på nytt under 2020. Detta trots att staten skjutit till ökade medel för att lärosätena skulle kunna öka utbildningsvolymen.

I resurstilldelningssystemet finns möjlighet för lärosätena att spara såväl outnyttjat takbelopp (anslagssparande) som ekonomiskt värde av helårsstudenter och helårsprestationer (överproduktion) mellan budgetåren upp till motsvarande tio procent av lärosätets takbelopp. Det ger lärosätena möjligheter att balansera anslag mellan budgetåren och parera skillnader i studenternas efterfrågan på utbildning. Anslagssparandet respektive överproduktionen för de senaste tjugo åren redovisas i figur 76.

Utfallet av utbildningsvolymen 2020 innebar att anslagssparandet minskade med 0,2 miljarder kronor. Flera av de överproducerande lärosätena hade anslagssparande från tidigare år. Det använde de för att få ersättning för sin överproduktion och kunde således avräkna mer än takbeloppen för 2020.

Figur 76. Ekonomiskt värde av lärosätenas anslags-sparande och överproduktion under perioden 2000–2020, miljarder kronor (2020 års priser).

Samtidigt ökade den sparade överproduktionen vid flera lärosäten, där utbildningsvolymens värde översteg takbeloppen. Vid utgången av 2020 var lärosätenas samlade anslagssparande 0,4 miljarder kronor, medan den sparade överproduktionen var 0,8 miljarder kronor.

Flera utbyggnader med anledning av coronapandemin

Inom ramen för sina respektive takbelopp och examenstillstånd kan lärosätena relativt fritt besluta om dimensioneringen av olika utbildningar. Staten kan dock påverka inriktningen genom att tillföra medel som öronmärks för en viss utbildning. Detta har skett under flera år, och det pågår fortfarande utbyggnader av utbildningar med den här typen av riktade medel.

Dessa medel har till stor del varit riktade mot utbildningar inom olika bristyrken. Ett antal tillfälliga utbyggnader genomfördes under perioden 2010–2013, varav den sista upphörde 2016. En permanent utbyggnad

inleddes samtidigt 2015 som huvudsakligen avsåg utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet samt olika lärarutbildningar. Utbyggnaden var fullt genomförd 2019 och omfattar permanenta anslagshöjningar med totalt 1,1 miljarder kronor.

En ytterligare utbyggnad av lärar- och förskolläraryt utbildningar inleddes under 2017. Den innebär att staten årligen tillför 54 miljoner kronor i anslag under fem år och att utbyggnaden omfattar totalt 270 miljoner kronor när den är fullt ut genomförd 2021. Under 2018 inleddes ytterligare en permanent utbyggnad av olika utbildningar som regeringen bedömer som samhällsviktiga. När utbyggnaden är helt genomfört 2023 beräknas den ha inneburit höjda utbildningsanslag med totalt 730 miljoner kronor. En del är en generell utbyggnad, men huvuddelen är riktade utbyggnader av olika ingenjörsutbildningar, utbildningar inom samhällsbyggnad och läkarutbildningen samt sommarkurser.

Med anledning av coronapandemin och den väntade lågkonjunkturen föreslog regeringen i vårändringsbudgeten 2020 (prop. 2019/20:99) tillskott av särskilda medel för utbyggd utbildning vid universitet och högskolor. Flera av utbyggnaderna utökades senare och i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1) och vårändringsbudgeten 2021 (prop. 2020/21:99) föreslogs ytterligare tillskott av medel. Sammantaget innebär detta flera olika utbyggnader, både permanenta och tillfälliga. En permanent utbyggnad av högskolan med inriktning mot bristyrkesutbildningar genomförs med anslagshöjningar på drygt 220 miljoner kronor under 2020 och lika mycket under 2021. Till det kommer en mindre utbyggnad av yrkeslärarutbildning.

Men de flesta utbyggnader består av tillfälliga anslagshöjningar för att möta en väntad efterfrågan på högre utbildning. Tillskotten kommer framför allt under perioden 2020–2022 (se tabell 28). Det innebär att lärosätenas anslag kommer att minska när utbyggnaderna upphör. De största tillskotten kommer genom tillfälliga anslagshöjningar för behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning, utbildning på avancerad nivå och utbildning för livslångt lärande.

Tabell 28. Årliga anslagsförändringar 2020–2026 med anledning av coronapandemin, inklusive anslagsminskningar till följd av avslutade tillfälliga utbyggnader, miljoner kronor (löpande priser). Källa: Prop. 2019/20:99, prop. 2020/21:1 och prop. 2020/21:99 samt regleringsbrev till Kammarkollegiet avseende anslag 2:64 för 2020.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totalt	Slutår
Bristyrken	223	224						447	-
Yrkeslärarutbildning		17	9					26	-
Livslångt lärande	130	129	-259					0	2021
Sommarkurser	127	3	-130					0	2021
Utbildning på avancerad nivå		356		-356				0	2022
Behörighetsgivande utbildning	210	210	-280	-140				0	2022
Hela landet		167		3			-170	0	2025
Kompletterande pedagogisk utbildning		47	23			-70		0	2024
Totalt	690	1153	-637	-493	0	-70	-170	473	

Sammantaget innebär de tillfälliga och permanenta utbyggnaderna med anledning av coronapandemin att lärosätenas anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå höjs med drygt 1,8 miljarder kronor under 2021 jämfört med budgetbeslutet för 2020. En del av denna ökning, totalt 0,7 miljarder kronor, tillfördes lärosätena som bidrag via Kammarkollegiet (anslag 2:64) redan under 2020. De permanenta utbyggnaderna omfattar totalt 470 miljoner kronor. Detta kan jämföras med den tillfälliga utbyggnaden under 2010–2011, som omfattade anslagshöjningar med totalt 0,7 miljarder kronor.

Utbildningskapaciteten väntas öka kommande år

Det har under det senaste decenniet varit relativt stora skillnader mellan det ekonomiska värdet av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå och nivån på de statliga utbildningsanslagen. Det gör det svårt att undersöka effekterna av dimensioneringsförändringar med utgångspunkt i den faktiska studentvolymen.

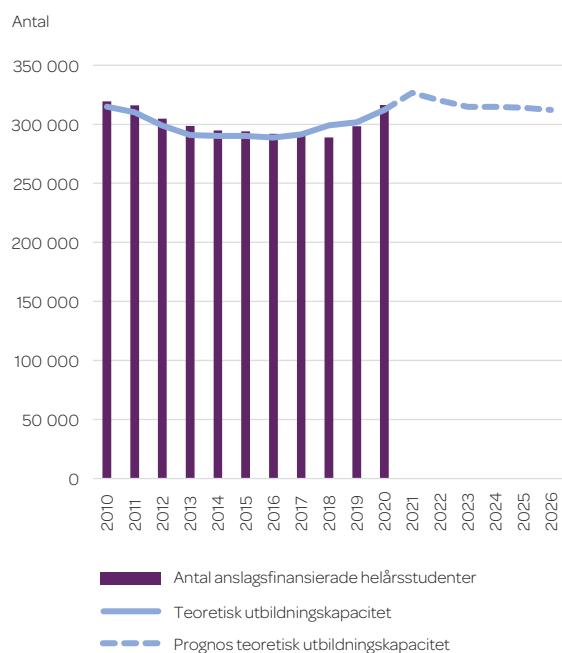
Förändringen av utbildningskapaciteten vid universitet och högskolor över tid kan dock följas genom en beräkning av hur många studenter som anslagen teoretiskt räcker till att finansiera. Den genomsnittliga ekonomiska ersättningen per helårsstudent, det vill säga utbildningsvolymens värde dividerat med antalet helårsstudenter, uppgick 2020 till 83 300 kronor. De samlade takbeloppen var

24,5 miljarder kronor. Det motsvarar 294 500 helårsstudenter med genomsnittlig ekonomisk ersättning. Vid de lärosäten som inte omfattas av systemet med takbelopp fanns ytterligare 10 000 helårsstudenter. Därmed uppgick lärosätenas teoretiska utbildningskapacitet till 304 500 helårsstudenter. Till det kommer 7 500 helårsstudenter som finansierades med de bidrag som staten under 2020 tillförde lärosätena utöver takbeloppen. Av figur 77 framgår den totala teoretiska utbildningskapaciteten, inklusive en prognos för kommande år, samt det faktiska antalet helårsstudenter.

Under de kommande åren väntas högskolans teoretiska utbildningskapacitet öka som en följd av pågående utbyggnader. De utbyggnader som inleddes 2017 och 2018 omfattar totalt 10 700 helårsstudenter, men har till största delen redan genomförts. För perioden 2021–2023 ska medel som motsvarar omkring 2 000 helårsstudenter successivt tillföras universitet och högskolor för dessa utbyggnader.

Den permanenta utbyggnad som inleddes 2020 kommer enligt regeringens beräkningar i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1, tabell 5.11) innebära att lärosätena tillförs medel som motsvarar 5 500 helårsstudenter. De tillfälliga utbyggnaderna av bland annat behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning, utbildning i hela landet och utbildning på avancerad nivå innebär att lärosätena därutöver tillförs resurser med som mest motsvarande 15 000 helårsstudenter under 2021 genom höjda utbildningsanslag.

Figur 77. Faktiskt antal anslagsfinansierade helårsstudenter respektive teoretisk utbildningskapacitet 2010–2020 samt prognos för teoretisk utbildningskapacitet 2020–2026.

Sammantaget innebär detta att högskolans teoretiska utbildningskapacitet ökar till 326 500 helårsstudenter under 2021. För 2022 uppskattas den bli 320 000 helårsstudenter, för att därefter minska till 315 000 helårsstudenter under 2023 och 2024. Långsiktigt kommer den teoretiska utbildningskapaciteten att ha ökat med 7 500 helårsstudenter 2026 jämfört med 2020 och uppgå till totalt 312 000 helårsstudenter. Det kan jämföras med utbyggnaderna under finanskrisen, som innebar att den teoretiska utbildningskapaciteten ökade till som mest 315 000 helårsstudenter under 2010.

Ökade intäkter av studieavgifter trots coronapandemin

En stadigt ökande del av lärosätenas intäkter till utbildning på grundnivå och avancerad nivå utgörs av anmälning- och studieavgifter från betalande studenter. Skyldighet att betala studieavgift infördes hösten 2011 för inresande studenter från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EU/EES) samt Schweiz som studerar vid svenska lärosäten utan att delta i något utbytesprogram.

Under 2020 var lärosätenas studieavgiftsintäkter 960 miljoner kronor, vilket är en

ökning med 20 miljoner kronor i fasta priser jämfört med året innan. Trots coronapandemin fortsatte alltså trenden med ökande intäkter från betalande studenter, men ökningstakten var lägre än tidigare år.

För mer information om studieavgifter och betalande studenter, se kapitlet *Internationell studentmobilitet*.

Uppdragsutbildning och beställd utbildning

Vid sidan av den anslagsfinansierade utbildningen på grundnivå och avancerad nivå bedriver lärosätena även utbildning åt uppdragsgivare inom offentlig sektor och privata organisationer. Utbildningen finansieras med avgifter som ska ge lärosätena full kostnadsäckning. År 2020 var lärosätenas totala intäkter av uppdragsutbildning 1,7 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,2 miljarder kronor jämfört med året innan.

Huvuddelen av uppdragen kommer från statliga myndigheter. Flera stora utbildningar, framför allt polisutbildningen och officersutbildningen men även skolläraryrket, organiseras och finansieras genom att ansvariga myndigheter ger uppdrag till universitet och högskolor. Dessa intäkter minskade under året. Framför allt var lärosätenas intäkter från Skolverket lägre än året innan, medan intäkterna från Polismyndigheten däremot ökade till följd av den utbyggda polisutbildningen.

Uppdragsutbildning kan vara en viktig form för fort- och vidareutbildning av yrkesverksamma inom näringslivet. Det senaste året minskade dock lärosätenas intäkter av uppdragsutbildning från företag.

En mindre del av uppdragsverksamheten består av beställd utbildning, vilket till största delen är utbildning på grundnivå och avancerad nivå som genomförs vid ett lärosäte på uppdrag av ett annat. I den beställda utbildningen kan det också ingå viss utbildning inom ramen för yrkeshögskolan. Sammantaget redovisade lärosätena 0,1 miljarder kronor i intäkter av beställd utbildning. Deras samlade intäkter av uppdragsutbildning och beställd utbildning var därmed 1,8 miljarder kronor.

Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå

År 2020 ökade lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå marginellt räknat i fasta priser. De direkta statsanslagen ökade med 0,7 miljarder kronor, medan de externa medlen minskade i ungefär samma omfattning. Minskningen beror framför allt på lägre intäkter av forskningsbidrag.

Huvuddelen av forskningsmedlen är statliga

Universitetens och högskolornas samlade intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå var 45,4 miljarder kronor 2020 (se tabell 29). Merparten av forskningsmedlen kommer från svenska staten. De direkta statsanslagen (inklusive anslag som fördelas via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen) var 20,3 miljarder kronor, varav huvuddelen, totalt 18,2 miljarder, var lärosätenas basfinansiering.

Denna basfinansiering kan till största delen kan användas fritt av universitet och högskolor till forskning och utbildning på forskarnivå inom olika områden. Resten av de direkta statsanslagen består framför allt av statens ersättning för klinisk forskning till de sju lärosäten som bedriver läkarutbildning.

Vid sidan av de direkta statsanslagen tillför staten också lärosätena betydande externa medel, totalt 11,7 miljarder kronor, som kanaliseras genom forskningsråden och andra statliga myndigheter (se tabell 29). Därmed var den statliga forskningsfinansieringen 32,0 miljarder kronor, vilket motsvarar 70 procent av de samlade intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå.

Lärosätena får också annan offentlig finansiering, från kommuner och regioner samt från de så kallade offentliga forskningsstiftelserna. Sammanlagt kom 76 procent av finansieringen från olika offentliga källor inom landet. Den privata forskningsfinansieringen kommer huvudsakligen från olika stiftelser och organisationer utan vinstsyfte, medan företagens forskningsfinansiering är mindre omfattande. Merparten av den utländska forskningsfinansieringen kommer från EU (se tabell 29).

Andelen externfinansiering minskar

Av de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå bestod alltså 20,3 miljarder kronor av direkta statsanslag, medan de externa medlen var 25,0 miljarder kronor. De finansiella intäkterna, som inte räknas till de externa medlen, var drygt 0,1 miljarder kronor.

Sammantaget var intäkterna till lärosätenas forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 29. Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå 2019 och 2020 per finansiärskategori, miljoner kronor (2020 års priser).

	2019	2020	Förändring
Statliga	31 509	31 951	442
Direkta statsanslag	19 600	20 289	689
Externa statliga medel	11 909	11 662	-247
Privata i Sverige	6 987	6 986	-2
Organisationer utan vinstsyfte	5 609	5 740	130
Företag	1 378	1 246	-132
EU och övriga utlandet	3 384	3 325	-60
Övriga offentliga	2 934	2 710	-225
Offentliga forskningsstiftelser	1 544	1 359	-185
Kommuner och regioner	1 390	1 350	-40
Övrigt	354	291	-63
Finansiella intäkter	164	127	-37
Totalt	45 334	45 389	56

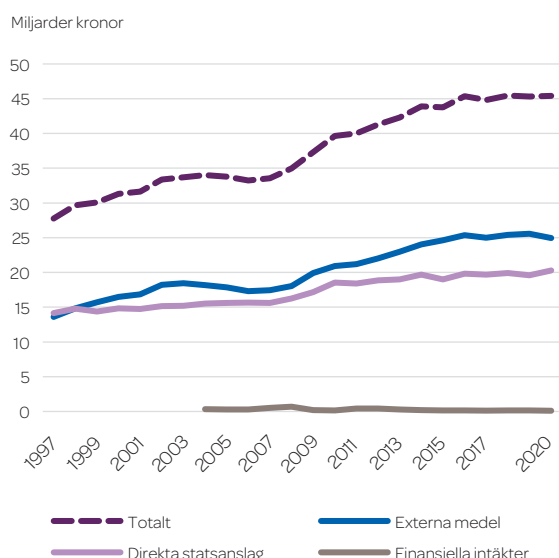
marginellt högre än året innan. De externa medlen minskade med totalt 0,6 miljarder kronor i fasta priser, men minskningen uppvägdes av större anslagsintäkter. De direkta statsanslagen ökade med 0,7 miljarder kronor. De finansiella intäkterna minskade något.

Ökningen av de direkta statsanslagen är den största sedan 2016, och innebar att statsanslagen översteg 20 miljarder kronor för första gången. Eftersom de externa medlen samtidigt minskade under året, blev resultatet att en högre andel av universitetens och högskolornas forskning finansierades med direkta statsanslag jämfört med tidigare år (se figur 78). Andelen direkta statsanslag var 45 procent under 2020, jämfört med 43 procent året innan.

År 2020 genomfördes en höjning av basfinansieringen till forskning och utbildning på forskarnivå med drygt 500 miljoner kronor, i enlighet med förslagen i den tidigare forskningspolitiska propositionen (prop. 2016/17:50). Propositionen innehöll förslag om höjda forskningsanslag med totalt 1,3 miljarder under perioden 2017–2020.

Under 2020 presenterade regeringen en ny forsknings- och innovationsproposition

Figur 78. Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå uppdelade på direkta statsanslag, externa medel och finansiella intäkter under perioden 1997–2020, miljarder kronor (2020 års priser). De direkta statsanslagen inkluderar också de anslag som fördelas via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen.

(prop. 2020/21:60). I den aviserade regeringen höjningar av lärosätenas anslag till forskning och utbildning på forskarnivå med sammanlagt 900 miljoner kronor under perioden 2021–2024, varav 720 miljoner tillkommer redan under 2021. Under 2021 tilldelas lärosätena dessutom tillfälligt höjda forskningsanslag med 500 miljoner kronor.

Minskande intäkter av forskningsbidrag

Forskningsbidragen utgör huvuddelen av den externa finansieringen – omkring 85 procent. Det är medel som vanligen söks i konkurrens mellan forskare och forskargrupper vid olika universitet och högskolor, och medlen kommer från ett stort antal olika offentliga och privata organisationer. Det är därför intressant att studera utvecklingen av denna finansiering lite närmare. I tabell 30 redovisas lärosätenas intäkter av forskningsbidrag per finansjär.

PANDEMINS EFFEKTER PÅ DEN PRIVATA FORSKNINGSFINANSIERINGEN

Under början av 2020 reagerade börser världen över kraftigt negativt till följd av pandemin. Eftersom många av stiftelserna är beroende av avkastning på börsen, fanns en farhåga om att deras finansiering av universitet och högskolor skulle minska. Som en del i uppföljningen av pandemins effekter på högskolan har Universitetskanslersämbetet undersökt detta.

Studien visar att coronapandemin i de flesta fall inte har påverkat stiftelsernas möjligheter att bevilja finansiering till nya projekt. Ingen forskning har heller behövt ställas in till följd av indragen finansiering. De minskade aktieutdelningarna från svenska bolag under 2020 har inte inneburit en motsvarande minskning av stiftelsernas forskningsfinansiering.

I studien framträder två viktiga undantag. Wallenbergstiftelserna och Kempestiftelserna uppger att de tillfälligt drar ner sitt stöd till nya projekt med totalt 700 miljoner kronor. Det är ett betydande bortfall, som innebär sämre finansieringsmöjligheter för forskare och forskargrupper vid de universitet som framför allt omfattas av dessa stiftelsers program och utlysningar.

UKÄ bedömer att effekterna av pandemin hittills kommer att stanna vid ett tillfälligt bortfall av forskningsfinansiering.

Läs mer i rapporten *Coronapandemins effekter på den privata forskningsfinansieringen* (Rapport: 2021:11).

Tabell 30. Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag 2019 och 2020 per finansiär, miljoner kronor (2020 års priser).

I tabellen särredovisas de finansiärer vars bidrag översteg 50 miljoner kronor 2020. De anslag som Kammarkollegiet betalar ut efter beslut av regeringen ingår inte i sammanställningen.

	2019	2020	Förändring
Forskningsråd	6 848	6 616	-232
Vetenskapsrådet	5 257	4 988	-269
Formas	1 021	1 089	68
Forte	569	538	-31
Stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte i Sverige	5 389	5 538	148
Wallenbergstiftelser	1 777	1 881	105
Cancerfonden	473	533	60
Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	318	298	-20
Stiftelser förvaltade av lärosäte	297	276	-21
Hjärt-lungfonden	186	188	3
Övriga finansiärer	2 340	2 362	22
Statliga myndigheter (exkl. forskningsråd)	3 693	3 575	-118
Vinnova	1 120	1 082	-37
Energimyndigheten	779	777	-2
Statliga universitet och högskolor	665	615	-50
Sida/SAREC	193	159	-35
Trafikverket	122	152	30
Övriga finansiärer	814	790	-24
EU	2 038	2 013	-24
EU:s ramprogram exkl. ERC	1 211	1 224	13
Europeiska forskningsrådet (ERC)	480	507	27
EU, ej ramprogram	347	282	-65
Offentliga forskningsstiftelser	1 544	1 359	-185
SSF	797	730	-67
KK-stiftelsen	372	331	-41
Östersjöstiftelsen	171	161	-10
Mistra	164	120	-44
Övriga finansiärer	39	16	-23
Medel från övriga utlandet	882	910	28
Organisationer utan vinstsyfte i utlandet	597	631	34
Företag i utlandet	189	199	10
Övriga finansiärer	96	80	-16
Företag i Sverige	660	575	-85
Regioner/landsting	521	490	-30
Kommuner	155	154	-1
Övrigt	33	56	23
Totalt	21 762	21 286	-476

Under 2020 var lärosätenas intäkter av bidrag till forskning och utbildning på forskarnivå totalt 21,3 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,5 miljarder kronor i fasta priser jämfört med föregående år. Minskningen av de externa medlen under 2020 beror alltså till stor del på lägre intäkter av forskningsbidrag.

Lägre förbrukningstakt bakom de minskade bidragsintäkterna

De externa finansiärernas bidrag till lärosätena bokförs som intäkter först i samband med att de förbrukas. Inbetalade medel som ännu inte har omsatts i verksamhet syns i den ekonomiska redovisningen som oförbrukade bidrag i lärosätenas balansräkningar.

Vid utgången av 2020 var lärosätenas totala oförbrukade bidrag till forskning och utbildning på forskarnivå 20,7 miljarder kronor. Det är en ökning med 1,2 miljarder kronor i fasta priser jämfört med året innan.

Att de oförbrukade bidragen ökade under 2020 visar att de minskade intäkterna av forskningsbidrag inte beror på att finansiärerna dragit ner omfattningen av sitt stöd. Orsaken är snarare att forskningsbidragen förbrukades i lägre takt under året, vilket sannolikt till stor del kan tillskrivas pandemin. Vissa lärosäten skriver uttryckligen i sina årsredovisningar att så var fallet.

Minskade avgiftsintäkter

Vid sidan av forskningsbidragen har lärosätena även intäkter av uppdragsforskning och övriga avgiftsintäkter. De samlade intäkterna av uppdragsforskning var 1,7 miljarder kronor 2020. Det är en ökning med 80 miljoner kronor i fasta priser jämfört med året innan. Förutom forskning som utförs på uppdrag av externa intressenter kan det handla om utvecklingsarbete och utredningsuppdrag. Merparten av forskningsuppdragen utförs åt privata företag och statliga myndigheter.

Lärosätena har också övriga avgiftsintäkter till forskning och utbildning på forskarnivå. Det handlar bland annat om fakturerade kostnader, intäkter från uthyrning av lokaler eller försäljning av material och tjänster. Även lärosätenas intäkter av sponsring ingår här. De övriga avgiftsintäkterna uppgick 2020 till 2,0 miljarder kronor, en minskning med 0,2 miljarder jämfört med året innan.

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

HÖGSKOLANS FORSKNING

Medicin och hälsovetenskap står för den största forskningsvolymen i Sverige mätt i antalet publikationer. Medicin och hälsovetenskap har också de största intäkterna – drygt en tredjedel av de 45 miljarder kronor som lärosätenas totala intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå uppgick till 2019. Flest FoU-årsverken utfördes däremot inom naturvetenskap.

Forskare vid de stora breda universiteten och de fackinriktade universiteten ägnar en betydligt större andel av sin arbetstid åt FoU-verksamhet än forskare vid övriga lärosäten.

Under perioden 2012–2019 blev det allt vanligare att sprida forskningsresultat genom artiklar i vetenskapliga tidskrifter inom samtliga forskningsämnesområden. Antalet böcker av forskare som är verksamma vid svenska lärosäten har samtidigt minskat.

Forskningsintäkter

Universitetens och högskolornas totala intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå var 45 miljarder 2019. Det största forskningsämnesområdet var medicin och hälsovetenskap med en tredjedel av de samlade intäkterna.

En tredjedel av intäkterna till medicin och hälsovetenskap

Uppgifterna om utgifter för forskning och utbildning (FoU) och intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå bygger på SCB:s undersökning *Forskning och utveckling i Sverige* som genomförs vartannat år. Enligt den senaste undersökningen 2019 var universitetens och högskolornas samlade forskningsintäkter 45 miljarder.

Intäkterna varierar stort mellan forsknings-

ämnesområden och forskningsämnesgrupper (tabell 31). Högst var intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå inom forskningsämnesområdet medicin och hälsovetenskap – omkring 14,7 miljarder. Inom det området fanns också de forskningsämnesgrupper som hade störst intäkter – medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper med 5,7 miljarder och klinisk medicin med 5,5 miljarder under 2019.

Andelen externfinansiering var högst inom teknik (63 procent) och lägst inom humaniora och konst (36 procent). Medel från Vetenskapsrådet, Forte och Formas utgör en mindre andel av externfinansieringen inom teknik än inom andra forskningsämnesområden. Det uppvägs av större intäkter från Vinnova och Energimyndigheten. Intäkter från EU och från företag är också relativt sett viktigare inom teknik än inom de flesta andra forskningsämnesområden.

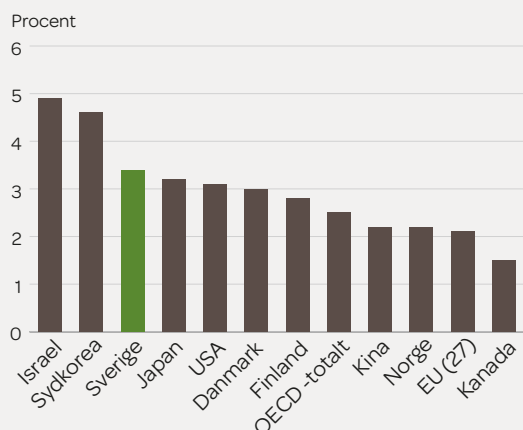

Internationell jämförelse

SVERIGE INVESTERAR MYCKET I FOU

EU har satt som mål att 3 procent av medlemslänternas BNP ska investeras i forskning och utveckling (FoU). Sverige är ett av få länder inom EU som når upp till målet. År 2019 var Sveriges FoU-utgifter 3,4 procent av BNP, en lite högre andel än 2018. Sverige är därmed ett av de länder i världen som investerar mest i FoU mätt som andel av BNP (se figur 79). Sverige ligger dock en bit efter de två länder som enligt OECD investerar mest, Israel och Sydkorea. Däremot har Sverige högre FoU-utgifter som andel av BNP än exempelvis Japan, USA och Finland samt totalt inom OECD.

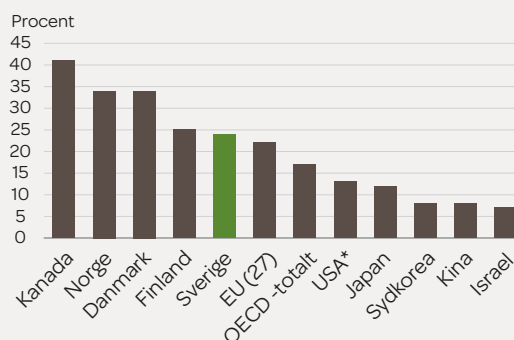
Figur 79. FoU-utgifter som andel av BNP i ett urval av länder (procent), år 2019. Källa: OECD.

EN STOR DEL AV FORSKNINGEN I SVERIGE UTFÖRS AV HÖGSKOLESEKTORN

I Sverige, liksom i de flesta andra OECD-länder, är det näringslivet som utför den största delen av landets FoU. Men i Sverige och övriga nordiska länder utför även högskolesektorn en stor del. I Sverige står högskolesektorn för 24 procent av FoU-verksamheten, vilket är en mindre andel än i de övriga nordiska länderna Norge, Danmark och Finland (se figur 80). I Israel och Sydkorea, de länder som 2019 investerade mest i FoU, ser bilden annorlunda ut. Där står universitet och högskolor för en väldigt liten del av FoU-utgifterna. I Sydkorea var andelen 8 procent och i Israel 7 procent. Även om företagssektorn står för en stor andel av FoU-utgifterna i Sverige, är det en betydligt mindre andel än i exempelvis Sydkorea. Till skillnad från Sverige har Sydkorea dessutom flera offentliga institut som utför en stor andel av forskningen.

Figur 80. Högskolans andel av utförd FoU i ett urval av länder (procent), år 2019. Källa: OECD.

Tabell 31. Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå 2019 fördelat på direkta statsanslag och externa medel, forskningsämnesområde och forskningsämnesgrupp, miljarder kronor. Anslag som fördelas via Kammarkollegiet ingår i direkta statsanslag.

Forskningsämnesområde	Forskningsämnesgrupp	Intäkter (miljarder kronor)			Andel externa medel (%)
		Totala intäkter	Direkta statsanslag	Externa medel	
Samtliga		44,82	19,38	25,28	56
Naturvetenskap	Totalt	11,13	4,63	6,47	58
	Biologi	1,65	0,82	0,83	50
	Data- och informationsvetenskap	1,82	0,66	1,15	63
	Fysik	3,20	1,06	2,12	66
	Geovetenskap och miljövetenskap	1,53	0,74	0,78	51
	Kemi	1,77	0,78	0,99	56
	Matematik	0,63	0,35	0,28	44
	Annan naturvetenskap	0,53	0,21	0,32	60
Teknik	Totalt	7,35	2,70	4,63	63
	Elektroteknik och elektronik	1,63	0,63	0,99	61
	Industriell bioteknik	0,81	0,23	0,59	72
	Kemiteknik	0,44	0,15	0,29	66
	Maskinteknik	1,85	0,73	1,10	60
	Materialteknik	0,51	0,18	0,33	64
	Medicinteknik	0,23	0,08	0,15	65
	Miljöbioteknik	0,04	0,02	0,02	49
	Nanoteknik	0,16	0,08	0,08	53
	Naturresursteknik	0,19	0,05	0,13	70
	Samhällsbyggnadsteknik	1,09	0,37	0,72	66
	Annan teknik	0,41	0,17	0,23	57
Medicin och hälsovetenskap	Totalt	14,73	5,93	8,71	59
	Hälsovetenskap	2,11	0,76	1,34	64
	Klinisk medicin	5,53	2,11	3,40	62
	Medicinsk bioteknologi	0,79	0,27	0,51	65
	Medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper	5,69	2,44	3,19	56
	Annan medicin och hälsovetenskap	0,62	0,35	0,26	42
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	Totalt	2,58	1,15	1,42	55
	Bioteknologi med applikationer på växter och djur	0,12	0,07	0,05	42
	Husdjursvetenskap	0,22	0,10	0,12	53
	Lantbruksvetenskap, skogsbruk och fiske	1,53	0,68	0,85	55
	Veterinärmedicin	0,33	0,13	0,20	60
	Annan lantbruksvetenskap	0,38	0,17	0,21	55
Samhällsvetenskap	Totalt	6,20	3,16	3,02	49
	Ekonomi och näringsliv	1,41	0,64	0,76	54
	Juridik	0,34	0,22	0,11	34
	Medie- och kommunikationsvetenskap	0,31	0,17	0,14	45
	Psykologi	0,42	0,22	0,19	46
	Social och ekonomisk geografi	0,23	0,11	0,12	52
	Sociologi	0,72	0,35	0,37	51
	Statsvetenskap	0,46	0,20	0,26	56
	Utbildningsvetenskap	0,87	0,51	0,35	41
	Annan samhällsvetenskap	1,44	0,73	0,71	49
Humaniora och konst	Totalt	2,84	1,81	1,03	36
	Filosofi, etik och religion	0,36	0,21	0,14	40
	Historia och arkeologi	0,58	0,33	0,25	42
	Konst	0,47	0,33	0,14	30
	Språk och litteratur	0,82	0,58	0,24	30
	Annan humaniora	0,61	0,36	0,26	42

Tabell 32. Intäkter från externa medel andel per finansärsgrupp, per forskningsämnesområde och forskningsämnesgrupp 2019.

Forskningsämnesområde	Forskningsämnesgrupp	Forskningsråd (%)	Vinnova och Energidirektoratet (%)	Övriga statliga myndigheter (%)
Samtliga		27	7	13
Naturvetenskap	Totalt	33	7	14
	Biologi	36	1	18
	Data- och informationsvetenskap	20	9	19
	Fysik	41	8	8
	Geovetenskap och miljövetenskap	33	6	20
	Kemi	30	10	6
	Matematik	34	5	18
	Annan naturvetenskap	27	1	30
Teknik	Totalt	13	23	12
	Elektroteknik och elektronik	14	25	7
	Industriell bioteknik	16	7	24
	Kemiteknik	15	25	5
	Maskinteknik	9	33	8
	Materialteknik	10	31	4
	Medicinteknik	11	18	13
	Miljöbioteknik	16	17	15
	Nanoteknik	26	11	5
	Naturresursteknik	14	30	13
	Samhällsbyggnadsteknik	16	20	22
	Annan teknik	8	15	16
Medicin och hälsovetenskap	Totalt	26	1	8
	Hälsovetenskap	34	1	12
	Klinisk medicin	22	1	6
	Medicinsk bioteknologi	25	2	8
	Medicinska och farmaceutiska grundvetenskaper	29	1	9
	Annan medicin och hälsovetenskap	18	1	19
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	Totalt	26	4	22
	Bioteknologi med applikationer på växter och djur	30	13	11
	Husdjursvetenskap	29	1	20
	Lantbruksvetenskap, skogsbruk och fiske	25	4	23
	Veterinärmedicin	17	0	12
	Annan lantbruksvetenskap	31	7	32
Samhällsvetenskap	Totalt	33	6	17
	Ekonomi och näringsliv	15	11	13
	Juridik	26	5	17
	Medie- och kommunikationsvetenskap	21	7	16
	Psykologi	45	3	7
	Social och ekonomisk geografi	49	4	15
	Sociologi	60	2	10
	Statsvetenskap	45	1	11
	Utbildningsvetenskap	44	2	31
	Annan samhällsvetenskap	26	7	25
Humaniora och konst	Totalt	36	2	14
	Filosofi, etik och religion	39	0	3
	Historia och arkeologi	37	1	10
	Konst	31	8	10
	Språk och litteratur	38	1	23
	Annan humaniora	34	1	17

Offentliga forskningsstiftelser (%)	Kommuner och regioner (%)	Företag (%)	Forskningsstiftelser och privata icke-vinstdrivande organisationer (%)	EU (%)	Övrigt (%)	Totalt (%)
6	5	7	25	8	1	100
9	2	4	20	11	1	100
5	2	3	24	9	2	100
16	3	6	13	13	1	100
7	1	4	20	10	0	100
7	1	5	16	13	1	100
10	0	5	24	13	1	100
8	1	3	28	6	-3	100
2	6	1	16	9	8	100
9	3	11	15	12	1	100
12	2	11	14	15	1	100
8	1	7	30	7	0	100
11	0	13	21	8	0	100
9	3	12	11	14	1	100
13	3	10	11	17	0	100
11	13	8	16	9	0	100
4	8	10	16	14	1	100
8	0	7	27	16	0	100
5	3	10	8	17	0	100
7	3	11	11	8	1	100
8	6	12	14	13	8	100
3	11	8	36	6	1	100
2	14	6	24	7	0	100
3	15	9	39	4	1	100
9	4	4	36	10	0	100
2	6	8	38	6	1	100
0	16	8	31	3	2	100
3	1	14	19	3	9	100
5	2	29	6	2	3	100
0	4	12	25	3	6	100
4	1	17	22	3	2	100
0	0	8	12	0	51	100
0	-0	9	12	8	2	100
5	6	5	23	5	1	100
6	4	10	36	5	0	100
0	1	4	41	3	3	100
10	5	2	23	16	0	100
3	5	8	26	4	0	100
3	3	2	20	4	0	100
3	3	1	15	6	-0	100
4	7	3	22	8	-0	100
2	8	3	7	3	1	100
6	8	3	18	5	3	100
7	1	2	29	5	3	100
16	0	0	35	6	0	100
5	2	1	31	10	2	100
4	3	7	28	4	4	100
3	1	1	30	2	2	100
11	2	1	24	5	5	100

Forskarnas arbetstid

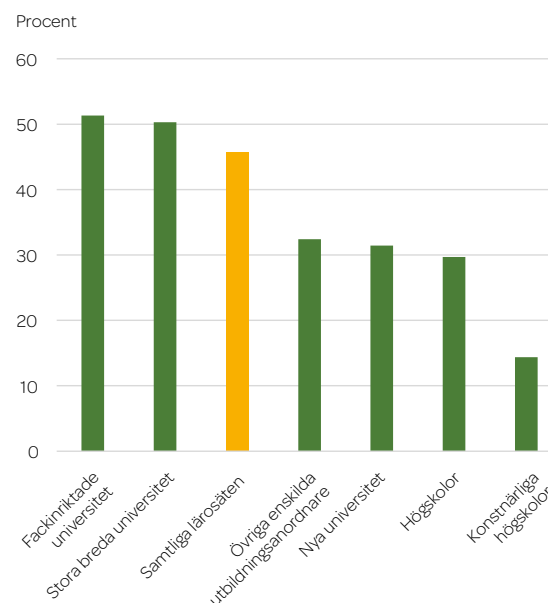
Flest årsverken som ägnas åt forskning och utveckling genomfördes 2019 inom naturvetenskap. Hur stor andel av arbetstiden som forskare ägnar åt FoU-verksamhet varierar mellan forskningsämnesområden och mellan olika lärosäten. Högst andel av arbetstiden ägnades åt FoU-verksamhet vid fackinriktade universitet.

Flest FoU-årsverken inom naturvetenskap

Inom naturvetenskap samt medicin och hälsovetenskap genomfördes flest FoU-årsverken 2019 (tabell 33). Fördelningen av årsverken mellan forskningsämnesområden stämmer inte helt överens med intäkternas fördelning. Det beror på att forskningen är mer kapitalintensiv och resurskrävande inom vissa områden. En betydande del av FoU-årsverkerna inom medicin och hälsovetenskap utförs dessutom utanför universitet och högskolor, framför allt vid universitetssjukhusen.

Huvuddelen av forskningsintäkterna går till de stora breda universiteten och de fackinriktade universiteten. Det är också vid dessa lärosäten som forskare och lärare ägnar störst del av sin arbetstid till FoU-verksamhet – omkring hälften jämfört med omkring trettio procent vid övriga lärosäten. Lägst andel av arbetstiden ägnades åt FoU vid de konstnärliga högskolorna (figur 81).

Figur 81. Andel av arbetstiden som ägnades åt FoU-verksamhet per lärosäteskategori 2019.

Forskningspublikationer

Artiklar i vetenskapliga tidskrifter är den vanligaste publikationstypen vid svenska lärosäten. Flest artiklar publicerades 2019 inom medicin och hälsovetenskap. Antalet publicerade böcker har minskat sedan 2012.

Tabell 33. Antal FoU-årsverken per forskningsämnesområde 2019.

	FoU-verksamhet			
	Antal årsverken	± 95 % KI	Andel av samtliga FoU-årsverken (%)	Andel av forskningsintäkterna (%)
Samtliga forskningsämnesområden	21 000	360	100	100
Naturvetenskap	5 400	190	26	25
Teknik	3 300	150	16	16
Medicin och hälsovetenskap	5 200	170	25	33
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	600	60	3	6
Samhällsvetenskap	3 500	150	17	14
Humaniora och konst	1 400	90	7	6
Inget forskningsämnesområde	1 600	190	8	-

Flest artiklar inom medicin och hälsovetenskap

Den vetenskapliga produktionen är störst inom medicin och hälsovetenskap, och inom det området publiceras också flest artiklar i vetenskapliga tidskrifter (tabell 34). Publiceringsmönstren mellan olika forskningsämnesområden varierar. Konferenspublikationer, som ingår i kategorin övriga publikationer, är en relativt sett viktigare publikationsform inom delar av teknikvetenskaperna än inom exempelvis naturvetenskap. Inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst publiceras samtidigt fler böcker än inom de övriga forskningsämnesområdena, både på svenska och på övriga språk.

Sammantaget följer den vetenskapliga produktionen mönstret för intäkter och årsverken relativt väl om man jämför olika forskningsämnesområden.

Fördelningen av forskningspublikationer per lärosäteskategori varierar (figur 82). Vid nya universitet och högskolor utgör publikationer inom samhällsvetenskap samt inom humaniora och konst ungefär hälften av det totala antalet. De stora breda universiteten och fackinriktade universiteten har högre andelar publikationer inom naturvetenskap samt

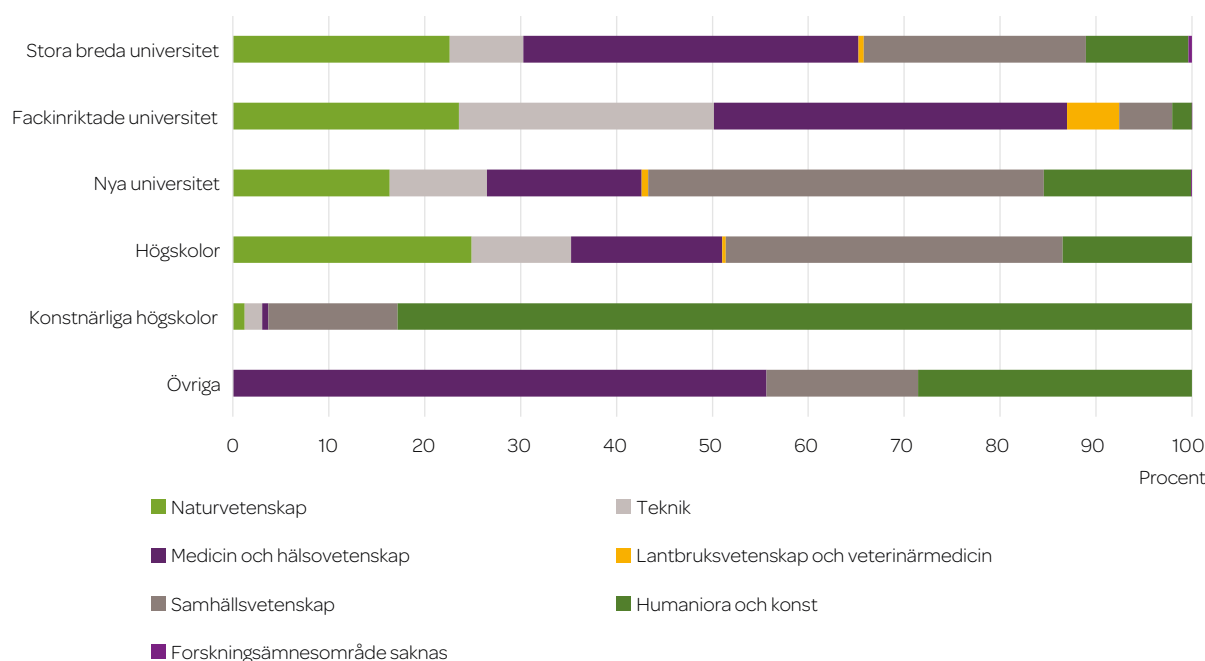
medicin och hälsovetenskap. Publiceringarna inom teknik sker till stor del vid de fackinriktade universiteten.

Andelen artiklar i vetenskapliga tidskrifter ökar

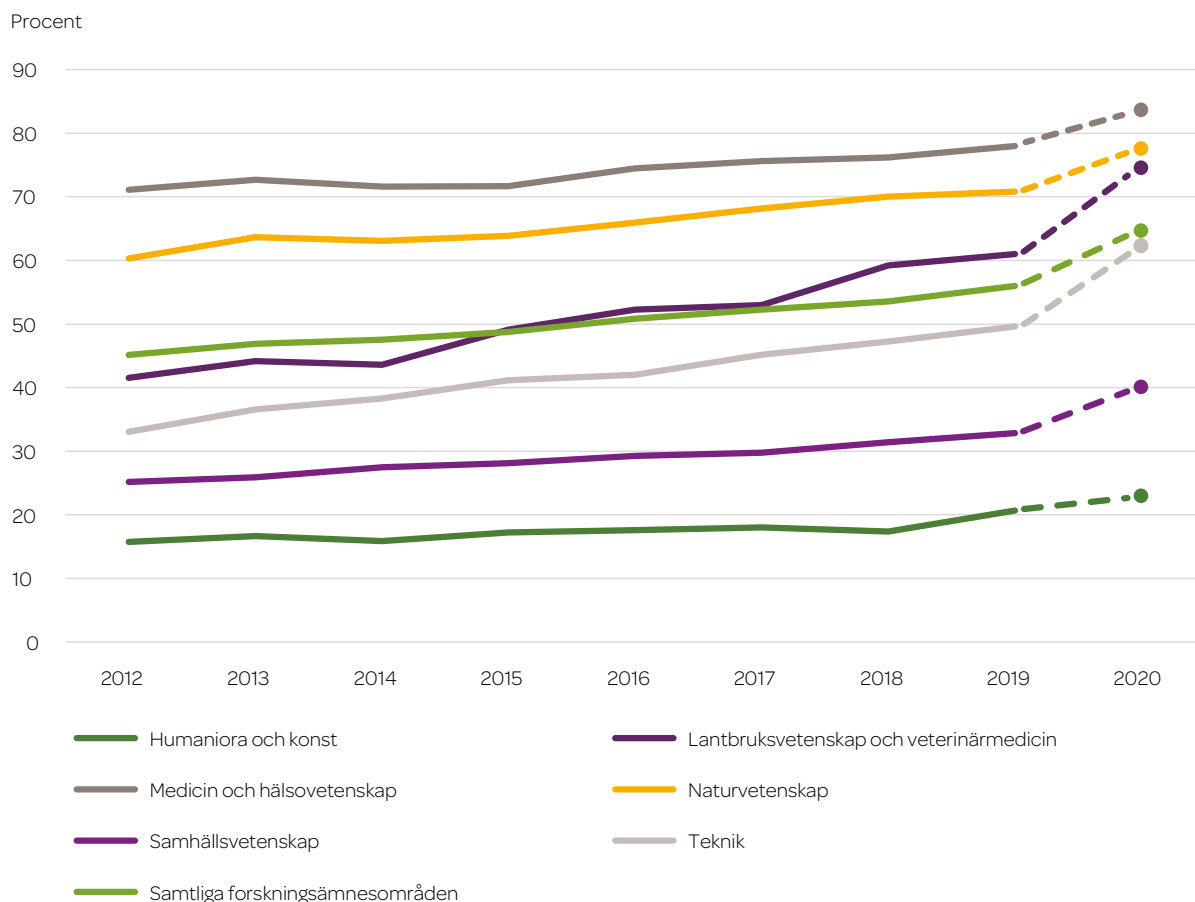
En tydlig trend under det senaste decenniet är att en allt större andel av forskningsresultaten kommuniceras genom artiklar i vetenskapliga tidskrifter. 2019 utgjorde artiklar i vetenskapliga tidskrifter – originalartiklar och forskningsöversiktsartiklar – 56 procent av alla forskningspublikationer som återfanns i publikationsdatabasen Swepub (se figur 83). Andelen var ännu högre 2020, men siffrorna detta år är inte kompletta. Det förekommer omfattande efterrapportering, särskilt av publikationer inom kategorin övriga publikationer.

Att publicera forskningsresultat i form av artiklar i vetenskapliga tidskrifter har under en lång tid varit dominerande inom naturvetenskap samt medicin och hälsovetenskap. Trenden mot en ökad publicering av artiklar i vetenskapliga tidskrifter har dock varit starkast inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin samt teknik. Under perioden 2012–2019 ökade andelen artiklar i vetenskapliga tidskrif-

Figur 82. Forskningspublikationer, andelar per forskningsämnesområde inom olika lärosäteskategorier 2019.

Figur 83. Andel artiklar i vetenskapliga tidskrifter av samtliga forskningspublikationer per forskningsämnesområde 2012–2020. Uppgifterna för 2020 är preliminära till följd av omfattande efterrapportering av forskningspublikationer.

ter inom dessa områden med 19 respektive 17 procentenheter.

Däremot har antalet publikationer i form av böcker – monografier och samlingsverk – minskat. Att skriva böcker är vanligast inom humaniora och konst samt inom samhällsvetenskap, men antalet publicerade böcker inom dessa områden har minskat under de senaste åren. Störst är minskningen av antalet böcker på svenska. Inom humaniora och konst publicerades 25 procent färre böcker på svenska 2019 jämfört med 2012, och inom samhällsvetenskap var minskningen 22 procent. Även antalet böcker på övriga språk har minskat, men inte lika mycket som antalet böcker på svenska.

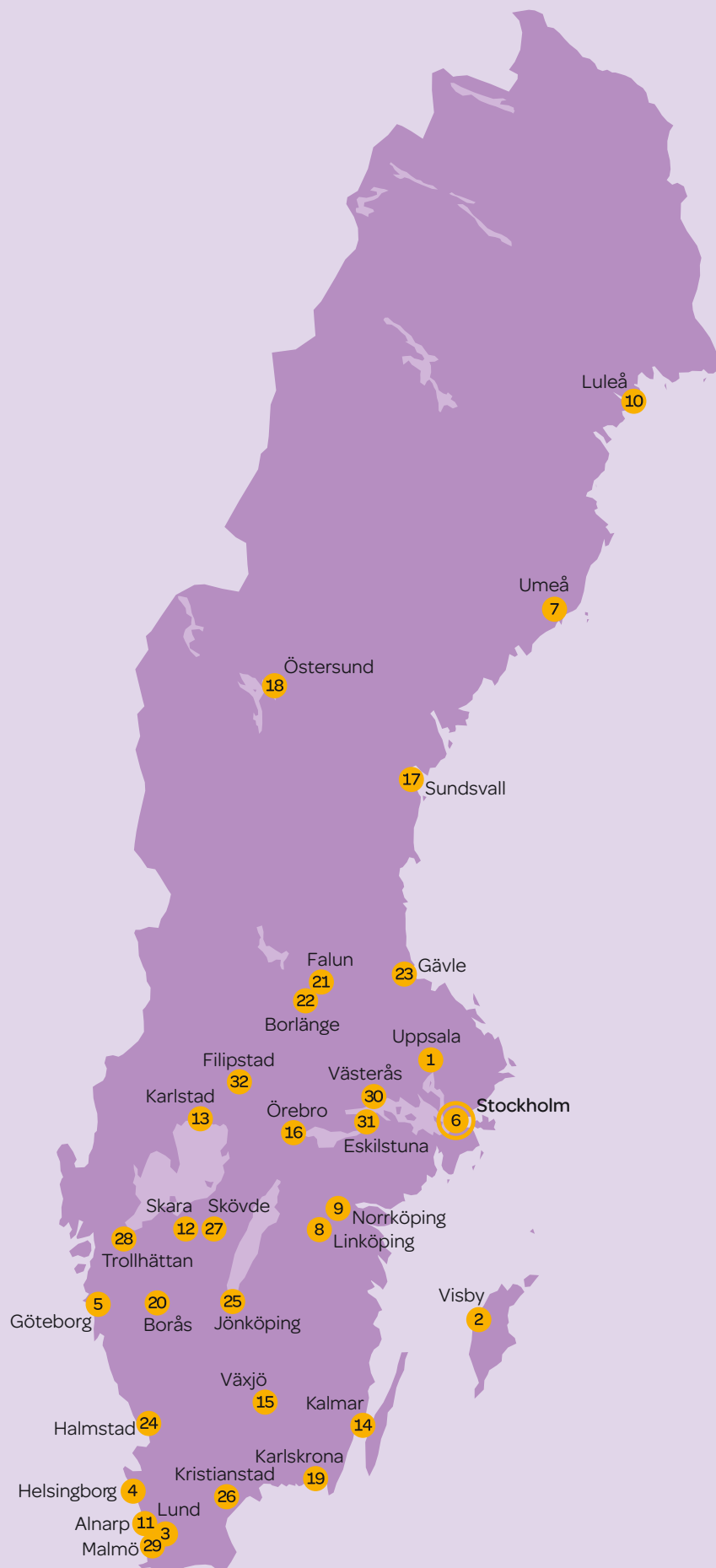
Tabell 34. Publikationer per publikationstyp och per forskningsämnesområde 2019, samt andelar av totala FoU-årsverken och forskningsintäkter.

Forsknings- ämnesområde	Akademiska avhand- lingar	Artiklar i vetenskap- liga tidskrifter	Böcker på svenska	Böcker på övriga språk	Övriga publika- tioner	Uppgift saknas	Totalt	Andel av forsknings- publikationer (%)	Andel av samtliga FoU-års- verken (%)	Andel av totala forsknings- intäkter (%)
Samtliga	3 179	36 740	637	663	24 388	77	65 684	100	100	100
Naturvetenskap	822	10 407	18	42	3 382	20	14 691	22	26	25
Teknik	755	4 751	23	35	4 009	9	9 582	15	16	16
Medicin och hälsovetenskap	902	14 541	41	19	3 135	6	18 644	28	25	33
Lantbruksveten- skap och veteri- närmedicin	47	819	4	0	473	0	1 343	2	3	6
Samhällsveten- skap	496	4 812	333	325	8 682	7	14 655	22	17	14
Humaniora och konst	150	1 371	216	241	4 623	35	6 636	10	7	6
Forsknings- ämnesområde saknas	7	39	2	1	84	0	133	0	8	-

Tabell 35. Antal publicerade böcker, på svenska respektive övriga språk, per forskningsämnesområde 2012–2020.

*Uppgifterna för 2020 är preliminära till följd av omfattande efterrapportering av forskningspublikationer.

Forskningsämnesområde	Språk	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Humaniora och konst	Svenska	287	300	289	266	252	275	214	216	180
	Övriga	270	294	303	317	283	264	318	241	228
Lantbruksvetenskap och veterinär- medicin	Svenska	7	6	10	4	6	4	2	4	3
	Övriga	12	6	3	8	11	7	4		2
Medicin och hälsovetenskap	Svenska	61	63	56	45	37	37	31	41	21
	Övriga	28	29	24	28	22	20	21	19	12
Naturvetenskap	Svenska	38	32	28	31	17	30	11	18	15
	Övriga	78	61	85	85	67	76	70	42	35
Samhällsvetenskap	Svenska	427	461	453	416	406	349	376	333	317
	Övriga	379	403	356	369	319	342	345	325	257
Teknik	Svenska	24	20	19	17	14	14	13	23	7
	Övriga	63	56	53	45	67	45	26	35	20
Samtliga	Svenska	844	882	855	779	732	709	647	635	543
	Övriga	830	849	824	852	769	754	784	662	554

Lärosäten 2021

Universitet

Uppsala universitet 1, 2
Lunds universitet 3, 4
Göteborgs universitet 5
Stockholms universitet 6
Umeå universitet 7
Linköpings universitet 8, 9
Karolinska institutet 6
Kungl. Tekniska högskolan 6
Chalmers tekniska högskola (enskild) 5
Luleå tekniska universitet 10
Handelshögskolan i Stockholm (enskild) 6
Sveriges lantbruksuniversitet 1, 7, 11, 12
Karlstads universitet 13
Linnéuniversitetet 14, 15
Örebro universitet 16
Mittuniversitetet 17, 18
Malmö universitet 29

Högskolor

Blekinge tekniska högskola 19
Försvärshögskolan 6
Gymnastik- och idrottshögskolan 6
Högskolan i Borås 20
Högskolan Dalarna 21, 22
Högskolan i Gävle 23
Högskolan i Halmstad 24
Högskolan Kristianstad 26
Högskolan i Skövde 27
Högskolan Väst 28
Mälardalens högskola 30, 31
Stiftelsen Högskolan i Jönköping (enskild) 25
Södertörns högskola 6

Konstnärliga högskolor

Beckmans Designhögskola (enskild) 6
Konstfack 6
Kungl. Konsthögskolan 6
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm 6
Stockholms konstnärliga högskola 6

Övriga enskilda utbildningsanordnare

Brunnsviks folkhögskola* 22
Enskilda Högskolan, Stockholm 6
Ericastiftelsen 6
Ersta Sköndal Bräcke högskola 5, 6
Gammelkroppa skogsskola 32
Högskolan Evidens 5
Johannelunds teologiska högskola 1
Newmaninstitutet 1
Röda Korsets Högskola 6
Skandinavians akademi för
psykoterapiutveckling 6
Sophiahemmet Högskola 6
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska
Institut 6
Svenska institutet för kognitiv psykoterapi 6
Örebro Teologiska Högskola 16

Siffrorna hänvisar till de platser på kartan där respektive lärosäte finns. Några lärosäten har även mindre campus som inte är utsatta på kartan.

*Har sedan mars 2020 tillstånd att utfärda konstnärlig högskoleexamen i musik, men eftersom de ännu inte har antagit studenter till utbildningen ingår de inte i denna årsrapport.

**Årsrapporten
på webben**
uka.se/arsrapport

UKÄ:s årsrapport om universitet och högskolor ger en samlad bild av den svenska högskolesektorn. Årsrapporten tar upp det som har hänt det senaste året, men även långsiktiga tendenser. Här finns också internationella jämförelser.

Årsrapporten baseras på statistik från flera källor. Framför allt utgår statistiken från registeruppgifter om studenter och personal som Statistikmyndigheten SCB samlar in på vårt uppdrag samt ekonomiska uppgifter som vi själva samlar in direkt från högskolorna.

UKÄ bidrar till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar högre utbildning, analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och bevakar studenternas rättssäkerhet.

Läs mer på vår webbplats www.uka.se

ISBN 978-91-987157-0-5

9 789198 715705